

artà

ANY V • NÚM 44 • SEGONA ÈPOCA • PERIÒDIC INDEPENDENT D'INFORMACIÓ LOCAL • GENER 1990

Festes de Sant Antoni

Es nostro San Antoni és un sant que sols té l'aroma d'aquell vell de La Tebaida. Es nostro Sant Antoni, com un foraster integrat, pren part a sa festa més arrellada dins l'ànima artanenca i a sa qualcada se baralla amb sos Dimonis que són ferests i divertits, balla es tres per quatre i fins quan beneeix, ses mans calludes delaten es foraviler que hi ha davall sa màscara. Com a arta-

nens de soca-rel, sortim avui celebrant el solstici d'hivern quan mos retorna la claror. I que és més que s'intent de donar claredat a sa nostra feina per fer-vos arribar L'ARTÀ?

Per tots —lectors, subscriptors, adversaris i camarades—, pau i salut per tot l'any 1990.

Que així com l'heu vist començar el vegeu acabar.

EDITORIAL

En vísperas de Reyes, leímos una encuesta realizada a diversos alcaldes de distintos pueblos mallorquines entre las que estaba la demanda de alcalde de Artá y, naturalmente, nos interesaron las hipotéticas peticiones que efectuaba a sus Majestades Mágicas.

Con temor a equivocarnos, quisiéramos recordar que nuestro alcalde pedía para su pueblo la reconstrucción o la nueva planta de un teatro municipal. El polideportivo, la depuradora y, sobre todo, subvenciones para llevar a efecto éstas y otras necesidades.

Así, a vuelo de pluma, se nos ocurre que no hubiera estado nada mal, ni mucho menos, abogar por una piscina municipal si de verdad se tuviera intención de llevar a cabo una política social y se acordaran los municipios de quienes no tienen chalet en la Colonia de San Pedro, Cala Ratjada o La Torre de Cañamel y de estos niños de ocho a quince años que no saben donde acudir a practicar la natación, así como un velódromo, vieja aspiración de los numerosos aficionados al ciclismo y perentoria necesidad de estos chicos que se animarían a emplearlo con sus bicicletas en lugar de exponerse a los atropellos en las carreteras.

Teóricos, gratuitos e infundados deseos, que no se intentarán llevar a cabo porque en varios sectores de nuestro Ayuntamiento no encuentra eco ningún colectivo incapaz de aportar votos en su día y los niños de diez a quince años no están todavía en el censo. Por otra parte, hay otra sutil manera de captar los votos de los padres, desde los centros de enseñanza, donde se domina mejor la situación.

Ciertamente nos estábamos desviando de la cuestión porque de lo que se trataba era de analizar lo que pedía el alcalde y no de lo que hubiéramos demandado nosotros. En efecto, es una vergüenza tener al pueblo sin teatro habida cuenta de que se tienen solares donde construirlo y Ministerios que

En el balcón del Ayuntamiento de Artá les dejaremos un poco de "democracia"

travasan millones para las reconstrucciones.

Ahora bien: a la vista de la poca efectividad municipal, se nos estaba ocurriendo que lo que se debió solicitar de los mágicos personajes era un mejor ejercicio de la democracia, una mejor comprensión de cómo hacer funcionar la cosa pública sin desprestigiar las fuerzas existentes a su alrededor, que nuestro alcalde desprecia olímpicamente por la simple razón de que en según qué cuestiones no piensan como él.

Lo que debió pedir con urgencia era que le enseñaran a ser el alcalde de todos los artanenses, no tan sólo de un sector, ni de un clan, con amigos en ciertos medios de comunicación acostumbrados a dar bombo y relumbrón a una gestión que es de un gris espantoso.

¿Tantas personas con ideas y ganas de trabajar para el pueblo hay en Artá para que se margine a un elevado tanto por ciento?

Porque en un recuento de fuerzas se ve que en la oposición hay cinco concejales que representan a un buen número de artanenses que les votaron y que se sienten marginados. No hay que olvidar que están en la alcaldía por el apoyo de unos dichos socialistas que, si serán mediocres, que en Artá saca este partido más votos en las ge-

nerales que en las locales. Es decir, que los hay en su base que no se fían en absoluto de ellos y solamente les votan los despistados, a quienes no importa que sus votos vayan a otra formación.

En la esencia de la democracia está el respeto a las minorías, saber trabajar con ellas porque todos somos de Artá.

La democracia da asimismo un más ecuánime sentido de la justicia y de la distribución de los fondos públicos.

Naturalmente, nosotros respetamos la voluntad de las urnas, pero reivindicamos el derecho a criticar al poder, a informar de cuanto creamos interesante para el pueblo y a discrepar civilizadamente de lo que no nos parezca bien.

Y si por ello debemos sufrir los efectos de los que, al no ser demócratas, practican la discriminación, la padeceremos antes de vender nuestra independencia.

Posiblemente, si nuestro alcalde hubiera sabido aprovechar estas fuerzas, hoy inermes, que quieren a Artá al menos tanto como él, no tendría que pedir a los Reyes ni un teatro ni unas subvenciones. Entre todos estaría conseguirlo. Y nos duele que no lo esté por un mal entendido sentido del prestigio. Quieren que todo se les deba a ellos y, claro, ellos solos pueden poco, saben poco porque no tienen el sentido empresarial de la administración y desprecian a quienes, al tenerlo, no dudarían en colaborar en bien del pueblo.

Por eso al señor alcalde le convendría más tratar de aunar los esfuerzos de los artanenses, en lugar de desprestigiar separándolos, antes que andar solicitando elucubraciones a los Reyes Magos.

Entre otras cosas porque el subconsciente delata su psicología infantil y porque, de verdad, Sr. Alcalde, los Reyes no existen. Son los padres.

Perdónenos por haberle hecho perder su inocencia.

Artá

Maquetatge i dibuix: ARPO • Fotografia: JUAN GINARD FERRER (SARASATE) i JULIO INFANTE
• Repartidor i coordinació: JUAN BUJOSA TOUS • Coordinació Palma: MIQUEL LLODRÀ • Redacció:
PEPE MISLATA, TOMEU FEMENIES SARD, BIEL TOUS, JOSÉ CANTÓ PLANISI, JOAN ESCANEL·
LLAS, SERAFÍ GUISCAFRE GENOVAR, ANTONIO GINARD CANTÓ, Mª ÀNGELES PIÑEIRO,
MANUEL MASSANET FORNERS • Col·laboradors: JOSEP MELIÀ, SANTIAGO PERELLÓ, MIQUEL
MOREY LLITERAS, BONET DE SES PIPES • Pseudònims: ES SANTANYINER, EN PINXO DE SON
RECUT, EL TÍO EUFRASIO

Administració: R.S.N.

Administració i cobrança: MARIA DURAN DANÚS

Direcció Artá: CARRER CARDENAL DESPUIG, nº 8 - 10 — TELS: 56 20 05 - 56 26 52

Depòsit Legal P.M. 203-1983

Preimpressió: PREYTESA — Impressió: Impremta LA ACTIVIDAD

Es dimoni gros

Cada any per aquestes saons, el nostre atrafegat director sol tenir per costum el feros avinent que cal esmolat la ploma per anar preparant l'extraordinari de Sant Antoni Abat; tot això quan un està ben tip de festes. I no parlem de les d'enguany, que han vengut encollades a dissabtes i a diumenges. Malgrat tot, el nostre cos fart de cerimonial y assolellat de dolços i menjua, com aquell que diu, treu faves d'olla; pega una revinglada i s'entona de bell nou. I és que la festa del sant del porquet té ganxo, és diferent de les altres. Els que confeccionam el número corresponent voldríem tocar temes inèdits, visualitzar

la festa des de caires nous, però a dir veritat, els nostres humils coneixements no donen per tant. A força de rememorar la celebració de la festa, encara que gairebé ja s'hagi dit tot, la reiteració no cansa i ens sona a música celestial. Les connotacions habituals refresquen la nostra memòria i engeguen un cop més els nostres sentiments. Associam el fred habitual de l'època amb el benestar que ens proporcionen les càlides bafarades dels foguerons, amb la delitosa sobrassada torrada sobre la seva caliuera. Amb la diada tancam el reguitzell de festes hivernenques i ens preparam per rebre la primavera i preparar el proper estiu.

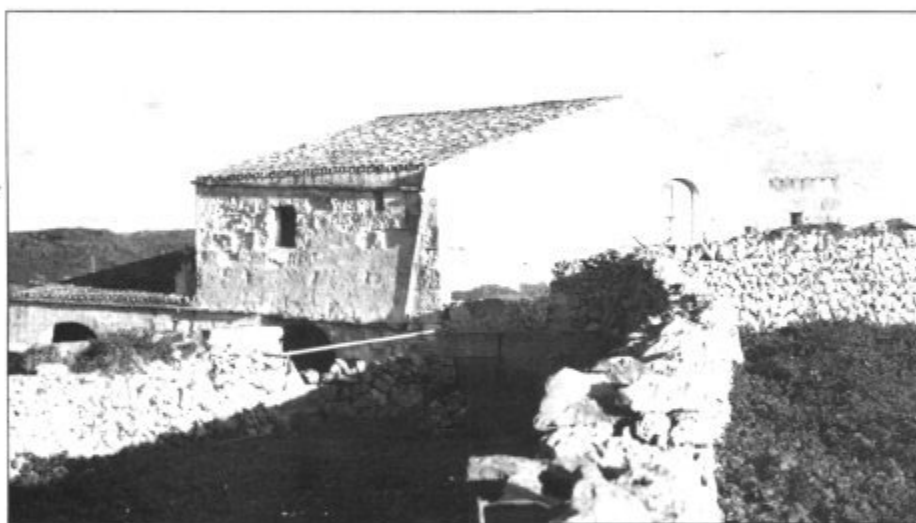

Com que el director té més confiança en els meus dibuixos que en les meves habilitats literàries, m'encomanà que il·lustràs la crònica. Així ho he fet, però quan he repassat el disseny on es representa el

nostre ferotge dimoni gros, me n'he adonat que m'havia sortit un poc tristoll. Coses que passen sense voler, als pocs destres. Quan anava a retocar-lo de cap manera m'ho ha permès. "Sant homo —m'ha dit—, deixem estar, que les perspectives no són tan falagüeres com a per prendre-s'ho amb rialles". Li faç cas per allò que sap més el diable per vell que per dimoni, i ho deu esser molt, perquè de sempre n'hi ha haguts, de dimonis. Jo voldria que s'equivocàs de cap a peus i que les coses mos diguessin bé perquè ens ho mereixem. Passem tots unes bones festes i demà Deu farà.

LAU

¿Un impuesto al tractor agrícola?

A fines del año pasado, hace por tanto poco tiempo, cundió una pequeña alarma entre algunos agricultores debido a la noticia de que a partir del 1 de enero del 90 todo propietario de un tractor agrícola tendría que pagar al Ayuntamiento respectivo un impuesto que podía oscilar entre las 2.800 y las 13.200 pesetas anuales, según los caballos que tuviera el tractor.

El mundo agrícola, la verdad, es que no está ahora para impuestos. Ni muchísimo menos. A duras penas puede soportar los que viene arrastrando coixeu-coixeu desde hace mucho tiempo. Pero, amigo agricultor, conviene no sobresaltarse demasiado que la sangre... no creo que llegue al río. Y para tranquilizar a quienes tal vez estuvieran interesados por este tema, vamos a intentar divulgarlo abriendo brecha en la legislación municipal que se ocupa del caso.

Para empezar vamos a decir que el

impuesto sobre los tractores agrícolas no es de ahora y que por tanto no procede de la nueva ley de Hacienda Locales que lleva fecha 28 de diciembre del 88. Ya antes de esta ley existía el llamado Impuesto Municipal sobre la circulación que gravaba los vehículos de tracción mecánica aptos para circular por las vías públicas, cualquiera que fuese su clase y categoría y, entre ellos, naturalmente los tractores. Pero ¿qué ocurría? Pues, que después de unas cuantas disposiciones que no vienen al caso, se decía que se hallaban exentos de pagar "los tractores y maquinaria agrícola", pero que esta exención desaparecía —y se comprende— cuando el tractor se dedicase habitualmente a transportar productos que no fuesen del campo. Esta exención como otras varias que citaba el impuesto (vehículos de la Policía municipal, autobuses urbanos, ambulancias, etc.) para ser efectiva, debía solicitarse de la administración Municipal

que la concedía expidiendo un documento que acreditaba la referida exención.

La verdad es que en la práctica, como los tractores agrícolas estaban exentos, nadie o casi nadie pedía la exención, y los Ayuntamientos, como sabían que si se solicitaba no pagar, había que concederlo, se estableció entre agricultores y Corporaciones locales —hablo en general— una especie de *modus vivendi* que beneficiaba por igual a las dos partes interesadas en la cuestión.

Pues bien, ahora la cosa sigue igual. Por esto dije que no creo que la sangre llegue al río, ni muchísimo menos. La única diferencia que hay entre la ley anterior y la reciente de Haciendas Locales es que, en esta última, para obtener la exención, en rigor, hay que solicitarla por parte de los agricultores interesados, mientras que los demás vehículos exentos (autobuses urbanos, ambulancias, etc.) se hallan ahora libres de pagar de por sí, sin necesidad de solicitar nada del Ayuntamiento.

De modo que, amigos míos, no alarmarse ya que en el caso de que se impusiera un impuesto sobre un tractor típicamente agrícola —cosa que no creo probable—, no hace falta más que solicitar la exención y el Ayuntamiento respectivo la concederá sin ninguna duda.

Y una última observación importante, si alguien quiera dar de baja un tractor agrícola, o venderlo, conviene que solicite antes la exención del impuesto toda vez que, si no lo hace, es posible que encuentre dificultades en las oficinas de la Jefatura de Tráfico a la hora de arreglar los papeles.

J. Sard

Festes de Sant Antoni 1990 – Programa

—16 de Gener - Dimarts

A les 9h. (matí): Tradicional capta pel poble, amb acompanyament de la Música, Dimonis i de l'agrupació Artà Balla i Canta.

A les 19h. (7 del vespre): Sortida de Ca l'Obrer, per assistir a la Celebració a la capella de Sant Antoni. L'acompanyada a aquest acte serà il·luminada amb bengales i amenitzada per la música i els dimonis. Al sortir hi haurà repicar de campanes i al final es tiraren coets.

L'Obreria del Sant convida, amb particular insistència, al poble —homes, dones, al·lots i al·lotes— a aquesta acompanyada per a cantar tots plegats les cançons típiques de Sant Antoni, mentre pujam al temple Parroquial i a davant la capella del Sant.

A les 19'30h. (7'30 del vespre): Encesa de tots els foguerons.

Se recomana per favor i per la festa: "No amollar coets ni bombetes durant aquest dies".

—17 de Gener - Dimecres

A les 9'30h. (matí): Començament de la cavalcada.

A les 10'45h. (matí): Aplegament an es Coll de N'Abrines i sortida de l'Acompanyada per anar an es beneir. A aquest acte poden prendre-hi part tota casta de bestiar muntat, enganxat o en

estols, amb aquesta orde: "Obreria, bísties d'os, bísties enganxades a cabriolet i a carrosses, tractorets, tractors grossos, camionets, camions grossos."

Tots els qui vagin a la cavalcada conduint bísties muntades o enganxades, seran obsequiats amb un número dels premis especials pel bestiar. Les carrosses participants han de ser típiques de la nostra pagesia, antonianes i dignes de la festa. D'altra manera seran excloses de la cavalcada i acompanyada.

Mentrestant, la Sociedad Colombófila Artanense amollarà coloms missatgers.

A les 12h. (matí): Al Temple Parroquial, Ofici Solemne celebrat per Joan Servera Terrassa, prevere. Es ballarà "L'Oferta"

A les 12'45h. (matí): Refresc ofert per l'Obreria a sa casa d'es trui, que enguany serà a Ca l'Obrer Jaume Gil, *Mal Lloc*, a on es cantarà S'Argument compost pel glosador Antoni Ginard Cantó, àlies *Builer*.

A les 20'30h. (8'30 vespre): Ball obert a la Plaça del Conquistador, organitzat per Artà Balla i Canta. Obriran an la ballada popular els nostres Dimonis.

SERVICIO DE TRADUCCIONES — en Artá y Felanitx —

- Traducimos «tot i bé».
- Corregimos y traducimos cartas de bar y restaurante.

en ARTÁ: Carrer de sa Creu, 8
en FELANITX: Teléfono 58 29 95

COEXA, S.A.

CONSTRUCCIONES, EXCAVACIONES Y ASFALTOS

Via Mallorca, 36 – Tels. 56 37 48 y 56 52 67

CALA RATJADA

Sa Colònia de Sant Pere

No son muchos los acontecimientos que tuvieron lugar en la Colina desde el último número, siendo de destacar casi exclusivamente las actividades desarrolladas por las dos sociedades que consiguen aglutinar el personal del pueblo, con la particularidad de coordinar categorías tan dispares como Tercera Edad y Juventus.

Torneo de Petanca.- En el programa a desarrollar por la 3ª Edad durante 1989, figuraban dos Torneos de Petanca, que se denominaban de Primavera y Otoño, respectivamente. Del de Primavera se habló ya en su día, por la que ahora nos referimos al de Otoño.

Primeramente hay que hacer constar que el Torneo no tendría la conveniente duración si se jugara solamente por los miembros de la Tercera Edad, por lo que se ha recurrido siempre a organizarlo conjuntamente con el Centro Cultural, mezclando lo más posible los socios de ambas organizaciones para nivelar algo las fuerzas.

Como ocurrió en el Torneo de Primavera, también en éste destacó el elemento femenino, qué consiguió grandes éxitos. Se formaron un total de 18 parejas, de las que sólo tres fueron exclusivamente de varones, ocho de damas y las demás mixtas. Nada más comenzar se dio de baja una de las parejas, por lo que en realidad compitieron sólo 17.

El juego se desarrolló, con mucho entusiasmo, los sábados y festivos por las tardes, por lo que duró desde el 9 de septiembre hasta finales de octubre. Se jugaron un total de 272 partidas.

El día 11 de noviembre, después de una cena de compañerismo celebrada en Ca'n Llorenç, se entregaron 5 trofeos dobles a las primeras parejas clasificadas, que fueron:

1ª pareja: La formada por Margarita Munar y Juan Martí.

2ª pareja: La formada por Juan Tremullas y Magdalena Coll.

3ª pareja: La constituida por Celina Federlén y Gabriela Genovart.

4ª pareja: La combinada con Zampa González y Gabriela Genovart.

5ª pareja: La que agrupó a Ana Galmés y a Pepa Colomer.

Siguen hasta 17 parejas clasificadas, destacando en casi todas ellas la destreza de las féminas.

Gamberrismo y Latrocinio.- Parece ser que últimamente algún grupito se ha propuesto echar por tierra la fama de comarca tranquila de que viene disfrutando la Colonia desde tiempo inmemorial. Alguien se ha dedicado a romper varias señales de tráfico, y, lo que es peor, hasta a entrar en viviendas del pueblo para arramplar con cuanto dinero y efectos de valor pudieron hallar. Se han dado casos francamente bochornosos que habrá que tratar de evitar que se repitan.

Excursión a Marineland.- Organizada por el Centro Cultural, y con la adhesión del Club de la Tercera Edad, el domingo del corriente mes de noviembre tuvo lugar una excursión a Marineland y Comarca, en la que, tanto mayores como

jovencitos pasaron una jornada muy agradable.

Convendría se repitieran con más frecuencia esa clase de distracciones para romper la monotonía de la época.

Necrología.- Después de corta enfermedad, y a los 59 años de edad, falleció en Palma la siempre considerada coloniense Magdalena Fito Cantó.

Reciban nuestra más sentida condolencia sus hijos Juan y Catalina, su hermano Jerónimo y demás familiares, la mayoría de los cuales residen en nuestra comarca.

La Difunta fué siempre persona de temperamento decidido y alegre, por lo que será echada muy de menos por cuantos la trataron con frecuencia.

José Cantó Planisi

Cafetería ALMUDAINA

- ✓ Pastelería
- ✓ Heladería
- ✓ Hamburguesas
- ✓ Platos combinados
- ✓ Tapas variadas y meriendas

Avda. Ferrocarril, nº 4 — Tel. 56 22 48 — ARTÀ (Mallorca)

Ferretería Pascual

Calle Cardenal Despuig, 12
Teléfono 56 23 92
ARTÀ - Mallorca

Ferretería SAN LORENZO

Calle Mosén Galmés, 37
Teléfono 56 96 50
SAN LORENZO - Mallorca

HERRAMIENTAS PARA LA CONSTRUCCIÓN
PINTURAS • BRICOLAGE
SERVICIO DE ALQUILER
HORMIGONERAS - COMPRESORES
GENERADORES - MONTACARGAS
M. DISCO - ETC.

Vista parcial del Camping de San Pedro

Numerosos perros andan sueltos por las calles de la colònia de Sant Pere y ello conlleva dos hechos negativos. Por un lado la suciedad que dejan los canes con sus excrementos y por otro, el peligro que supone para los transeúntes la presencia de estos animales incontrolados.

En varias ocasiones algunos ciclomotores han sido embestidos por un perro, lo mismo ha sucedido a los viandantes; el peligro de caída, de un mordisco o por lo menos de un susto es evidente, por lo cual sería bueno que las autoridades municipales tomaran las medidas oportunas para poner fin a esta situación que podría llegar a traer serias consecuencias.

Club Tercera Edad.- Desde que se fundó el Club no se ha cambiado apenas el personal de la Dirección, y hubo, además, desde entonces, el fallecimiento de nuestro buen amigo y secretario Lorenzo Mas Homar, trabajador incansable para la causa, por lo que se ha empezado ahora a preparar el nombramiento de una Junta Directiva nueva.

Así, el día 16 del corriente mes de Diciembre, tuvo lugar una comida de compañerismo en el Restaurante Ca'n Llorenç, a la que fueron invitadas las Autoridades Municipales y Directivos del Centro Cultural. Terminada la comida, se celebró una improvisada votación para elegir los nuevos regidores del Club. No se habían preparado candidaturas, sinó que se expusieron las listas completas y se entregaron a los Socios unas papeletas,

para ser rellanadas con los nombres de los elementos que proponía cada uno para ocupar los nuevos cargos. Se dieron casos de que alguno tomó la cosa a chirigota armando un poco de bulla, pero al menos se sacó una idea de cuales eran los socios que más confianza inspiraban a la mayoría. Aunque la Junta que salió de esa votación precisará retoques al recabar la aceptación de los que resultaron elegidos para los diversos cargos, la próxima Asamblea General, que tendrá que celebrarse después de Fiestas, se cree que conseguirá la definitiva elección de quienes serán los sacrificados dirigentes de la Sociedad.

Como en años anteriores, el día de

Noche Buena, después de Maitines, se organizó una chocolatada con ensaimadas qué se tomó en el Local Social, si bien antes se la había repartido a domicilio a todas aquellas personas mayores o enfermas que tenían dificultades para desplazarse.

Problema de Local.- Debido a que la Biblioteca Pública ha sido recientemente montada en el local que ocupan Centro Cultural y Club de la Tercera Edad, existen serias dificultades de espacio y horario, en especial para los mayores, por lo que se está buscando una solución para que todos puedan desarrollar sus actividades sin estorbarse.

Noticia de Arte.- Actualmente vive en la Colonia un verdadero artista de la maqueta. Son una verdadera preciosidad las reproducciones en miniatura que está montando.

Para citar algunas, son dignas de admiración las que reproducen la Puerta de Alcalá, Son Vida, Puerta del Mar de Valencia y otras...

El artista procede del Reino Valenciano, ¿cómo no?, y se llama Miguel Aroca Rodríguez, al que enviamos nuestra más sincera admiración y enhorabuena por la belleza que crea.

Felicitaciones.- Recíbanlas todos los lectores de la Revista Artá, deseando que hayan pasado unas Felices Navidades, y que les resulten gratos y productivos Año Nuevo y Reyes.

José Cantó Planisi

Velas navegando en regatas de verano

Grosfillex
MUEBLES DE JARDIN

TOLDER
ARTÁ

J. OBRADOR
C.I.F. 41 889 328 - B

Teléfono 56 23 66
Av. Costa y Llobera, 12 (Junto Estación Ferrocarril)
ARTA (Mallorca)

ESPÈCIMENS ARTANENCs

Se sent olor de Carnaval i En Carrillo no vol quedar mai darrera. Jaume Quetglas és es seu nom i llinatge, però es nom popular és En Carrillo. Podeu estar segurs que dins es seu magí ja té imaginació de com anirà a Sa Rua. I tota sa pandilla el seguirà perque saben que amb ell sa broma està assegurada.

En José Luis i Na Virginis son aquesta parella que a la Perruqueria fan una feina fina i primmirada. Lo que va començar a caminar fa uns anys avui compta amb una clientela nombrosa i distingida. Allà on hi ha serietat, feineria i tècnica amb sa feina, no tarda en florir-hi s'abundància. Vos desitjam sa prosperitat que vos mereixeu.

"De tiros largos" devia esser una comunió o un casament, però aquí tenim dos espècimens distingits a dins Artà. Son En Guillem Mascaró i En Juan Alsamora. Una joventut que agafa es rellevament d'es qui pentinen cabells blancs i l'agafa amb coneixement de causa. Bona Gent.

Una foto per a recordar. Na lita de Ca'n Botelles i En Jose Piñeiro, aquest gallec entroncat amb la vila pel dogal del matrimoni. Na Bàrbara Vaquer, (dona d'En Lluís de Cotex), i Antònia Pastor. Suposam que anaven per les mateixes petjades que es seus marits de la fotografia anterior.

Tal vegada és sa primera vegada que duim gent tan nova als espècimens. Pero elles son tan artanenques com qualssevol altres i tenen dret a venir a ses nostres pàgines. Són Isabel Mascaró Pastor i Maria dels Àngels Alsamora Botelles. Esperam que Els Reis hagin estat generosos. Segur!

Antoni Femenies, (*Figuereta*), no esta subscrit a L'Artà. Pensam que això es un descuit perque sabem que cada mes el compra. Com que també sent olor de Carnestoltes i ja deu preparar sa Ximbomba, el vos duim per Sant Antoni damunt els cims de Cerler quand aquest estiu passat ve fer es Pirineu amb sa bicicleta. Entre En Toni i En Carrillo hi ha un parell que valen una dotzena.

La sesión plenaria del pasado 28 de noviembre constó de los siguientes puntos:

1º) Declaración de urgencia de la presente sesión.

El Consell Insular adelanta un mes el plazo previsto para la adjudicación de las obras incluidas en el Plan Provincial de Obras y Servicios del 89, con fecha del 29 de septiembre.

2º) Aprobación de las actas con fecha del 31 de julio, 28 de septiembre y 6 de noviembre.

El CDS apoyado por el PP presentan una denuncia judicial contra la secretaria del Ayuntamiento, por presunta falsedad en documento público dado a que el acta anterior no reflejaba la realidad ni mencionaba gran parte de lo sucedido, datos de gran importancia y vital interés.

Literalmente, este es el texto que presentó J. Amorós (CDS):

"El CDS con toda energía impugna la propuesta del acta de la sesión del 28-9-89. En ningún momento de la sesión el alcalde invocó precepto legal alguno ni siquiera mencionó que el acuerdo se proponía para celebrar el pleno por la vía de urgencia. En consecuencia lo que debe decir el acta es que sometido al pleno municipal el acuerdo de estimar o desestimar la impugnación presentada por el concejal que suscribe, el Ayuntamiento rechaza dicha impugnación dando por buena la convocatoria. Todo lo demás es una falsedad en documento público —cuya exigencia en la vía penal nos reservamos— y un acto de abuso de poder para modificar los acuerdos adoptados y aplastar los derechos de defensa de las minorías. Por consecuencia, exigimos que conste en el acta el mencionado reparo para su presentación a los tribunales de justicia".

3º) Estudio y adjudicación de las siguientes obras: Descongestión de las aguas pluviales y asfaltado de calles, de las cuales el Consell subvenciona un 75% del coste total.

Da la casualidad de que a última hora se presenta un sólo presupuesto, el de Coexsa, cuando las obras están a subasta pública desde el 28 de septiembre, como he mencionado anteriormente. Las obras ascienden a un coste total de casi 21 millones de pesetas.

Debido a la falta de previsión e inexperience empresarial de nuestros dirigentes, y a que como decía aquel sabio, la casualidad no existe, no se han sabido los intereses del pueblo ofreciendo y no adjudicando, un presupuesto a la máxima. No obstante, se aprueba por unanimidad, dada la importancia de las obras.

4º) Se aprueba por unanimidad la modificación del plan sanitario por el cual se nos incluía en el Centro de Son Servera, creándose de esta manera un nuevo centro de salud para los ciudadanos de Artà y Capdepera, en nuestra localidad.

La sesión plenaria del 29 de diciembre constó únicamente de dos puntos:

1º) Adhesión del Ayuntamiento al Plan de Educación física en los centros docentes.

Plan de 3 años de duración para dotar a los pueblos de centros polideportivos.

El coste total será de 72 millones de los cuales el ayuntamiento financiará el 14 o el 33%, depende de la magnitud de las obras, y el resto se financiará a medias entre la Conselleria y el Ministerio de Educación y Ciencia. El informe geotécnico, los terrenos y etc. ya están a punto, así que sólo falta adherirse al plan.

Se aprueba por unanimidad.

2º) Adquisición de nuevo equipo informático para el Ayuntamiento, debido a la actual saturación de los programas.

Se pretende una conexión entre el Ayuntamiento, la Casa de Cultura, el Hospital y la Colina de S. Pedro.

Para asesorarse han visitado municipios como Alcudia, Son Servera, Son Lorenzo, Calviá; e incluso localidades barcelonesas y menorquinas. Municipios incomparables al nuestro. Finalmente el asesoramiento de la VIB les ha aconsejado la marca Digital y ésta será la que utilizarán.

La red contará con 8 terminales, una unidad central, una unidad de discos, una serie de impresoras y una central en la Colina por teléfono.

El coste inicial será de 11.5000.000 pts. y una vez informatizado completamente algo más de 15 millones.

Suponiendo que el equipo no se renueve hasta dentro de cinco años, que es mucho más de lo que ha durado el actual, costará unos 5 millones de pts. cada año a pagar entre todos los contribuyentes.

A la pregunta de J. Amorós (CDS) de si el rendimiento actual necesitaba realmente o no un nuevo equipo informático, se le contestó que era esencial i querían obtener la máxima agilidad administrativa.

J. Sureda (PP) afirmó que todas las razones mencionadas son las mismas que escuchamos hace 4 años en boca del anterior alcalde, que el ordenador instalado en Na Batlessa ya se compró con la idea de conectarlo con el Ayuntamiento, así que ahora no digan que es imposible hacerlo.

La oposición se abstiene en su votación por parecerles prematura la compra de este equipo en este momento, en lugar de esperar a nuevos avances tecnológicos que llegarán de cara al 92-93, además de la considerable reducción del coste una vez abiertas todas las fronteras.

Nuredduna

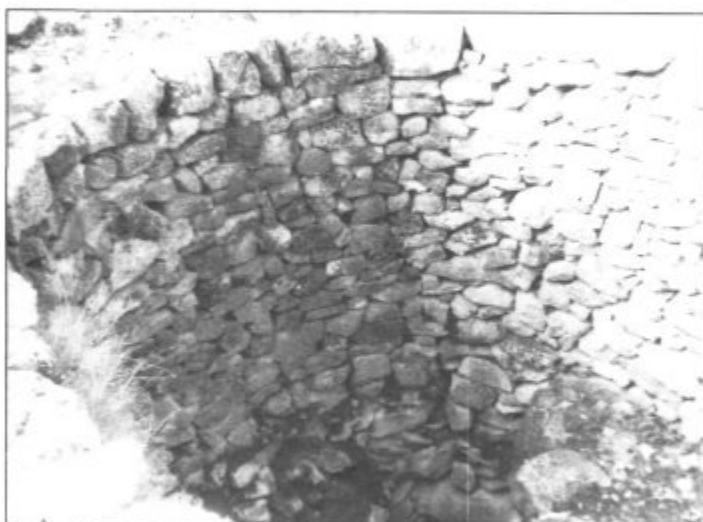
La espiral administrativa del Ayuntamiento

En verdad es bien cierto, y eso lo sabemos los que hemos nacido y vivido en el régimen dictatorial, que este sistema político no admite pluralidad de partidos, en ninguno de los peldaños de la pirámide de poder. El esquema administrativo es único y no permite ninguna variación, tanto en las dictaduras de derechas como en las de izquierdas, tanto en los regímenes fascistas como en los comunistas.

Cosa muy distinta pasa en las democracias, donde, la elección de partidos para conseguir un área de poder, se vota periódicamente con posibles variantes, según la apreciación popular de cada momento. En un estado de libertades, como es ahora el nuestro, se eligen el gobierno central, los gobiernos autonómicos y la formación de los ayuntamientos. Visto el sistema en su conjunto me parece perfecto, pero que pasa en cada una de las unidades de poder, que sucede en un Ayuntamiento, por ejemplo el nuestro.

A continuación permitidme que reflexione sobre cierto problema que me preocupa, y que me lleva a una conclusión de ciencia ficción, cuyo interrogante deben decidir ustedes mismos hacia uno u otro sentido. Mi postura será siempre desde lo que yo entiendo como centro moderado y progresista, aclarando que como concejal de nuestro Ayuntamiento he votado a veces proyectos de la izquierda, y otras he votado en contra, según me parecía lo mejor para el pueblo.

De hecho lo que voy a

plantearme, esta sucediendo de forma bastante regular en nuestra comunidad. Parece ser bien claro que en los ayuntamientos donde gobiernan las derechas, los impuestos son pocos y en consecuencia los servicios que se ofrecen también son pocos, suponen las derechas que las empresas privadas dan mejores servicios y son más económicos para el consumidor. Por el contrario, donde gobiernan las izquierdas, la cuantía de los impuestos es mayor, los servicios son mas varias. Y como consecuencia se llega a un mayor empleo de funcionariado, a un mayor gasto publico.

En el último pleno que tuvo lugar en nuestro ayuntamiento, se aprobó la compra de un ordenador a propuesta del Grup Independent y PSOE con la abstención del PP y el CDS. El alcalde explicó la conveniencia de adquirir este nuevo equipo informático que costará cerca de doce millones de pesetas en su primera fase, para sustituir al actual que se

compro hace cuatro años, porque se ha quedado obsoleto, es decir, no admite más ampliaciones, ni es compatible con el resto de ordenadores que existen en la actualidad. Voy a comparar el costo de la administración de nuestro ayuntamiento, con la de nuestros vecinos, que en la actualidad cuentan con un equipo informático similar al que tenemos ahora.

Artá: 10 Administrativos para un presupuesto de 234 millones.

Son Servera: 11 Administrativos para un presupuesto de 500 millones.

Capdepera: 10 Administrativos para un presupuesto de 451 millones.

Como ven, los números, aunque fríos, nos respaldan en nuestra abstención, por el momento. Pero es igual, la finalidad del Sr. Alcalde es crear mas servicios, y efectivamente aquí es donde puede empezar la espiral del funcionariado que yo temo tremendamente. Empieza la película

con la compra del ordenador; el sobrante de memoria del mismo, o tendrán que almacenarla, o tendrán que crear nuevos servicios.

Para crear nuevos servicios, se incrementará el número de empleados para atenderlos adecuadamente al cabo de un tiempo saturaran de nuevo el ordenador y empezará un nuevo ciclo, que se puede repetir hasta llegar al absurdo, para luego cortar la espiral cuando se haya llegado a un equilibrio de fuerzas. Es decir, se habrá creado un régimen político no conocido hasta ahora. ¿Que cuál sería este régimen producto de mi imaginación? Pues, piensen ustedes en un pueblo en el que la mitad de la población activa trabaje para empresas municipales, que a su vez estén alimentadas económicamente por empresas privadas activadas por la otra mitad de la población. La situación política, sería un bodrio entre el socialismo y el capitalismo sería mitad de lo uno y mitad de lo otro.

Es posible que creáis que esto es una exageración y no me cabe duda de que lo es, pero cuidado: la espiral la pondrán en marcha cuando compren el nuevo ordenador y lo que no sé es cuando convertirán esta espiral en un muelle, cuya flexibilidad la pueda tolerar el contribuyente. Repito, cuidado, que si se llegara al absurdo, e incluso antes, el Ayuntamiento se convertiría en una empresa pública regentada por sus fundadores por los siglos de los siglos.

Juan Amorós Negre

**AUTOS
ESCANELLAS**

Carrer Argentina, 31
Teléfon 56 21 15
ARTÀ

EXPOSICION Y VENTA
¡VISITENOS!

SERVICIO OFICIAL

**SUZUKI
SANTANA**

GLOSADORS I POETES

Ses gloses d'En Toni Butler

P'es novembre an El Marroc
partírem d'excursió
d'Artà un bon esquadró
que amb altres feiem un "bloc".
Donaré a poc a poc
de tot explicació.

Varem fer dematinada
prest agafar s'avió
es qui era *dormilon*
sa son no havia acabada.
Arribàrem a Granada
y agafàrem camió.

S'Alhambra se visità,
era grossa sa quadrilla
i després cap a Sevilla.
Just acabat de dinar,
qualcú tant de qualcar
li va ser una *pesadilla*.

Huelva i Matalascañas
Cadis i llavors s'estret.
Si plou i no fa molt de fret,
només és que un poc te banyes.
A Ceuta cares estranyes
ja veurem qualcú moret.

A Tànger i a Tetuan
tothom tenia compres.
Es grups en llarga filera
per carrerutxos se'n van
i comentaris se'n fan;
tothom vetla sa cartera.

De pell comprarem jaquetes,
bolsos, llautó i aram.
Ja veurem si ho col·locam
tot això dins ses maletes.
Gastarem moltes pessetes
i cap "Espanya" tornam.

Res més s'ha de comprar,
tothom així ho proposava;
però encara mos faltava
un *sprint* a Gibraltar.
Tan fort vàrem carregar
que fent fret, tothom suava.

Es viatge resumit
va sortir molt acertat,
a pesar de ser banyat
ho pasarem devertit.
Tan vera és lo que som dit
que un altre n'hem preparat.

Toni Ginard, Butler

Festes i més festes

En festes, que és lo millor,
començà be sa mesada:
dia sis la Constitució
i el vuit fou la Concepció
de Maria Immaculada.

I a esperar, fent es pardal,
feinetjant a mitja orguesta,
sa setmana de Nadal
amb sa Festa principal
i amb una Segona Festa.

I per començar s'any be,
almanco així com pertany,
quan mos arriba es gener
ja tenim festa es primer
com bon dia de cap d'any.

Ja, abans del sèptim dia,
sense temps de tornar vells,
arriba l'Epifania,
(o com diu l'infanteria
sa *cabalgata* dels reis).

Es desset fa testimoni,
que és dia ben senyalat,
de torrada i de dimoni,
que per això és Sant Antoni:
nostro Sant Antoni Abat.

I em vull aturar un moment,
en festa tant coneguda,
que a Artà ja tota sa gent
fa estona que viu pendent
de tota aquesta moguda.

Que és feta força important
i la duim molt a dedins;
que Sant Antoni és tan Sant
que la vénen celebrant
tots es pobles mallorquins.

I si un no está embafat
de tant de beure i menjar,
podem davallar a Ciutat
que es vint allà és dedicat
an e's Patró, Sebastià.

El Sant Pere

Confección Caballero y Cadete - Decoración - Tejidos
Géneros para el Hogar - Suministros Textiles Hostelería

COTEX
LUIS FERRER SUREDA

C/. Ciutat, 39 - Tel. 56 22 37 - ARTA (MALLORCA)

- Psicodiagnòstics
- Transtorns per ansietat
- Processos depressius
- Problemes de conducta
- Problemes d'aprenentatge
- Entrenament en habilitats socials
- Entrenament en relaxació

GABINET PSICOLÒGIC D'ORIENTACIÓ I DIAGNÒSTIC
Avda. Ferrocarril, 2, 1er — ARTÀ — Tel. 83 52 21

I

Era noche cerrada cuando Rosi abandonó el Frontón Colón. La jodida lluvia caía durante la tormentosa tarde obligó a mucha gente a quedarse en casa, por eso las Ramblas se veían menos concurridas de transeúntes que otros días a la misma hora.

El cielo seguía encapotado de nubes grises amenazantes, llovía de nuevo pertinazmente, arrinconando a los pocos peatones que circulaban las calles. Rosi cruzó la puerta acristalada de la cafetería, el chubasco sobre Barcelona era impresionante. Ocupó una mesa junto al ventanal y pidió un café con leche muy cargado, el gusto fuerte de la cafeína ejercía poderes mágicos sobre su persona. Prendió fuego a un cigarro y aspiró el humo con avidez, tosió repetidas veces sin darle la menor impor-

—Ponte cómodo; voy a ir a verme un poco.

tancia. La nicotina hacía estragos en sus pulmones, pero...

Despejó al fin, algunas estrellas dejaban escapar tintineantes reflejos de plata vieja. Los noctámbulos abandonaban las salas de espectáculos en su última función. A la altura del Liceo, Rosi aminó el paso intentando llamar la atención de algún solitario ávido de aventuras eróticas.

Y fue precisamente frente a la boca del metro cuando observó a un hombre joven de mediana estatura que le seguía los pasos. Vestía gabardina de color oscuro, se cubría la cabeza con un sombrero ladeado sobre los ojos y fumaba una estilizada pipa.

La trotona se detuvo a curiosear en un quiosco de revistas, compró tabaco al Ximet, un parálítico nacido en el Campo de la Bota, tipo pintoresco, conocedor de toda la fauna variopinta que pulula noche y día por la Rambla de Capuchinos. Cuentan de él que, recién nacido, su madre lo abandonó en una cloaca de mierda y que

de niño unos gitanos valencianos lo exhibían como cosa rara por ferias y mercados. Aseguran ser confidente de la policía, pero nunca se le pudo probar tal cosa.

Abrió el paquete de Bisonte; iba a encender un cigarro cuando alguien le ofreció fuego. Era el tipo de la gabardina.

II

El apartamento era pequeño, viejo y mal iluminado, uno de tantos de Robador. Olía a semen y a permanganato. La pieza principal —si así puede llamársele— constaba de varias sillas, una mesita macarrónica adosada a la pared con un búcaro conteniendo un ramillete de flores artificiales atacadas por la polilla y el polvo, seguramente de tela o papel, un perchero de los de a pie roto y atado por su base con una burda cuerda. La cama, de plaza y media era de hierro y solo con apoyarse lo más mínimo en cualquiera de sus extremos, chirriaba como una locomotora de tren. Frente a la misma la cómoda, vetusta negra y carcomida, sobre el mármol del mueble, un reloj despertador cagado de moscas marcaba una hora incierta, con su tic, tac, tic, tac..., rompía en cierto modo la monotonía del lugar. Varios tubos de aspirina y otros analgésicos, un frasco de jarabe para la tos, una bandeja conteniendo media docena de preservativos conservados en talco y un cenicero repleto de colillas, era todo lo que se podía contabilizar a simple vista. También llamaba la atención una puertecilla pintada de color verde con un letrero que advertía con letras mayúsculas: "Privado. Prohibido el paso".

—Ponte cómodo —dijo Rosi, mientras

Castell juró que encontraría a la ladrona.

se adentraba en el cuartito de la puerta verde—. La limpieza en este oficio es algo fundamental.

Pasaba el tiempo y Rosi no aparecía, cuando Castell reaccionó era ya demasiado tarde. La pájara había volado y con ella el sueldo del inspector.

—¡Maldita sea su estampa! Bien me la ha jugado esa cabrona.

Castell no tardó mucho en comprobar que la maldita puerta verde comunicaba con una escalera de peldaños empinados que daba directamente a la calle. Era la trampa perfecta para cazar *pardillos* y él seguramente fue uno de tantos.

III

Meses más tarde Rosi, conocida también entre los hampones como la *Noia del Poble Sec* moría atropellada por un tranvía

Castell y Rosi llegaron a ser muy buenos amigos...

frente al Apolo en pleno Paralelo. Desde la cartelera luminosa del Teatro, los *showmans* Arthur Kapps y Franz Johan contemplaban el fatal desenlace.

Apoltronado en la butaca del despacho, Castell ojeaba el periódico distraídamente, todos sin excepción destacaban en sus páginas con mayor o menor acierto la inoportunidad del día. El recordaba esas fechas con cierta nostalgia, eran épocas lejanas cuando conoció a Rosi, la joven que le engañó dejándole sin blanca.

Tuvo un ataque de ira, jurándose a sí mismo que la encontraría, tarea que no resultó difícil. La *Noia del Poble Sec* era muy conocida en las Ramblas y alrededores, se trataba, de esos personajes simpáticos que caen bien a la gente. Cuando Castell se enfrentó a ella por segunda vez no supo qué decirle. Las palabras se convertían en sus labios en un silabeo ininteligible. Los dos salieron abrazados del Café de la Ópera. Había nacido una buena amistad.

Es Pirineus en bicicleta (IV)

Bielsa-Cerler

Sa berenada en es freu an es costat d'es primer tunel. Hi ha gana, hi ha camarederia, però també preocupació. Faltan encara quilòmetres per arribar a Cerler i, lo que és pitjor, falten ses costes més dures.

Aquesta etapa és, sens dubte, sa més espectacular. Heu de creure i pensar que els nostros herois de sa bicicleta s'ho prenen ben seriament i més que la malifeta del dia abans d'anar a peu an es parador nacional els havia deixat ses cames ben madures. Mos aixecàrem en bon dematí que casi despertàrem tot es campament. En Sebastià Sastre, com sempre, fou es primer en estar llest. S'equip de Sa Quarta, format p'En Figuereta i En Xerafi de Son Morei anava més endarrerit. Com que feien comptes no esser d'es darrers a sa meta, vagi una cosa per s'altra.

Devallàrem en sa furgoneta fins haver passat Laspuña i es tros de carretera que estava en obres. A un costat de sa ruta vora un poblet que està a s'entrecreu, es nostros routiers se prepararen mentres vàrem anar a comprar queviures. Fruita, cuixot, formatge i aigua. Molta d'aigua. No sabeu bé lo que arriben a beure es qui fan esforços damunt sa bicicleta i en aquesta etapa, amb un final ferest de costes empinades, els feria falta mot de liquid con aixó fou. Ells sabien lo que les esperava i exclamaven "no miris prim amb so pa" "ni amb so xoris de la terra".

No hi havia cap dubte. No hi hauria treva.

Partírem com ca cent llamps per sa bona carretera fins arribar en es freu on es riu obri es camí. Aquí, vora es primer túnel, férem un reagrupament i berenàrem, i

tot seguit cap a Castejón de Sos, d'on se passa prop per enfilear es costeret cap a Benasc.

Se'ls havia advertit que fins a Benasc la cosa era suar, però que un cop girant cap a Cerler es rost s'empinava i amb es sol que feia i es quilometres que ja durien dins ses cames, no era imposible que hi hagués qualche denou.

Ben igual que predicar a un desert. Sa romana posada i per amunt.

Per paga, quan arribàrem a Castejon, un bergantell amb posat d'espigalador, magre com un fil de ferro, un noi d'uns devuit anys amb sa seva bicicleta pujava tot xalest cap amunt i anà deixant a darre-ra tots es nostros.

Se veia que era un deportista actiu i de per allà, perque ho tenia més avesat que una mosca anar a sa mel. Pujava sense fer returada. Inclús va passar an En Miquel Funtillo, que com sempre anava davant i

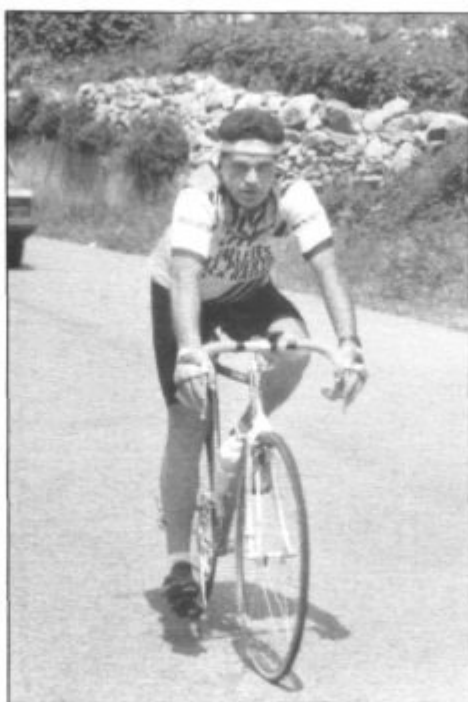

Dins Benasc i en dia festiu s'hi passetgen sornegueres aquestes vaques, lo que denota sa riquesa de bestiar d'aquells indrets.

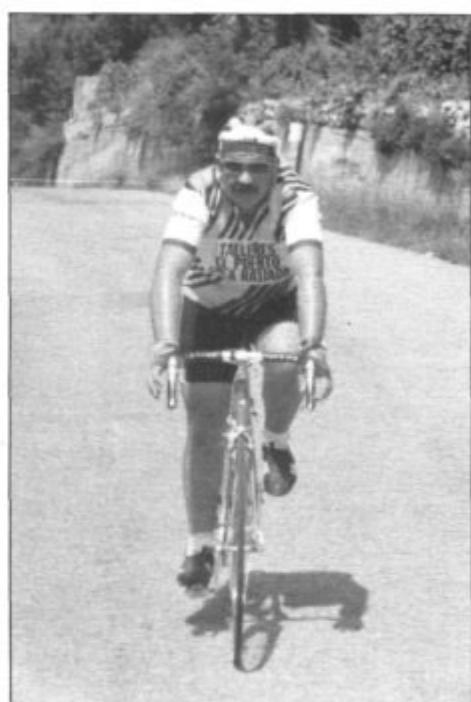

King Funtillo arribant es primer an es poble de Cerler. Feim avinent lo d'es poble perque sa volta a Espanya arriba més amunt, enc que ells si els hi haguessim posat sa meta hi haguessin arribat, i de fet s'enfadaren un poc per haver-los aturat abans. Però eren les dues i era ben hora de dinar.

En Toni d'es Tallers El Puerto arriba desencanaixat, però arriba. Hem perdut ses fotografies de s'arribada d'En Toni Figuereta i d'En Lluís Nebot, però som testimonis que arribaren.

En Miquel Ginard (Sarasate), amb tota la sena humanitat devant l'esglèsia de Cerler, on va arribar des de Laspuña pels seus propis medis un dia d'agost de l'any 1989. Quedi constàcia gràfica de l'aconteixement.

encara reservava forces p'es darrer tram.

En Sebastià Sastre me féu senya. Au! Jo no som vengut a rebentar-me per aquí. I pujà a sa furgoneta més fresc que una cama-rotja: Jo no estic tan bollat per fer aquest malaveig.

Mos adelentàrem cap a Benasc. Deixàrem sa furgoneta a un costat de sa carretera i anàrem a comprar premsa i encara mos donà temps de retratar unes vaques que passaven de lo més campants p'enmig de sa gent. Sorneguera i tranquil.les animares encara més es passeig que ja hi estava molt, que no debades era festiu.

A la fi començaren a comparèixer: En Funtillo, En Toni d'es taller, En Figuereta, En Lluís. En Miquel, En Xerafi que se jugava es tot per tot perque es peu li feia mal.

Brollaven de suor.

Per paga, es mes d'agost és calent per tot arreu i en es Pirineu, a les dotze d'es migdia, es sol crema es cul de ses llebres.

Quan arribava es darrer a Benasc, vaig pensar que ja no agafariem en Funtillo ni amb sa furgoneta.

Posàrem primera i per amunt s'ha dit.

Fillets de Dèu. No sé com contar-ho.

Allò era sa magnitud de s'esforç.

Pensau que si per uns professionals estil Perico Delgado o N'Alvaro Pino, pujar a Cerler ja és un infern, què ha de ser per uns al.lots que vulguen no vulguen fan feina tota sa setmana i sols es diumenges tenen per entrenar-se.

Aquelles voltes tancades, amb un desnivell per fer renegar un cavall breton,

Preparant s'etapa més dura teòricament, enc que llavor se va veure que es nostres ciclistes podien amb tot.

feien un tal estrall que només tenia por d'haver d'assitir a una calamitat mortal.

Un per un les anaven deixant. Quant arribàrem an En Toni, de Talleres El Puerto, pereixia que tenia ets ulls un pam enfora de s'òrbita, tant estaven de desencanaixats. Però ell seguia fent remant cadenciosament.

Pensàrem de posar sa meta en es poble, perque arribar a dalt podria succeir una desgracia.

Avui no vos diré s'orde tret que, com sempre en Miquel Funtillo fou es primer. Ets altres arribaren així com Dèu els donà entenent, però tots com a autèntics herois qualcaren fins a Cerler i no dubteu que

haguessin arribat a dalt.

Després, uns bons espagueti, molta d'aigua i cap a cercar hostatge.

—Aquesta nit anirem de juerga!

—Sí, sí. Podeu pensar!

Poden estar ben tranquil.les ses dones i ses promeses. Sa juerga la fan jugant a Ramiro, ben asseguts i bevent aigua.

I demà que haviem de partir cap a Port de Suert i la Vall d'Aran. Casi res du es diari.

Es Pirineus són molt de Pirineus. Però es nostros ciclistes son homos com sols se'n fan a segons quins llocs.

Són vertaderament uns atletes.

S. G.

“Al-lots, enguany hem de treure faves d’olla. Es nostro estol ha d’esser es millor i es més ben presentat. Sa pauma d’or la vull per Son Fortè. Així que preparau-vos. Donau recapte a rompre que només manquen dues setmanes per sa qualcada. Durant aquesta collada tendreu ses païsses eixutes, jaç fresc cada vespre i, sobretot, fregador. No sigui cosa que enlloc de pèl de faves, sa gent vegi rotes rucanes. Ara que hi pens: escoltau. M’he perpensat i donat voltes a sa closca. Convendria fer unes quantes proves abans de Sant Antoni. Mirau. Enguany es fred té poca son. Per tant, s’aigua d’es beneir serà com neveta. Perquè sa fredor no vos vengui de nou, farem com si ses beneïdes fossin aquí mateix. Treis es bestiar i cadascun que munti es seu. Així com toca, passareu per baix de sa paret de sa calçada i jo faré de capellà, armat d’es poalet i sa granereta d’esquitar. No vaig de noni-nonis. Es qüestió d’agafar-ho per les bones. Res de grolleries ni balandrinades. Pensau que jo som es vicari, maldament no dugui ruquet ni estola. Vet ací quinze dècimes perhom i tirau-les just com fareu es dia de sa festa dins es poale”.

L’amo havia aprofitat l’avinentesa de que madona era a la vila per encaragolinar-se el cambuix. Es trobava a l’ample i disposat a fer-ne de rases i a caramull. Omplí el poal d’emmorcar tall de rima. Per complement beneïdor, escollí una granereta d’emblanquinar i cap a la paret s’ha dit,

tirat d’un capell negre que a la nit abans l’havia col·locat sota el piló de trossejar carn. Per ruquet, una mant mig armada i per estola, una trunyella de vencills de càrritx.

—Bergants, estau a punt? Idò, feis-vos cent passes lluny d’es garrover tort i quan jo faci senya, davallau a colla de dos i tan espessos com pogueu.

Els cavallers centaures, amb cura admirable, no se’n feren dues raons. Ni la cavalleria napoleònica desfilaria tan disciplinadament. L’amo espillà la situació. “Es meus averanys surten segons ses previsiones previstes”. Aquell sapastre de l’amo, anava llançant.

—Ja puc començar sa prova. Atenció! Llests i endavant. Venguin a mí los meus. A cantar, dignes totibotis de Na Ferrera. Cantau fort que jo vos senti.

En aquest instant deu gargamelles corren naven un crit comunitari: “Dau-mos coca, dau-mos cooca...”

—Coca no ho crec, però de brou sí, que en tendreu

Tot tirat d’estufiera i joia, el pareller major presidia el simulacre de parada. A manca de quatre passes per arribar a l’indret de la tribuna vicarial, l’amo mullà la granereta fins a mànc. Al moment just, esvergà “asperges” pel rostre dels missatges, mentre li tiraven les quinze dècimes dins el poalet.

—La cosa ha anat tal i com un havia presentit. S’assumpto és que Madona s’es-torbi a venir.

Encara l’amo no havia replegat els ormejos, les seves orelles guiparen els càntics propis d’un enterrament. Un quem de gemecs llastimosos eren la nota dominant del personal. Bavarades de plors i malediccions tronaven la clastra de les cases. Una orgia de mateixes i copeos infernals, esmicolada amb recrestalles de rock dur, bramava per dins el camp de fora. S’Esquerda era apedregada de còdols en forma de flastomies. Pels voltants de la finca, tenia lloc la més frenètica i envirmada vebena de coïssors. El missatjum plorava les llàgrimes de Sant Jonàs, que per poc rebenten Es Fontanals.

No hi cal afegir res més. El pareller segon ballava una espècie de Lambada artròssica, al temps que el porqueret no podia desjunyir-se el jou de Sant Vit.

—Ja la mos ha feta com Na Quelis, aquest galafarner d’amo nostro. No se poden fiar ni un cabell d’ell. Però li sortirà ben cara s’endemesa. Com a pareller major, jur que servarà més dret que sa justícia.

I l’amo, aigües fresques. Pellós i mitja mà de llevant i xaloc, fent el desentès.

—Bono. I ara que teniu? Tant benet com havia anat vos queixau?

—L’amo, com m’anomenen Tòfol, vos promet que En Moro jaurà a se serena. Feis-me comptes, si en sabeu treure. Sa pardalada que mos heu feta no té pany ni barra que la tànqui. Pobre puc ser, però de purando ni tanc lo que vós de capellà.

—Es que, per lo vist, així mateix he fet un poc llarg. No sé enquina cosa pensaria.

—Jo vos ho diré en què pensàveu. Que noltros som carn tirada. On s’ha vist mai esquitar-mos de ceba marina picada amb aigua i sal?

—Es pecat està fet. Digau com he de rescabalar es mal que vos he causat. Estic disposat a qualsevol cosa.

—Noltros no en volem d’altra que dir-ho a madona.

—Aquesta sí que no. Bota ferrera. De cap de ses maneres! Matau-me si voleu, però madona n’ha d’estar dejuna.

—O agafau o amollau. Perque madona no se n’enteri, volem una dieta de repòs i dimecres sopar de porcella.

—Concedit el desig. Per jo morir a mans de sogra i madona, més val que morin tots es porcs de Son Fortè.

ORIENT en Artá

Calle Santa Margarita, 82 — ARTÁ

KARATE – KUNG-FU (wu-shu) y manejo de armas chinas

Clases impartidas por:

LAZZARO GARCÍA

Dos veces campeón de España

GIMNASIA – MANTENIMIENTO Y 3ª EDAD – CULTURISMO

Disponemos de un amplio horario, con profesorado titulado.

Para más información, pasar por el Centro o llamar al Tel. 55 23 66

Rumiant sa molsa

Una de les peculiaritats més remarcables del nostre poble potser sia la sensacional subtilitat amb la qual desfressam les circumstàncies maladonades, quan la bola del món roda mig desinflada.

La prosòpia teatral ens ve de lluny. La frase, per nosaltres, és companya assídua i quotidiana, àdhuc, en situacions força draconianes. Això fa que el graner de la collita jocosa cada anyada s'umpli, a betzef, del renovament fecund.

Per mostra, citarem el Carnaval.

La bulla i la manera com celebràvem la disbauxa dels darrers dies, no es troba a cap altre indret de Mallorca. En aquelles dates, Artà es convertia en coliseu de sàtirics nyeules, tapats, desfresses, enamorats, fotuts i ploricons que tenien la pena a la sola de les sabates.

Fadrinardos, viudos i viudes, bergantelles de bon veure, femelles tornajornals, beates xorigueres, usurers, matrimonis de capet florit i branca morta, eren el blanc de les ires populars i de llengües carquinyolades.

"Madona, voleu tapats?" era sinònim de voler una ruixada de terribles improprietats.

Per endolcir aquesta breu exposició

festívola, direm alguns successos que el nostre primer i màxim teatre oferí als artanencs, i forans, en el passat 1928.

Diumenge, 21 de gener. Debut de la Companyia dramàtica, amateur, Cuadro Tilo Dramático Artanense, amb un èxit formidable. Interpretà el llagrimós drama en tres actes *Marco Leverí*. Per compensar tants de plors i descapdells, assecaren el galliner amb serradís. Finalment, les llàgrimes es tornaren rialles. El sainet *Viva mi Niña* fou el culpable. S'exahaurí el taquíllatge. Mig poble no pogué entrar al recinte. En Toni Vaquer, sota la direcció de D. Toni Massot, obtengué un èxit. L'amo En Toni Rai havia estudiat arreu de sis mesos el paper central de l'obra.

La nova companyia Círculo Artanense del senyor Toni Massot, el 16 de febrer oferí un meravellós *Tenorio*. Per celebrar-ho feren una polostrada als pins de ses Vegues. De llavors ençà, no hi canten polls ni gallines.

Per Pasqua, l'elenc *Fuster-Forteza* serví el drama de D. Pedro Muñoz Seca, *La Cartera del Muerto*. Les buragues s'amararen de barbata degut a la ploradissa. Salvà la situació el fi de festa, amb la jugueta còmica, *Un vaso pasado por agua*.

El que mancava per matar el porc en divendres.

El 29 d'abril Na Marfa Jacobini es convertí amb la xicota dels jovenells, ja que s'estrenà la pel·lícula *Sin Rumbo*, títol molt escaient per fins i tot a l'època actual.

No podia faltar una mica de verdor i temperament. Una setmana més tard Na Maria Morey, la famosíssima cupletista mallorquina, reina de la poca roba, debutà baix les benediccions de la turba i ex-comunicacions del clero, cantant la verdolera verdola del repertori cupletístic. Els nombrosíssims espectadors, 80 per cent de mascum, li daren l'absolusió del dimoni i el sen Toni Noni. Allò va ser Son Cardaix i Na Plana de Baix. Quan Na Morey atacà el *Charleston*, la meitat de calçons s'estufaren a la funerala. Però la goma 2 explotà amb el *Sobre Verde*. Aquest cuplé, escombrà la *paparrusca* a casats i fadrins.

El món del cinema espanyol passava uns feliços anys vint. Els teatres s'omplien de gent feel a qualsevol emoció. Quan el 20 de maig el Principal projectà el film *La Cruz de la Humanidad*, el poble en massa acudí a la gran cita. Tal volta pocs acon-teixements cinematogràfics han obtingut semblant clam popular.

Acabarem el modest resum amb bufetades. El 23, setanta dues hores després de la creu humanitària, l'empresa muntà un cadafal amb sol de taulons i quatre nates de picapedrer. Era el que es diu un *ring*. L'espectacle ho requeria. Un grandió match de boxeo dins les categories de formiga, mosca, gall i ploma. Quasi res. El més feixuc, cinc arroves mal pesades. El resultat final es tancà amb quatre nassos plomats, un parell de cops devers la sanadura i mitja quarta de sang. El que avui diuen "un escàndol".

Com que els retratats per la taquilla foren nombrosíssims, es repetí la funció el 3 de juny. Pels vuit vents del poble tothom anava fora cabreste. Així que el local fou insuficient per agombolar l'immensa gentada venguda des dels pobles veïnats. Ningú parlava dels combats teloners, ja que el plat fort era N'Uscudum mallorquí, que, per cert, se'n va tornar més blau que tinta xina. Ai, Cataloi i Tomeu Violinet.

Es Santanyiner

El SIAC, obert per a tothom

Si volem una Administració autonòmica racional, àgil i pròxima al ciutadà, és imprescindible oferir una qualitat de serveis adequada a les necessitats que el temps actual exigeixen.

ANAM PEL BON CAMÍ, PERÒ NECESSITAM LA COL·LABORACIÓ DE TOTS:

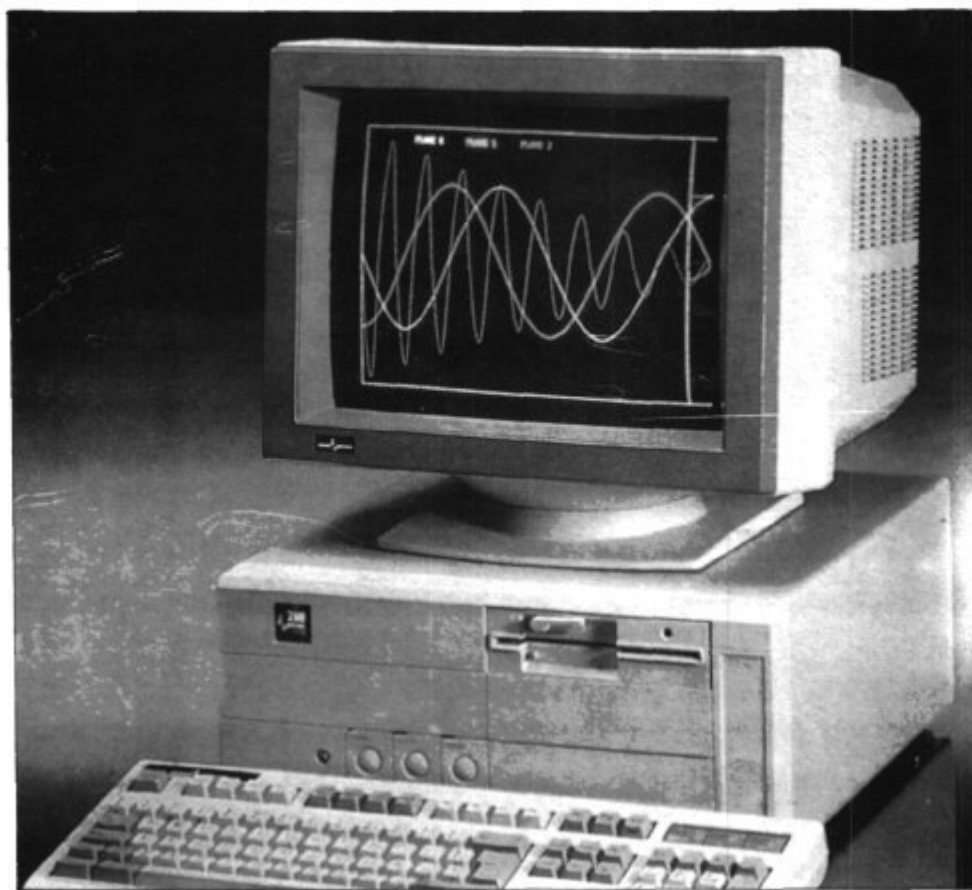
- PROPOSAM UNICIATIVES I SUGGERÈNCIES.
- DONAM-MOS A CONÈIXER LA VOSTRA OPINIÓ SOBRE EL FUNCIONAMENT DELS NOSTRES SERVEIS.

ESCRIVIU, CRIDAU O VENIU

CONSELLERIA ADJUNTA A LA PRESIDÈNCIA — Plaça de les Drassanes, 4 — Telf. 71 26 04

EN PINXO DE SON RECUIT

—No vagis de berbes
—No, reputes! No hi vaig gens ni mica, de berbes. Te dic que som vist sa repartidora, que fa es batle per ses subvencions de l'any noranta, i per L'Artà no hi ha un caguet.

—Pero en deu donar an es seu *Bellpuig*.

—Cent vint-i-cinc mil o mes ara no me'n record bé.

—Però això pot esser un delicta, subvencionar-se a ell mateix.

—Jo no som ni un misser ni un jutge per sebre si és o no delicta, però que no és molt ètic ja n'estic segur.

—I s'oposició no n'hi dirà quatre de fresques?

—De fresques i que constin en acta.

—I segons diuen, a vegades hi fan constar lo que volen, en acta. Mira en Juan Sopa quina protesta va fer.

—I tu creus que tindrà barres per fer-mos aquesta malifeta?

—Se'n fot de tot. S'ha posat un sou de ministre, ara compren un ordenador de molts de milions perque es que compraren fa quatre anys ja no serveix, i tantes me'n diguis amb tal que no em feris.

—Pero de s'ordenador n'has d'estar content. Així no hauràs de fer coa en anar a cercar qualche certificat.

—Putes sagrades! S'altre dia vaig anar-hi, a la Sala, i vaig trobar-hi s'ordenador tot sol. Ets altres eren a berenar.

—Deven tenir dret a anar-hi

—I segur, però lo que te vull dir és que s'ordenador tot sol no soluciona res.

—Sols n'hi haurà dos més com aqueix, a Mallorca. Es de Calvià i es d'Alcúdia.

—Requaranta carretons de bagasses, dic! No, i es nostre poble s'hi assembla, an aquests dos! Tampoc no sabem a on aficar es doblers com ells.

—Ara mos donaran subvencions. Es batle ho va demanar an els Reis.

—Carbó, li duran els Reis. Carbó d'u-

llastre.

—Pinxo, vas com a bufat.

—Pots fer comptes! Ara començ a veure que veurem la fi de sa dictadura que patim. Si hem vist caure es muro de Berlín, no veurem caure s'imperi d'es mestrutxos!

—No ho crec. Van forts en ets oros.

—També hi anava *En Cescu* de Rumania, i es de Polonia, i es de Txecoslovàquia, i es d'ets hongaresos.

—Què deu dir, *En Sebastià Figuera*, que n'estava tan elevat d'es marxisme d'es llevant?

—I què ha de dir. Que d'això, en té sa culpa Amèrica. De tot en té sa culpa s'americà.

—I Na Thatcher. Na Thatcher també està feta una bona peça!

—Lo cert, Pinxo, és que hem estat testimonis d'un enderrocament històric. Que no sé a on mos durà.

—I fotre! Més puta de lo que ho hem passat, ja no ho passarem. Més amenaçats de lo que hem estat, ja no hi estarem. I encara alenam.

—No serà perque no t'estrenguin sa brilla.

—Però són mals *ginetes*. I noltros tenim molta embocadura.

—¿No te convendria més fer sa farina molla? Segons diuen, mai el convencerem. És més caparrut que un bou.

—Ès que jo no vull convèncer a ningú. Jo som un anarquista, i els anarquistes mos ne fotem de tot. Ara hi vull dir lo que trop. No som d'aquests que xerren a darrera, ni tampoc d'es que se conformen amb una mica de porquim per Sant Antoni o una carnestoltada. Això es jeure a sa palla. Jo vull veure fer coses. I fer-les així com toca, no tocant-se es collons de tot, fent creure que fan feina p'es poble i estrangulant-lo cada dia una mica més, i mentrestant pujant-se es sou.

—¿No entendràs mai sa política!

—Mai! Però conec es coixos d'asseguts.

—I d'es Turisme, que me'n dius?

—Que es qui no el tractin bé se poden dedicar a munyir galls per sa cresta. S'ha acabat això de tractar-los com a carn de vas. Si no els donam bon servici se n'ani-

VIDRIO ALUMINIO SANEAMIENTO
VIALSA

J. Bernad, J. Zafra y J. Genovard

Ctra. Santa Margarita, 57

- Teléfono 56 26 35 - ARTÀ

ran a altres llocs.

—Se farà necessari emmendar-se.

—Lo que no sé és si ja hi serem a temps.

—Bé dins Artà no n'hi tenim de turistes. Vivim per noltros mateixos.

—Tens raó. Aquí no n'hem de mester cap. Saps que ho som, de llests!

—Pero ara acaben d'aprovar es Camp de golf de Carrossa.

—Ah! No ho sabia. Mira, ara començarà a haver-hi verd per baix d'Es Puig d'Alpara.

—Verd i un hotel pels jugadors.

—Sense espenyar res. Per Ses Fontanelles se n'hi veu. I vaques.

—I ¿què me dius d'es regals que ha començat a fer s'Ajuntament en as que se casen?

—No en sé res! M'han dit que han regalat vint-i-set mil pessetes an en Picasso i vint-i-set mil a sa psicòlega, que és sa seva dona i, es clar, he pensat que a partir d'ara tota parella que se casi cobrarà cinquanta-quatre mil pessetes. Trop que no està gens malament.

—Me pareix que vas errat! És només an En Picasso i a sa dona, que els hi regalaran.

—Pots pensar! Això seria confondre es diners públics amb sos seus propis diners. I an això no ho pot fer ni Es batle ni s'Ajuntament.

Una cosa és que li facin un *regalo* particular i s'altra que el pagui es poble. I si el paga es poble, té tan de dret a rebre es regal En Picasso com qualsevol altre noví.

—Me pareix que vas errat.

—Meam si tu dubtaries de sa bona fe d'es batle. Ja sé que em diràs que estan empleats a altres empreses que cotitzen impostos per s'Ajuntament. Per tant, tenen tan de dret an es *regalos* com ells. Ja ho veuràs ara, an es tauler de s'Ajuntament, porque també ho faran públic. Pere i Antònia, cinquanta-quatre mil. Miquel i Aina, vint-i-set mil.

—Uep! I ¿per què an aquest només n'hi donen la mitat?

—Pardal, porque sa dona és externa. No voldràs tu que an ets externs també els facem un *regalo* de boda.

—I tu, ¿hi estàs conforme?

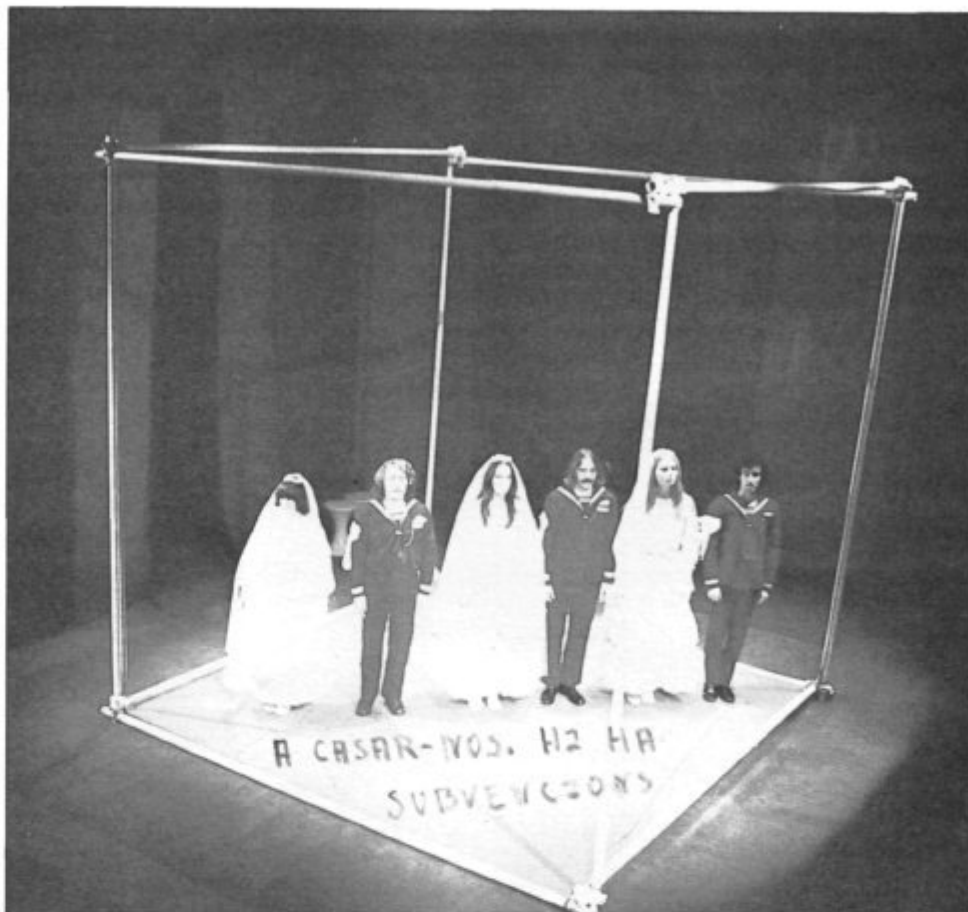
—Jo sí. Sa part que me toca d'ets impostos que pac que servesquin per *regalos de bodas*. Val més que sigui així que no que servesquin per comprar un ordenador que sols servirà per a contractar més empleats que manetgin s'ordenador.

—I que segons diu es Batle, fins i tot s'hi podria fer un diari.

—Te dic que aquest homonet té una fixació p'es diaris i revistes. Sé cert que arribarà un dia que per esser empleats de s'Ajuntament s'haurà de sebre escriure articles panegiristes, encomiastes i laudatoris. Elogiadors, en una paraula.

—Pinxo, te passes.

—No me pas ni d'un mil·límetre. Es fets ho demostren.

—Bé, i com has entrat a s'any nou?

—De lo millor. Ara sabrem turísticament qui és bon mariner. Es qui no sàpiquen manetjar ets hotels no tendran una rata. S'ha acabat això de maltractar es turistes porque se pensen que no els entenen. Si n'han de tancar uns quants, que tanquin.

—I sa gent sense feina.

—Ja les ne donaven. I si no, que se dediquin a posar cabres o ovelles. A mi me paguen per dur cabres i un boc.

—Però per subvencionar cabres no importa fer una quadra.

—Tens raó. N'hi ha tantes, de cabres a lloure. Però aqueixes no van subvencionades on no ser que se casin.

—Ah! Tens raó altre pic. Si se casen es nostro Ajuntament...

—Sols que m'entenguis. Volem fer un poble gran, únic i lliure.

—Això me recorda qualche cosa.

—"Una, grande y libre". Idò que pots esperar, de ses rels que inspiraren ets Independents. I de sa dictadura a que estam sotmesos. Tira mul. Un bon garrot! Sa repartidora així com me passi p'es *dallons*. Bé. Parlàvem de s'any nou.

—Ja te dic. De primera. Subvenció per ses cabres. Un tractor nou que me dugueren els Reis, supòs que per indicació d'es mateix batle, que va demanar tantes coses p'es poble.

—Tu no ets poble! T'han marginat.

—Som poble, jacent i perseguit, però il·lusionat. I a sa meva família l'han perseguida sempre. Abans la perseguien es feixistes de drets i ara mos persegueixen es feixistes que se diuen d'esquerres. Però jo, ni cas. Si no hi ha subvenció per l'Artà el farem sense subvenció.

Sempre hi ha bones persones, que no pensen com ell i ho manifesten ajudant-mos. I sobretot, serem sa seva vergonya. Sa prova que no mos tracten amb respecte ni en justícia. Donen an es que els alaben o an es que no diuen res porque els tenen por i els riuen davant, però els odien a darrere.

Noltros no els odiam, veus. A noltros mos fan riure.

—I es socialistes?

—Es socialistes de s'Ajuntament, més que riure, mos fan llàstima.

—Què me dius?

—Sí, fillet. Plorem. Uh, uh...

I la font segueix brollant...

"Ou, Pastora, ou. Atura el carro, si vols, que la peça ho paga. Sàpigues que l'amo En Josep Cladera Serra, un temps honor de Carrossa, ara porta ulleres sense necessitat de pinça-nas. Aquest homenot de bé, s'enrabassa qualcuna que no està a la terra ni el dimoni que la colgui. Per afegit, és com aquell tardorenc senyor que com més anava, més reverdia. Igual, igual, igual, però, que aquell esqueixalat vuitantè que, al contrari de les figues martiniques, tornava verd després de madurar". Extret del meu arxiu personal.

Una cosa tenc per certa: el carrer de la Puresa és una fàbrica de qui-sap-los de marca de ceba. Redell i que ho son de convents! Just les cebes d'En Toni Caragol. Els hostes pure-sers foren batejats amb l'aigua baptismal del safareig de Sant

S'altre dia me'n contaren una d'aqueixes bones. Voldria contarla-vos així com la me digueren, però no se si me'n recordaré.

Això era un poblet petit, més o manco com Son Carrió. Hi havia una possessió que l'hi deien Son Capellot i l'amo va tenir dues anyades bones i va fer quatre doblets; figurau-vos que molta gent li demanava consells. Tenia una filla qui ja havia anat a costura i sabia fer una carta. Llavors qui sabera escriure una carta ja sabia molt i més an aquell poble.

Ve un dia que an aquell poble varen de fer batle. En aquell temps es batle, a més de fer de batle, feia de jutge i màxima autoritat d'es poble. Pensaren en l'amo de Son Capellot, qui, com vos deia, tenia una filla de 18 anys i era guapa ferm.

Prepararen per anomenar-lo oficialment batle, i sa filla tota contenta. En aquell temps se solia fer un bon ofici per celebrar aquest aconecement. Sa filla va començar per fer-li fer una mudada nova, ben ajustada, una bona camisa, un coll fort, unes sabates noves i una camiseteta ben gruixada que li prepararen per omplir bé es jac. I ve es dia que l'havien de fer batle i a les nou hi hauria ofici major. A les sis d'es dematí començaren a posar-li *trastos*: calçons i camiseteta i uns bons calcetins, camisa amb coll fort, uns guardapits ben estrets, calçonets blancs o de davall i el vestiren com un homo. En es moment de posar-li sa corbata, ningú sabia fer es nuu. Nuus d'escorretjades, sí, però de corbata... Sort que va arribar es fill d'es senyor i en va sebre. Li va fer una bona laçada, un redenuu de corbata i ben ajustat li varen

Joan. No hi ha cap dubte.

Es que, senyors meus; qui no daria el moll dels ossos per estar prop de l'amo En Biel de Sa Jordana; o l'indefinible es-clovellador de pólvora sòlida, en forma de *toscanos*, com En Pep Gustí; l'amo En Josep Mateix; En Nofre Fuster, al qual ni les maleïdes cataractes oculars no l'aturen d'anar a onse-vulla; En Joan Peix, xalest i braç sonant cameta fumant, per l'èxit de les eleccions gallegues; En Jaume de Sa Mareta, que es fotria el xot dels Olors fora tondre...?

No estranyem, doncs, si a l'amo en Josep, en plena maduresa, li ha sobrevingut la visita de dona Inspiració, tocant-li les cordes fluïxes de la sensibilitat arromangada.

L'Amo de Son Capellot és una rondalla seva. Totalment original. Silenci i a fruit-la.

La diada de la Purissima posaren davant l'ull de la Rolleiflex de D. Klaus Liesegang. Vegeu-los sobre el portal de Ca dona Maria Esteva, al costat de la Parròquia. Són: Joan Marín, matussalénic escolà, fidel fins a la mort; Miquel Pistola, tirat de papallona i tan diligent com sempre (no matà ningú de rialles, però aprop s'hi féu); Rafel Nonga, honrat pels quatre costats (per què la mort el s'emportà tan jove?); Josep de Carroça, amb posa d'anunci tèxtil; Tomeu Sua, recolzat i cara de son, quan mai l'ha tenguda; Tomeu Pamboli, el metòdic major d'Artà. Guillem d'es Rafal, sec de carns i àgil com un cervol. Julià Sansoloni, el mes revengut de tots. Fixau-vos en la mà esquerrana: els dits pareixen estenalles de ferret. Dels vuit, M. Pistola, R. Nonga i J. Sansoloni no necessiten fotografies testimonials, perquè en el Cel Gaudeixen de la immortalitat eterna.

posar a son lloc.

Com vos deia, això eren devers les set d'es dematí d'un dia d'agost d'un any molt calorós, però molt... Eren a mitjan mes que és quan es sol crema es cul a ses llebres a s'ombra. I si voleu, vos donaré data certa, perquè està escrit, tot això.

Idò bé. Se va fer hora d'anar cap a l'Es-

glèsia. Que dic, hora! Una hora antes ja partiren... daixo-daixo.

Com que li posaren unes sabates molt estretes an aquell *dixós* d'homo, a ses deu passes ja començaren a fer-li nosa es *trastos*...

Aquell coll estret... i sa corbata... i sa camiseteta... i sa camisa... i es jac... Total:

que veia bubotes per tot.

I res. Se'n van cap a l'Església.

Es rector havia fet posar un escolanet damunt es campanar, perquè vigilàs i així avisàs tot d'una que vessin l'amo de Son Capellot.

Amb això que s'escolanet el veu daval·lar, amb quatre llongos diu an es rector: "Senyor rector (don Nofre, nomia), Don Nofre, ara vénen! I don Nofre sa n'hi va, obrí ses portes de pint en ample, i li donà aigua beneïda. L'amo de Son Capellot era molt catòlic, però feia fumet. Tant, que se tragué ses mans de ses butxaques d'es jac just-just per senyar-se.

El varen seure an es cap d'es banc de ses autoritats per oir s'Ofici Major. Assegut en es lloc d'es batle, li donaren sa vara —que, per cert, li anava molt bé perquè ell estava acostumat a dur gaiato—. Es rector, a s'hora d'es sermó se'n pujà damunt sa trona i començà a alabar l'amo: que si l'amo de Son Capellot és una bona persona, l'amo de son Capellot per amunt i l'amo de Son Capellot per avall, que venia d'una gran família i que era molt feiner.

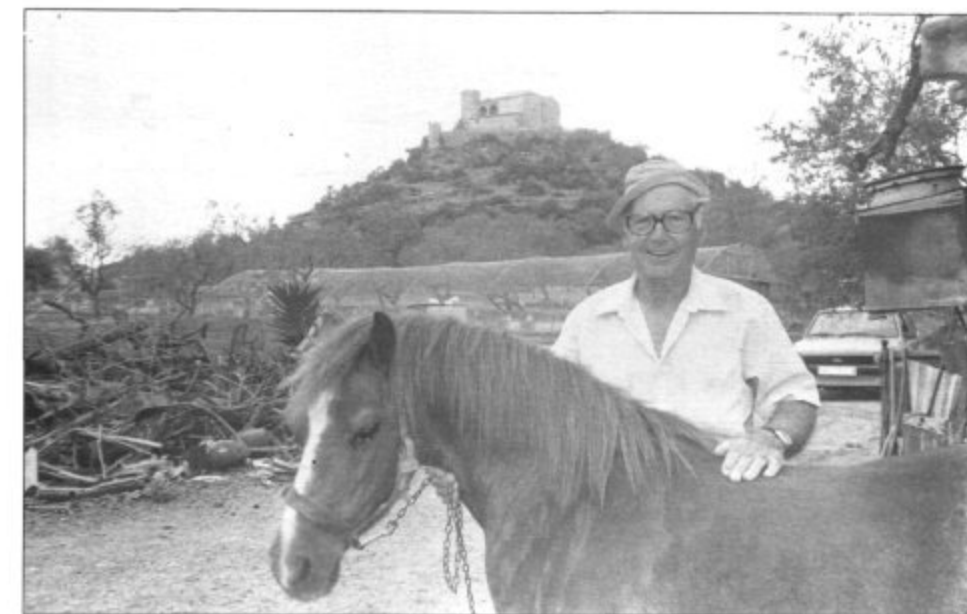
L'amo de Son Capellot començà a inflar-se. S'inflava com un calàpot. Aquelles sabates li començaren a prendre es bull; es calçons, estrets; sa corbata que l'ofegava a la mala. Agafà una suada... Tot ell regalimava: per ses cuixes, per ses cames, per tot. L'homo ja no podia pus. I es rector damunt sa trona, predica que te predica. Que si l'amo de Son Capellot ha estat un bon porquer, també serà un gran batle. Amb una paraula, va posar l'amo tot *ensalçat* d'alabances. Fins i tot li digué que sa filla s'havia de confessar cada dissabte per combregar es diumenges.

Però l'amo se seguia inflant per moments i tot li feia nosa i no s'escoltava cap alabança. Només esperava que acabàs es rector de predicar i sortir de s'ofici d'una puça vegada.

El varen seure a sa taula de sa sigüent manera: posen l'amo a una banda, es rector a s'altra part, es senyor de Son Capellot a s'altra banda; a davant, es metge d'es poble i senyora. Es poble era petit, però tenia metge; un metge que amb quatre herbes curava, Ah! i es mestre d'escola, no pensava a dir-ho. Tampoc hi feia falta.

A l'amo de Son Capellot no li feia gens de gràcia tot allò. Els ulls li espietjaven. Lo que li feia nosa eren ses sabates. Oh, Déu meu! I es calcetins, i sa corbata, i es jac... Sa suor li travessava sa pell. Feia sabonera per tot. Però allà el me tenen, envoltat de gent senyorial.

Ses quatre dones més miserables d'es poble partiren a servir xocolata a tothom. Una tassa per cap. Però una bona tassa. I sa primera que abocaren va ser sa de l'amo de Son Capellot. Una escudella ben plena i que flametjava de calenta.

L'amo En Josep, medrant dins l'hàbitat de Ses Moianes. Eixerevit, amoixa el lhom del poni Clayton (vius als nêts). Rera, la mola de Sant Salvador, punt i mojoia vital pels artanens de noble temprança.

L'amo, per sortir-ne aviat, agafà sa tassa amb ses dues mans i gloc-gloc, s'ho foté tot d'una tirada a dins sa panxa. Vatu amb el món! Quand li tocà allò dins sa panxa, fillets de Déu: pegà revinglada,

No estam a Casa Vallés ni al Moulin Rouge. Senzillament, el palau de marbre i jardins italians és el decorat que mestre Pep Butlo emprava per estudi fotogràfic al carrer Pitxol. L'amo En Josep aprofità l'estrena de la primera mudada de *senyor*, cosida p'En Toni Grua i comprada a Tejidos Vicens l'any 1931, mentre que el capell era una primícia de Ca'n Dalmau de Manacor, per mitjà de la seva sucursal, en exclusiva, la tenda de l'amo En Joan Picó (pare de l'enyorat Mestre), de la que actualment és la Carnisseria Ferreiro. Corbata última moda esclaxada dins la camisa. Ah! Un *filet* entre dits, a quatre dècimes el paquet. Tot això i molt més, daven els seus recents 17 anys complits.

s'aixecà i partí cap a Son Capellot com un llamp fet un rellamp. Aquí deixava una sabata; allà es calcetins. No feia es cas. Ell, per endavant sense aturar-se. Correguent se llevava es jac, es guardapits, camisa i fins i tot es calçons blancs i sa camiseteta. Fent flamada arribà a Son Capellot talment com va néixer.

Hi arribà i devora s'era hi havia una figuerota. Se n'hi va, s'estén pegant uns alens de búfal, uns brúfols que es sentien de s'altra part d'es poble. Bono. Aquell pobre homo se remolcava sense consol. Es porqueret el me veu i li diu:

—L'amo, què vos passa?

—Ai —diu—, du'm aigua.

Es porqueret parteix i li dugué un pot d'aigua fresca de sa cisterna; i començà a glopjetjar aquell pobre homo; i se treia unes pellerofes de dins sa boca, igual que lloves de mèl-lera. De sa gargamella, què en diem? Glopjetant glopjetant, es queixava de batles i política.

Així com Déu volgué, va surar i així va esser batle.

An aquest poble encara hi havia poca gent, però n'hi havia de dolenta i va succeir que una dona va matar s'homo. Digueren: "segur què per gelosa". Gelosa o no gelosa, lo cert és que va matar s'homo.

I què fan? Agafaren sa dona aquesta i la duen davant es batle.

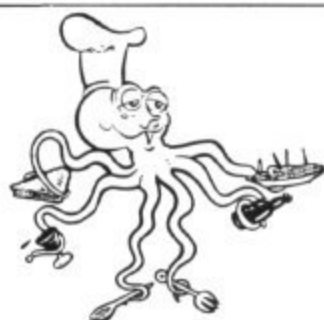
L'amo de Son Capellot, que igualment era es jutge, l'havia de jutjar. Li diuen:

—Senyor batle. Aquesta dona ha mort s'homo. Que en feim, d'ella?"

Ell ni hi pensà gens ni mica:

—Per esser sa primera vegada, li donau xocolata ben calenta i si hi torna, la farem batle i ja veurem què serà.

Josep Cladera Serra

BAR GRAN VÍA

ESPECIALIDAD EN:

- Tapas Variadas
- Pulpo Gallego
- Empanada Gallega
- Ribeiro

Ciutat, 35 - ARTÀ - Tel. 56 22 49

■ REFORMAS

Reforma en las casetas de Ses Pesques. Se ha hecho esperar, pero ha valido la pena. Gracias a estas reformas: duchas nuevas, nueva instalación eléctrica, se han sacado fuera los calentadores de butano, se ha puesto el suelo nuevo en todas las dependencias y se han embalsado las paredes; nuestras casetas contarán con un mínimo de pulcritud y decencia hasta el momento desconocida.

■ EXPOSICIONES

Unas cien especies de setas (algunas comestibles y otras más que venenosas, mortales) se pusieron a exposición tras la participación en la recolección de las mismas, organizadas por el 60B local, el Ayuntamiento y el *Diario de Mallorca*.

■ CONCIERTOS

El sábado 30 de diciembre se celebró el concierto de Navidad a cargo de la Orquesta Sinfónica de las Baleares en el Convento de los Padres Franciscanos, notándose un ligero aumento participativo en actos de esta índole.

■ PROGRAMA RADIOFÓNICO

Juan Sureda, cabeza del Partido Popular en Artá, no deja de asombrarnos. Durante 3 miércoles consecutivos ha sido invitado de un programa de Radio Balear que informa sobre las vicisitudes de la vida política artanense. Esperamos que siga realizándose.

Para el día 10, está previsto que acudan al programa algunos alumnos del instituto de Artá y realicen algunas preguntas al presidente de la Comunidad Autónoma.

Para el día 17, está prevista la visita de los Juveniles de Artá, interrogando al *conseller* de Deportes.

El horario de este programa es a partir de las 10 h. todos los miércoles por la cadena Ràto de Radio Balear, 101.4 FM.

■ LA DEPURADORA

Parece, como dice el refrán, que más vale tarde que nunca. Mérito que tampoco podrá atribuirse exclusivamente a este Ayuntamiento, ya que la financiación más impor-

Relaciones de artistas maestros artesanos y pintores que tienen sus obras expuestas en la exposición conjunta en los salones culturales de Modelmon (Algaida), entre los cuales hay tres de Artá:

—Pere Pujol, escultor en bronce y barro.

—Aina Maria Lliteras, artista de pintura y cerámica.

—Aina Alzamora, profesora de la Escuela Artesana de Palmito.

De los cuales sus obras han sido admiradas con merecidos elogios por todo el público mallorquín que ha visitado el centro durante estas fiestas navideñas.

Exposición del 21 diciembre al 21 enero 90.

Tomeu Femenías

tante depende de la *conselleria*.

■ CAMP DE GOLF

S'Ajuntament ha donat llum verda an es camp de golf de Carrossa.

Ha estat aprovat per sa "junta de govern".

Es jugadors podran tenir una bona base a Artá i triar es de Carrossa o es de Sos Sastres. Quina llàstima que, segons mos digueren, per fer aquest darrer han tapat sa Font d'es Bramul. I ets ecologistes més callats que un mort.

Que no deu esser d'es seus, sa Font?

■ NUEVOS MILLONARIOS

El día 7 de Diciembre será recordado por muchos artanenses debido a la buena suer-

En la calle Batlessa, nº 25, muy cerquita del anterior, nuestro amigo Andrés Botellas ha ubicado uno de los mejores locales destinados a la venta de electrodomésticos y sección mobiliaria de toda la zona. ¡No dejen de visitarlo!

* La lluna de paper. C/ Sta. Margalida, 34. Papelería, librería, material de oficina, etc...

Sus propietarios son Margarita y Jaime Alzina, que no sólo están de enhorabuena por este maravilloso local, sino por el Doctorado en Historia obtenido por Jaime, recientemente.

¡Buena suerte!

te. Francisca Salas, repartidora de la ONCE, fue portadora de 50 millones de pesetas muy bien repartidos entre una veintena de afortunados.

¡Buena suerte, Francisca y asortados!
¡Qué no sea la última!

■ FÚTBOL

El día 13 se celebró la cena conmemorativa del 45 aniversario de la fundación del C.D. Artá. Se efectuó el Barbacoa y fue todo un éxito debido a la asistencia masiva y alegría en el ambiente. El día 17, fiesta de Sant Antoni, se celebrará un partido entre el C.D. Artá Preferente y el Mallorca At. reforzado con jugadores del equipo de Primera División.

¡Suerte!

COMPRE LO MEJOR

Aceite de oliva
"BELLVER"

Aceite de girasol
"BENDINAT"

Distribuido por ACEITES HNOS. BONNÍN C.B.
C/ Son Servera, 24 - Tel. 56 22 02 - Artá

Pintura — Acabados de Madera en

general

Interior
Exterior

Esmaltes - Tintes - Barnices - Lacas

C/. D' Hernán Cortes, 3

☎ { 56 21 31
56 29 88 ARTA

■ ROBOS

La noche del 23 de diciembre, quienes no fueron afortunados con la lotería, se dedicaron a labrar su suerte.

El día de Nochebuena, dos simpáticos pilluelos entraron en el Concesionario Ford de Artà y utilizaron dos coches sin estrenar. Les llenaron el depósito de gasolina y dieron una vuelta con los mismos, dejándolos a la mañana siguiente delante del local.

Agentes de la Guardia Civil del puesto de Artà han detenido al ciudadano alemán Gunter E., de treinta y ocho años de edad, acusado como supuesto autor de un robo de maquinaria y herramientas valoradas globalmente en cuatro millones cuatrocientas diez mil pesetas.

Los útiles fueron sustraídos el pasado día siete del interior de un taller de carpintería ubicado en la calle Quevedo de la citada localidad, propiedad de un ciudadano alemán.

Iniciadas las oportunas investigaciones, al día siguiente del suceso la Guardia Civil localizaba un camión marca "Mercedes" con matrícula alemana, cargado con toda la maquinaria sustraída. Posteriormente, y continuando las pesquisas, fue detenido el supuesto autor de los hechos.

Los agentes instruyeron diligencias de sus actuaciones, siendo entregadas junto al detenido al titular del Juzgado de Instrucción de Manacor.

Seis jóvenes han sido detenidos por la Guardia Civil en Palmanova, Ca'n Picafort, Alcúdia y Artà, acusados de ser los presuntos autores de una serie de robos acaecidos en las citadas localidades durante los pasados días.

En Artà, fue detenido el presunto autor del robo de recetas del dispensario municipal, pudiéndose recuperar un talonario de pensionista del Insalud, con sesenta y dos recetas, así como un sello fechador y el tampón de un médico.

Los seis detenidos fueron trasladados a las respectivas dependencias policiales, a la espera de ser presentados ante la autoridad judicial.

* * *

El ejemplar de fannera Borda, que hasta el momento jamás se había encontrado en Mallorca, sólo en Menorca y la península, fue el más admirado por su belleza y religiosidad.

En Art i Vases pudimos admirar obras de María Servera, Xisco Alzamora (Pintura)

En la Teulera, Jeroni mostró sus últimas creaciones, de momento.

En Na Balessa se expuso exóticas y maravillosas obras de Haití.

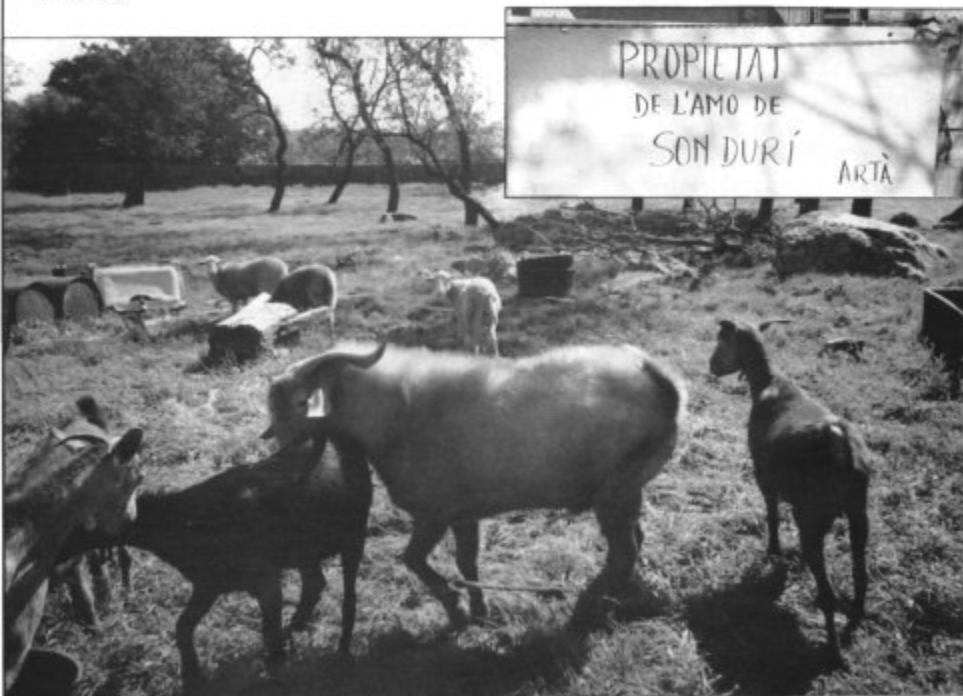
GENT D'ES POBLE

Miquel Bonnín Forteza

Aquí on el veis, davall sa broma a vegades una mica exagerada i davall es posat rude, En Miquel té un coret que batega carinyosament p'ets animals. Aquesta cabra que ell aguanta i que ja fou motiu per a sortir a ses pàgines de l'Artà el seguia allà on anàs, inclús quan qualcava a sa seva *Mobillete*. Idò bé: sa cabra, després de parir tres cabritets, se li morí el sendemà. Me podeu creure si vos dic que va quedar desconsolat. A vegades, ses persones sols mostren una petita part d'es seus caires, però molt en el fons, guarden es tresor de sa seva humanitat càlida i sincera.

Qui estima ets animals, qui els respecte, no pot esser mai dolent enc que En Miquel a vegades tracti d'amagar sa seva bohomia devall una cridoria cixordadora. I es que té por de que no se sàpiga que es molt bona persona. Aquí vos mostram també es seu ramat i sa senya inequívoca d'es seu bon humor. Son Durí d'Artà.

Un viaje pasado por agua

La semana del 19 al 26 de Noviembre se llevó a cabo y buen término, la excursión programada para visitar algunas ciudades de Andalucía, Tánger y Tetuán en Marruecos, Ceuta y Gibraltar. Fue organizada por Magdalena Nebot (*Xineta*) y Antonio Ginard (*Butler*), compañero glosador de esta revista. Este viaje tuvo aspectos positivos y negativos, como suele ocurrir en todas las zonas de este mundo. A mi parecer, lo más digno de elogiar fue la moral de hierro que demostramos tener durante todo el camino y que no impidió que último día estallásemos en quejas y reproches hacia la compañía de autocares Levante e incluso hacia la Agencia de Viajes Barceló. El primer día hicimos un recorrido inigualable: desayunamos en Palma, merendamos en Valencia, almorzamos en Granada y cenamos en Sevilla. Levantados de las 4 de la mañana, llegamos tan mortalmente cansados a la Alhambra y al Generalife, que arrastrando los tacones con caída inclusive, apenas apreciamos su belleza. Partimos hacia Sevilla después de un muy escatimado almuerzo

Las horas de autocar las amenizamos con rifas y las canciones de nuestra Sarita Montiel, que naturalmente

todos ya sabéis que su verdadero nombre es Magdalena Xineta. Y hay que oír lo bien que canta y entona. Cada 100 km. más o menos, hacíamos una paradita para ir al Pipiroom, como propiamente su nombre indica, también saciábamos nuestra sed y apetito y comprábamos ciegos y lotería.

Llegamos a Sevilla de noche. Cenamos en el hotel los manjares más suculentos de toda la semana y luego nos repartimos entre Tablaos Flamencos y Bingos. El Tablao fue toda una atracción.

Esta noche en Sevilla, empezaron las lluvias. Al día siguiente nos siguieron acompañando y tan sólo pudimos visitar la Macarena, apreciadísima en Sevilla y en toda Andalucía y la Catedral, la tercera más importante del mundo de la Cristiandad. Allí descansan los restos de San Fernando, expuestos al público en tres festividades del año. Nos perdimos la Giralda, la Torre del Oro, el Barrio de Sta. Cruz y el de Triana. Fuerzas mayores nos lo impidieron, además de tan corta estancia. Durante el tiempo libre que nos dieron tras visitar la catedral, el amable conserje del hotel nos indicó un lugar para tapeo, donde probamos los más suculentas especialidades. Como Fernando recibirá uno de estos núme-

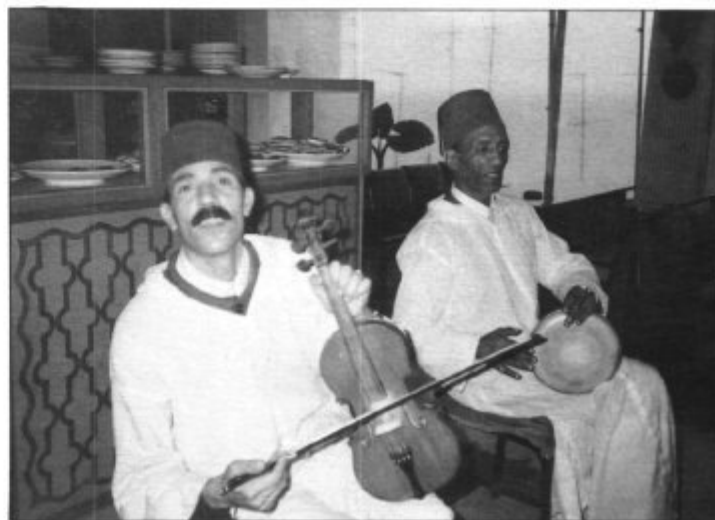
ros de esta revista, le mando un caluroso saludo en agradecimiento y recordad que si alguna vez visitan Sevilla no se olviden de pasar por el Bar San Lúcar en la calle Zaragoza, 10.

Por la tarde visitamos Huelva, una de las más contaminadas ciudades de España. En el Puerto de Palos admiramos una de las más grandes estatuas dedicadas a Cristóbal Colón.

Nos alojamos en el Hotel Gran Coto, en Doñana. Alguien afirmó que era propiedad de Felipe González. A pesar de que para ir a Matalascañas tuvimos que ir muy a propósito e incluso retroceder, valió la pena ir sólo para contemplar la grandiosidad y millonada gastada en mármol para la cons-

trucción del hotel. Al día siguiente salimos para el Puerto de Sta. María y Cádiz, donde comimos gambas frescas a la plancha y un delicioso pescado frito a un módico precio.

Por la noche partimos hacia Algeciras, donde tuvimos que dejar a dos pasajeros durante dos días más de la cuenta, por haber perdido el pasaporte y el DNI. Debo aclarar que el pasaporte es más importante que la cartera, al cruzar una frontera. Sin pasaporte es imposible atravesarla. En un principio parecía que habrían quedado resignados. La sorpresa nos la dieron al llegar a Marruecos y recogerlos, puesto que amenazaron a la guía con llevarla a los tribunales por no haber retrasado un día más

para que consiguieran el pasaporte. Pero lo que está claro es que no podía dejar a 52 personas por 2, cuando reglamentariamente los tendría que haber llevado directamente al aeropuerto con destino a Palma, corriendo todos los gastos por su cuenta así como no tuvieron que añadir un céntimo de su bolsillo.

Pues bien, como iba contando, partimos hacia Ceuta y llegamos hasta la frontera de Marruecos. La entrada en el país es de lo más estricto que puedan imaginar. Afortunadamente no nos revisaron las maletas.

Pasamos dos días en Tánger, cambiando el programa original en el cual teníamos que pasar un día en Tánger y otro en Tetuán. Tánger es una ciudad cosmopolita. Aceptan cualquier moneda y te responden en cualquier lengua. Dominada por los Kasbah, palacio fortificado de construcción única que reúne el palacio, las dependencias de los súbditos y las cuadras de los animales y donde pueden vivir miles de personas. La ciudad árabe o medina ocupa la parte más cercana al puerto. En su zoco se celebra mercado diariamente, a pesar de que en Tánger sólo se suele trabajar cuatro días a la semana. Los musulmanes respetan el viernes, los hebreos el sábado y los cristianos el domingo.

Lo mejor de Tánger es el carácter afable y el calor de sus gentes. Estas dos cualidades eclipsan su miseria y pobreza.

La monarquía dictatorial de Hassan II, mantiene muy a raya la delincuencia. Tanto que puedes caminar por la calle con la mayor tranquilidad del mundo. Nadie se te acercará con malas intenciones. Cuando los vendedores se ponen pesaditos, y eso que jamás puedes enfadarte con ellos ni contestarles mal, la policía se cuida de que desaparezcan.

A Marruecos hay que ir a comprar. La insistencia de los vendedores, de los chicos-guía que te indican los sitios más convenientes y la fantasía de sus artículos, acompañados por el regateo, te obligan a salir del país sin un céntimo en el bolsillo.

La moneda del país es el dirham y equivale a unas 20 pts. A pesar de estar más alta

que la nuestra, el nivel de vida es mucho más bajo.

Las mejores compras son: el cuero, joyas de oro y plata, caftanes, cobre, teteras orientales y alfombras. Para hacerse una idea, les diré que una chaqueta de piel que aquí vale 50.000, te la llevas de allí por 18.000 a 20.000 pts.

La gastronomía marroquí es excelente, siempre y cuando no tengan manías. Nosotros probamos el Cous-cous, la harina y el Kebab (pinchitos morunos).

En las calles de Tánger aún pueden encontrar mujeres tapadas de pies a cabeza, incluso jovencitas. Otras, ya van vestidas a la europea e incluso los colegios son mixtos. Al día siguiente, visitamos Tetuán. Sólo paramos en el Hospital Gómez Ulla donde algunos de nuestros soldados pasaron su servicio militar. Bajaron del autocar y se fotografiaron con sus Sras. Una vez en Ceuta, quien más quien menos pasó por su Banco, debido a la limpieza de nuestros bolsillos.

Por la tarde partimos hacia Algeciras y luego nos hospedamos en La Línea. Por la mañana salimos hacia Gibraltar, donde también es obligatorio el uso del pasaporte. Gibraltar no tiene nada que ver con lo que nos enseñan por TV. Es una ciudad grandiosa, muy bien ideada. El carácter de sus gentes reúne las mejores cualidades del inglés, suavizadas por la afabilidad del español. Las ramblas del peñón para el aprovechamiento de aguas pluviales son admirables. El agua cae sobre un plano liso e inclinado y es conducida hacia unos depósitos para su almacenamiento dentro de la

montaña.

La carretera transitable es cortada, convirtiéndose por momentos en aeropuerto.

Gastan el 35% de su sueldo en impuestos. Tienen enseñanza gratuita incluso a nivel universitario más la estancia en Gran Bretaña. Examinándolo fríamente, me atrevo a afirmar que, estando como están las cosas, es mejor que lo conserven los británicos, porque si pasara a nuestras manos la abandonaríamos y estropearíamos como ocurre en el sur de España.

Otra de las maravillas del Peñón, es la reserva natural de monos, que cuenta con 76 encantadoras criaturas. Están de lo mejor alimentados y no tienen ningún temor a las personas. Se te suben encima del hombro e incluso de la cabeza, dejándose fotografiar tranquilamente. Esta reserva es una de las grandes peculiaridades del Peñón.

Pasamos la noche en Torremolinos. Allí celebramos Sta. Catalina. Nuestras Catalinas recibieron un maravilloso regalo (banda y bragas), las cuales se pusieron delante de todo el grupo. Algunas por la cabeza y otras por los pies.

A esta fiesta acudimos, la inmensa mayoría, disfrazados de moros. Bailamos, nos fotografiamos y luego nos desvestimos y salimos cada cual donde le convino.

En Torremolinos visitamos Puerto Banús, al cual el Parque del Mar no tiene nada que envidiarle. Mijas, precioso pueblecito con sus típicos burritos-taxi. De Málaga, tan sólo vimos un cine, puesto que el agua no nos permitió nada más. Y del cine al aeropuerto.

Teníamos la salida prevista en el programa a las 23'30 h. y luego resultó ser la hora oficial, a las 00'35 h., más el considerable retraso debido al temporal que batía los cielos. Sobre las 3 h. llegamos a Palma, donde el autocar no nos esperaba. Fue la gota que colmó el vaso. Habíamos recibido agua de todas las provincias, nos quedaron numerosas excursiones sin efectuar, aquella noche no habíamos cenado, estábamos cansados, resfriados, faltos de sueño puesto que dormimos tan sólo un promedio de 6 h. diarias durante los días de la semana.

Llamamos a los autocares Levante, y habiéndonos dicho que ya estaba en camino, tardó más de una hora en aparecer. El chófer se había dormido. Todos somos humanos y debemos perdonarnos nuestros errores mutuamente.

Llegamos a casa y dormimos profundísimamente. ¡Qué delicia de cama!

Lo mejor de estas excursiones, más que el paisaje o las costumbres de los lugares visitados, es el compañerismo que se palpa en el ambiente. Personas que hasta la fecha no se conocían, se unen en una semana inolvidable por las anécdotas, las alegrías y los recuerdos comunes.

Por lo demás, si ustedes piensan en unas vacaciones para descansar o conocer detenidamente los lugares por donde pase, no es un viaje recomendable. Estas palabras son las de la propia guía, luego que no diga que le hago mala propaganda.

Para mí y para la inmensa mayoría ha sido una experiencia positiva.

Con esta crónica he intentado, más que ser objetiva, ser realista. Refleja en general lo mejor y lo peor del trayecto. Ya que unas cosas no tienen sentido sin las otras.

Sean jueces ustedes mismos, tanto los que han venido conmigo como los que están pensando en realizar una de estas excursiones alguna vez.

Esta crónica se la dedico a todo el grupo y en especial a Magdalena Xineta, por el gran optimismo y habitual disposición en amenizar y agradar a todas las personas que participaron en esta excursión.

Mª Ángeles Piñeiro

Vint-i-cinc aniversari el Celler de Ca'n Faro

Sa gent originària de l'agre de la terra compta amb un sisè sentit que la fa més apta per exercir qualsevol activitat que tenguí com a objectiu cobrir ses necessitats d'altres essers humans.

I...quina necessitat més peremptòria existeix en aquesta vida que mejar?

Si tots hem de proveir es nostro cos unes quantes vegades cada dia d'ets aliments necessaris per a sobreviure dins aquesta vall de llàgrimes, qui més apropiat que aquells que d'un no-res a foravila saben parar una taula?

Sempre hi ha hagut ànimes caritatives que se pensen sebre-ho tot, que tal volta dubtaren que aquell celleret arribàs anar bé, duit per dues persones que provenien de dins es Conreu de Sa Curia Vella. Però aquella malaltia que sofrí En Bernat, va fer que ell i N'Antonia, d'un principi destinats per amos de qualque possessió, haguessin de passar a un lloc destinat a restaurant, fou un accident que els dugué a triomfar en una professió per la qual ells mateixos creien no estar preparats.

Però ja hem dit que de l'agre de la terra se du l'autenticitat. I lo que és autèntic de la cuina mallorquina des d'uns escaldums, un aguiat, un fritet de matances o unes sopes, agrada a tothom i ja no hi val més sapiència que posar damunt sa tauleta, a un preu raonable, un menjar cuinat amorosament per fer una clientela feel i numerosa.

Així és estat a Ca'n Faro.

N'Antonia, viva com una centella i falaguera com una verga de llamp, investigant ella tota sola sense cercar mai receptes escrites d'altri, damunt llibres que tanmateix no reflecteixen s'ànima, es fons bàsic de sa cuina. Heurien de sentir-li contar com va sondejar es marines i es *gourmets* per aclarir com podria fer una bullavesa, com va esbrinar que no hi feien falta salses ni maoneses. En Bernat, tranquil com un oriental,

—Es nostro nom és Antònia Danus Pastor i Bernat Ferragut Juan. Ja hem celebrat ses nostres nocces d'argent dins l'any mil nou-cents setanta quatre, perquè mos casàrem el quaranta-nou.

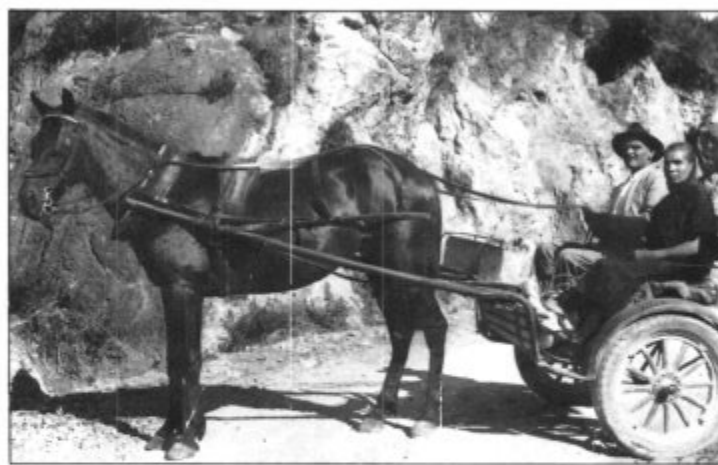
Només de familiars propis érem una gentada.

—Vàrem estar a Sa Curia Vella fins el seixanta-quatre i allà nasqueren N'Antonia (15 d'octubre de 1952) i En Guillem, (3 de juny de 1959).

Degut a sa malaltia d'En Bernat, vista que sa feina an es sol no li era convenient, pensàrem de recullir i venir a la Vila.

—Excús dir-te que venguérem amb ses mans damunt es cap. Jo —diu n'Anto-

amb una casa on mai ha hagut d'intervenir s'autoritat per un renou, una malifeta o una gatera, perquè crec que basta sa seva presència somriguent, però severa, per a posar pau i llevar quimeres asprives dins cervells provocadors.

Basta dir-vos que en vint-i-cinc anys, es llibre de reclamacions, que és obligatori a totes ses indústries turístiques, està en blanc. Mai cap client l'ha necessitat.

Aquesta vol esser s'història d'Es Celler de Ca'n Faro, que ells fundaren i que es seus fills Antònia i Guillem han modernitzat i li han donat s'empenta necessària per seguir avui en dia dins ses capdaveres de s'indústria de restauració.

Els tenen sa paraula perquè ningú més que ells planifiquen, crearen i dugueren endavant Es Celler.

Ningú el pot sentir com ells, que es pot dir que el viuen ses vint-i-quatre hores d'es dia durant tot l'any, pendents a cada instant de lo que es sa nineta d'es seus ulls.

nia— vaig demenar a N'Aurelio de Na Fustereta per anar a fer feina an es seu taller de Palma, posar es dos al.lots a escola perquè En Bernat no estava bo, estava convalescent.

—Aquesta casa va estar a punt de ser comprada per sa meva germana, per tenir-la com a posada a Artà. Era d'En Juan Campinsa que aleshores vivia a Cala Ratjada. Però era una casa incòmoda, ets alts eren de volta i no era adequada per una posada. Sols es baixos tenien sa casa neta.

—¿I com fou comprar-la?

—Vet aquí que es dissabte de Sant Miquel, anàrem a ca sa meva germana per estar una mica amb ells, i me diu: "Demà podries venir amb mi a Cala Ratjada, que vull desnonar sa casa. No mos acaba d'agradar".

Aquell vespre En Bernat rumiava i no dormia. En sa nit me diu

I si noltros la compràvem an aquesta casa, provariem de posar-hi qualque cosa.

—No ho sé Bernat!

—Es cas es que es cunyat va anar a desnonar i jo la vaig comprar es mateix dia, Sant Miquel, vint-i-nou de setembre.

—I començàreu...?

—Ho posàrem en marxa. Llevàrem es quartet de davant. Posàrem quatre o cinc taules, aquest tassaret menut que tens diibuixat, i dia denou de novembre de l'any 1964. O sigui que, com veus, vint-i-cinc anys en clau.

En aquest pun m'agradaria comentar-vos com per escrit es inútil tractar de donar tots es matisos de sa conversa amb N'Antonia o En Bernat. Ella és sa que du sa veu cantant, però dins sa seva parla clara hi ha com un tremolor emocionat quand recorda aquells primers temps. Pensau-vos que la sentiu quand seguix amb aquella vibració que li neix del cor i li traspasa el pit.

—En dinaven dos... En dinaven tres o quatre. I si qualque dia arribaven a deu ho celebraven increduls. Mirau! Avui n'han donat deu! Un dia casi *inolvidable* arribaren a Vint. Salades! T'imagines lo que era per noltros?

—De tot d'una feia sa cuina jo, servia es plats i els hi donava. Perque jo no m'atrevia a donar sa cara. Es dia que inauguràrem no ho oblidare mai! N'Andrés Sil-

va mos va obrir. Vàrem dur dues galletes de coco i una botelleta de Moscatell, vengué don Mateu Galmés, venguérem un parell d'amics i noltros darrera es taulell. Ve N'Andrés Silva i me diu: "Ara has d'anar a servir aquells d'aquella taula que volen fer *gasto*". A mi va parèixer que me tallaven ses cames. T'ho jur! Tremolor me va agafar.

—Bé però prest estares com a peix dins l'aigua.

—Anàrem progressant. Investigant. Si un dia es sofrit s'ha cremat l'he fet d'una altra manera; si unes albergínies no sortien bones he provat d'una altra manera, i així vàrem anar continuant. Això és tan cert com he de morir.

I aquí ve lo que vos havia contat en el pròleg, quand N'Antonia, per encàrrec de s'empresa d'En Mateu Mengol i En Moya, va haver d'averiguar com se covia això d'una bullavesa. Continua N'Antonia.

—Vaig estar a punt d'haver d'aturar perquè estava malalta i es metge me va dir que era per mor de sa cuina. En Bernat va prendre ses missions i s'hi va posar ell davant es fogons. Vol dir que per força van es moros a missa, però tot seguia envant. Llavórs no va esser res. Era una alèrgia.

—Lo herms d'aquesta casa es que tots es familiars feis feina amb harmonia.

—Homo —diu en Bernat— jo he fet tot quant he pogut.

—Es clar —reprèn altra pic sa dona—. Aquí ha passat que N'Antonia ha crescut, sa nora ha entrat, i han estat brins molt bons d'ensenyar, perquè han estat dues nines que s'ho han pres amb molt d'interés, molt.

—Homo —segueix en Bernat—. An es meu fill, quand li vaig proposar quedar-se aquí fent feina. s'ho va pensar vint i-quatre hores. Se veu que es mateixos amics li contaren sa diferència de fer feina a ca seva o a toc de campanada.

—I N'Antonia —diu sa mare— en tornar gran va arribar es moment que mos va dir de casar-se. Ja era una nina amb edat suficient, molt oberta en es client, es negoci ja havia prosperat. Son pare, que sa filla se casàs no hi podia consentir, que s'he n'hagués d'anar no ho tragava, no ho tragava. Jo li deia "Bernat! I si s'hagués casada amb un guàrdia civil i se n'hagués anada a Badajoz?". A Cala Ratjada almanco està a un bot.

Dos anys després tant sa filla com es genre pensaren en lloc d'anar a fer feina allà, venir aquí.

—Compràrem Ca'n Rai l'any setanta dos i obrírem a sa carretera Nova (carrer de Ciutat), que ampliàrem quand s'al.lot mos digué, es rellotge es punyetero, per mi me quedaré.

—Tal com t'ha dit En Bernat?

—Mai les heu estrets, però. Ha estat voluntat seva.

—Ja està clar. Ells han fet sa seva voluntat i noltros ben contents que hagin estat davall es nostro guarniment.

A N'Antonia se li veu es caire de mare, mare generosa com aquelles que saben estimar profundament sense fer-ne massa eloquència, sense exteriorar-ho massa, com qui guarda es tresor d'es seus sentiments just a les rels més acorades de l'ànima. Escoltau ses seves paraules:

—Amb sos nostros fills ha passat lo següent: noltros ho començàrem, ho iniciàrem amb un gran interés; ara, per fer-ho prosperar ha estat amb s'ajuda d'es fills. Així que ells mos ho deuen a noltros i noltros els ho deven a ells.

—Ells poden estar orgullosos que noltros ho començàsim, però noltros hi estam que gràcies a ells s'ha prosperat. Avui ni jo ni son pare sabem anar a un client ni sabem segons quines coses com se ser-

veixen.

Aquí és quand parlem d'es llibre de reclamacions. Un llibre en blanc. Quand parlem de quand començaren a clavar un paper de dues pessetes a sa bóta, davora es tasser.

N'Antonia i En Bernat mos mostren cartes d'aquells temps. Un conyac, dues pessetes. Recorden que ningú no els donaven es net de res, però ho recorden sense rancúnia, somriguent perquè ja és hora que ho diguem: tant un com s'altre son dues bones persones i en aquest mon d'avui tal vegada sigui lo més important.

Es Celler de Ca'n Faro ha imprimit una característica a Artà, i dins ses seves dependències s'han celebrat molts d'aconteïments: nocces, comunions, aniversaris.

I N'Antonia, espigolant, espigolant, s'ha convertida en una cuinera de primeríssima categoria, que sap donar menjar a molts i que l'ha fet sols per cada un, que dins es seu ample menjador ocupa es seu lloc.

Perque això es un altre misteri. Trobar-se bé a un lloc. A Can Faro un s'hi troba bé.

En Bernat qualque vegada encara va a Aubarca per veure es pi. N'Antonia no oblidar es seu passat a dins Sa Torre.

Setanta dos familiars a ses seves nocces d'argent, (3 de novembre del 74).

Una missa a Sant Salvador, es fills els feren unes aliances noves. Es vespre, un refresc en es Saló.

Per Artà, poble novel.ler, hi ha històries com aquesta que pereixen una novel.la però que és sa vida, sa mateixa vida que esculpeix dia a dia es temps. Aquest temps nostro capaç encara d'encoberir gents que tenen com a meta engrandir-se fent feina.

I es billets, possats dins es nou quadros que embelleixen ses parets són es paradigma d'unes gents a qui ningú pot plànyer res perquè tot s'ho han guanyat traguent-s'ho de s'esquena.

Fent feina!

Salut per continuar.

BONSAIS

Juniperos Phoenicea - Sabina - Sivina

Recolección:

A - Plantones en viveros

B - Ejemplares juvenes con algo de pan de tierra y raíces.

C - Ejemplares mayores difíciles pues al encontrarse generalmente en la arena tienen raíces muy profundas cosa que añadiendo a lo difícil que es coger la arena sin que se desprenda de las raíces dificulta la extracción.

Poda: en enero.

Pinzado: Continuo para hacer copa y ramas frondosas.

Alambrado: Invierno, resiste muy bien el alambre.

Nota: Dentro de la arenisca compacta de la costa se encuentran ejemplares centenarios, que para su extracción se necesita coger parte la roca para luego ser trasladada a la bandeja, dicha arenisca es dentro de lo que cabe fácil de trabajar con escoplo y martillo, usándolos de la misma manera que se haría con una azada en la tierra de labor, procurando coger como mínimo un tronco de unos 25 a 30 cm de diámetro e idéntica profundidad, no aconsejamos que como primer ejemplar se recojan arboles de este tamaño, sino cuando pasados unos años uno tenga la experiencia suficiente para evitar su muerte.

Manuel Massanet

Calendario para el mes de enero

La estación de clima frío requerirá tantos cuidados como la estación de crecimiento. Un bonsai no es sólo una planta especial, es mas como un animal doméstico y debe dedicársele cada día un poco de tiempo. Es también un buen momento para estudiar las líneas estructurales y forma, en cualquier árbol de hoja caduca, en la naturaleza.

Riego: Enero debido a que el clima es frío y hay lluvia, no necesita riego diario, pero debe comprobarse su necesidad cada día.

Fertilizado: No necesita ninguna fertilización en este mes. Es un buen mes para aplicar cualquier material que ayude a suavizar la tierra dura y neutralizar cualquier suelo alcalino.

Modelado: Es el mejor tiempo para remodelar cualquier árbol de hoja caduca, porque está desnudo. No haga ninguna reforma muy drástica porque las ramas pueden ser demasiado quebradizas, compruebe en todas las plantas que los alambres no estén demasiado incrustados.

Transplante: En esta época no se puede hacer ningún transplante ni cambio de suelos, a menos que se disponga de material de raíz desnuda para empezar.

Nota: El bonsai está ahora en un estado letárgico de modo que no le hará ningún daño llevarlo bajo techo por un corto periodo de tiempo. No lo coloque debajo del techo demasiado tiempo.

Es un buen tiempo para injertar pinos y otras coníferas.

Manuel Massanet

Anunci

Anunci de braverols laborals (pagats abans de publicar-se).

L'Empresa Mans Fentes, fabricant dels acreditats productes Bufar-se els Dits, necessita home/dona, per desenvolupar tasca molt delicada.

Els interessats incloguin l'oportú corre-cul i um.

S'exigeix:

—Experiència i oficiala dins l'art de la pardaleria.

—Llicenciatura en Ciències de l'Amargura.

—Títol d'ensofrador/emblanquinador.

—Medalla d'or passat per Manacor.

—Diploma de madò Coloma.

—Diplomarro de Don Cagarro.

—Idiomes.

—Català de la muntanya i del pla.

—Alemany de Son Company.

—Rus un pic i pus.

—Literatura.

—Estudi sobre En Ceaulescu i el tonyiner Francescu.

Soldada: setze pagaments de nou caguets, 6 doblers i dues-centes trenta-cinc malles.

Indispensable permís de conduir a peu.

Vehicle propi tot terreny propulsat amb seny de 90 Octs.

Interessats, adreçau-vos a Avinguda Emprenyada, 66, 1º C, D i S.

0000001 Pujole. Catalònia - Pla d'En Foix.

Absteniu-vos si cobrau d'es paro.

SAUNA - PISCINA - TENIS - SOUVENIRS

Restaurants / Bar

Club Casa Naval

BETLEM

Colonia de San Pedro

ARTÀ, MALLORCA

Bodas, Banquetes, Comida mallorquina

Teléfono 58 90 12

Relats de s'ignorància

Trobàrem es seu cadàver dins es gorg d'un torrent. Tenia posat de foraviler, duia ruses de pell, un jac de vellut i una pallissa de boc.

Una bossa penjada an es costat amb pa i sobrassada. Calçons de pana negra i dins sa butxaca un paperot tot ruat i enc que fora escrit amb bona lletra no s'entenia gran cosa.

Se veu que sa torrentada l'agafà escriguent i ell tengué eima de posar-se es paper dins s'amagatall i se'n va deixar dur per s'avenguda de llot i entregà s'ànima an es déu de s'humitat.

Quand el trobàrem somriguent no sapiguérem qui era i ningú no mos ha aclarit qui era aquell naufrag de terra endins.

Es paper deia: Plou!

No plou, no plou!

Reputes, de no plou! No plou així com toca, daixo-daixo. Estones bebef, estones cama d'aranya, estonetes brusquetjant fent qualque calabriada.

Això no són maneres!

Ara han fet net ses torrenteres.

Per San Llorenç i per Na Borges.

P'es Port de Felanitx i per S'Illot va ploure de granat i ara, en haver-hi un nigul, casi tothom està espantat.

El cel ha perdut es patrons i es niguls no saben enfilat es fil de sa pluja i s'aigo cau, quand cau, a portadores.

Bon temps per devers Mallorca, diu aquella polleta tan presumida de sa televisió que tapa tot es mapa perque la vegin a ella.

Bon temps? Redéu! A aplegar herba

que prest plourà. No n'endevinen ni una. Ni ella ni es niguls, que sempre feien s'endemesa pel Norte i ara pateixen set, per allà i plou per aquí.

Bé, aquella polleta se'n fot d'es temps i d'es que esperan s'aigo i temen es calabuix.

Ella vol que la vegem, que l'admirem perque es agradable amb aquella boca que pareix sa retxillera d'es caixó de ses cartes, i aquella planera devers sa pitera, que pareix es desert de Castelló. De la Plana; sí, de la Plana. Si senyor!

I mentrestant entra es Llevant.

Ses Planetes s'emboiren i per dins Es Racó no poden sembrar per mor de sa blenor.

Plou! Plou! I més hauria de ploure! Aquestes piscines, aquestes rentadores venga a tudar aigo i noltros venga a punyir a sa freàtica. A punyir i a xuclar.

Mallorca tenia un equilibri harmoniós.

Bon blats de terra seca per Sineu, Petra, Sant Juan i Manacor; verdures per Sant Jordi, on mil molins treien aigo amb seny de bístia vella, rodant a una sínia, i patates i mongetes per Sa Pobla, on de tant en tant Ses Ufanes brollaven omplint es torrent i s'albufera.

Quartonets d'hort prop de cada poble de sa ruralia, per abastir o proveir de lletugues d'enciam, dues cols i quatre raves, ses patates per juny i quatre tomàtigs i dos pebres per juliol. S'aigo del cel bastava per tot. S'aigo era aquí com s'ametler, o sa pomera.

Vengueren es turistes. Tothom anava com a més gras, però plens de ciment. Hi ha una cosa molt important que mos han fotut, i ningú no protesta. Ni es GOB, ni es ecologistes, ni es barbuts, ni es gais, ni es de Terra Lliure, ni es nacionalistes d'estribord ni es de babord. Mos han fotut s'aigo. Així... en mallorquí: s'aigo!

S'han begut s'aigo que ha de ploure d'aquí a vint anys i en vint anys més que la seguesquin xuclant d'es gran depòsit no quedarà aigo per abeurar un ropit. Plou! Plou! Però no plou i no plourà prou perque amb sos hotels, apartaments, xalets, caravanes, hem venut un bé que curtetja.

S'aigo, s'aigua, el agua, de l'eau.

S'aigo potable com Na Bet Ratera o aquella polleta que tapa es mapa i està més potable que es pou de s'hort d'Es Bril.

Plou! Plou! Però no plou prou.

—Meam, donau-me un tassó d'aigo fresca sense sal.

—¿Qué ha de ser mineral?

—No, no. Jo la volia de Sa Font d'Es Bramul, que diuen que l'han condemnada perque no espenyi es camp de golf de Sos Sastres.

—I tanmateix un dia bramularà, i se'n durà a tots es alemanys de dins s'alou cap a s'estany de Sa Torre o Ca'n Cabila.

No vull un got d'aigua! Vull un tassó d'aigo. An es got l'empram a Mallorca per fer nets es budells d'es porquim o per donar aigo bullenta quand pelen es porc.

No plou, no plou! Lo que passa és que tenim massa set.

Reputes dic: què és aquella glopada que ve per aquell saragall...

En el cel el vegem.

Serafi Guiscafré

Comercial ARTÀ

EN COMERCIAL ARTÀ ENCONTRARÀ LAS
TRES COSAS QUE USTED BUSCA:
SERVICIO, CALIDAD Y PRECIO

EXPOSICIÓN I VENDA:

Carrer de Ciutat, 46 - ARTÀ

Per més informació: Cridar al Tel. 56 21 48

MOTOCULTORES (CONDOR)
MOTOSIERRAS (MONDIAL Y OPEN)
SEGADORAS HIDRÁULICAS (ZAZURCA)
SEGADORAS ACONDICIONADORAS (ZAZURCA)
REMOLQUES ESPARCIDORES
REMOLQUES ENSILADORAS
EMPACADORAS Y ROTOEMPACADORAS (BATLLE)
CUBAS DE VACÍO
BARRAS DE CORTE
BOMBAS PULVERIZADORAS
ROTOCULTIVADORES

Minusculia de la grandesa

En Miquel Fuster Picó, *Mosca* (la continuïtat del sobrenom, per línia paterna, està en formal perill d'extinció), nasqué el 24 de juny de 1931. Diuen que els minyons neixen amb un pa de forment sota l'aixella. Aquesta dita secular només és una veritat mal generosa, si ens agenollam davant l'evidència del cas d'En Miquel. Ell, per dur la contrària a tothom i nedar dins les aigües primes de poc calat, no vengué al món segons els matemàtics costums de la naixença natural, perquè la comare, al moment de la naixor, no pogué deslligar-lo d'un volant automobilístic que de manera congènita havia engendrat el fetus matern.

Cap jugueta li servia per matar l'aranya. Ni peps ni pepes. Igual, els cavallets de cartó li feien fàstic. Son pare (el forner *Mosca*) assegurava que abans de parlar ja sabia dir "coto"; tan forta i apressant era la fretura de posseir-ne un.

Així que als sis anys, l'amo En Joan li comprà un cotxet accionat a pedals. L'alegria el sobreixí. Aquell Rolls de llauna i roda plena l'emportà al cel i a la glòria. De fet, la plaça de sa carn es convertí en habitual autòdrom, juntament amb En Mateu Esteva, *Regalat*, apotecari establert a Palma, En Joan Llaneras, *Manyà*, projectista i decorador i En Gabriel Carrió, *Fideuer*, farmacèutic afincat també a Palma. Tres al·lotjats que gaudien la propietat d'un vehicle semblant.

Després d'un parell de setmanes, la compenetració d'En Miquel amb el cotxet era total. Així que la confiança li feu canviar de circuit.

Un bon dia tengué la idea d'amollar-se des de la Caixa de Pensions, costa per avall pel carrer Major. Tot anava de seda. Aleshores no hi havia trànsit. Davallava com un llampet voltant la cantonada de la Plaça d'es Marxando fet un obús.

Quan mestre Bernat de sa drogueria i En Julià Violí sentiren tal talabastaix de ferralla, sortiren a l'aguait, però En Miquel ja havia esvergat borino al cantó de ca Na Margalida Pava, amb el consegüent espant dels clients de Ca's Busquer.

Ningú hagués pagat una dècima per la vida de l'infantil pilot. No obstant això, el nin sortí indemne de l'accident i més fresc que un pingüí.

L'eixida tengué assiduïtat, sense altre entrebanc que una col·lecció de cops blaus, qualche trenc i dues escarrinxades de l'any 1937. Ja mos entenem. El pobre cotxe arribà a les tres pedretes. El nas, atxafat i el maleter just una cofa de capell roegat de rata.

Passats aquells temps de bonança, als 13 anys mig complits, començà el solfeig a ca mestre Miquel Salem, pare d'En Toni,

actual director de la nostra Banda. En sis mesos aprengué clarinet ingressant a continuació a dita massa orquestral. A volta de 18 mesos el canvià pel requint. Aquest instrument no el satisfieia. Així que mestre Antoni Rosselló, *Leu*, sogre d'En Pedro Banaula, l'inicià en els secrets del piano. L'entronc fou molt fructífer, perquè mestre Antoni l'encoratjà a integrar-se a l'Orquestra Singapur com a saxo alt i clarinet.

La Singapur cobria els balls familiars de la Terraza Minerva al pati de Ca'n Picó (corral del Banc Hispano fronterer amb Na Batlessa), del Saló Oasis, un esplèndid local a l'aire lliure i més tard transformat en sala de festes i cinema i avui Cooperativa Agrícola, verbenes arreu de Mallorca, actuacions a Porto Cristo (aquí l'orquestra tenia una bona mamella econòmica, degut a la influència de l'oncle d'En Llorenç Rayó, qui, a les saons, tallava el bacallà social del Port), i les inoblidables verbenes de Cala Bona, organitzades per un escamot d'estiuejants barcelonins, els quals quasi eren els únics hostes d'aquells deserts paratges.

A Cala Ratjada igualment tenien un gran cartell, amenitzant les vetllades de la Plaça d'es Pins, del Moll i Plaça dels Pescadors, on una vegada, el cadafal de taulons s'enderrocà dividint els músics en dues meitats. Mestre Antoni Leu tengué la dissort de caure de cul, mentre, el piano vertical tenia la intenció de tibar-lo com si

ell fos un buscuret. Emulant a l'ermità Macari, obrí els braços, apareguent-li la Mare de Déu de Sant Salvador. El miracle fou patent. Aquella mola de 300 quilos de pes botigué dues passes lluny.

Mentres tant, arribà el 1949 i En Miquel havia de complimentar el servei militar a la Banda del Regiment.

El tinent director, Sr. Torres, li dava coneixements superiors de direcció i clarinet. Al mateix temps, la professora dona Josepa Pinya l'acollí com a deixeble. Classes de dictat musical, d'harmonia i piano. D'aquesta guisa entrà de pianista a Casa Vallés. Dues temporades actuant i acompanyant atraccions juntament amb els millors professionals de Palma. Entre ells En Luri, En Góngora, etc.

En Luri era un navarrès que tocava la trompeta i molt famós a Artà degut a l'orquestrina Bolero. Els lavabos de Ca'n Vallés estaven amanyats perquè el personal de la Casa pogués veure, entre i entre, les pudoroses i carneses vergonyes de les clientes femenines del local.

Un venturós dia, una femellarra visità la *toilette*. La disbauxa i corredissa fou general. El trompetista també sentí curiositat per veure-la. Senyors meus! Aficar l'ull i romandre sense polsos va ser la caraba. Blanc com la neu, quedà momificat:

—Què te passa, que no és bona sa peça?

—Vos mataré a tots. Es sa meva dona!

—I noltros quina culpa en tenim de que ho sigui?

En els cinc primers cursos de piano tragué excel·lent cum laude. Però els tres darrers, fins a completar la carrera, foren un calvari.

—Mira. Conèixer Na Votera i espiellar un aprovat final, va ser un greu martiri per mi. Na Bàrbara m'estirava fort ferm.

—Miquel, consideres òptima la pedrera musical d'Artà?

—Molt. Dins el nostre poble, la tradició vers la música té les rels fondes. Podem fer una cosa. Parlar-ne exhaustivament en una propera ocasió.

—D'acord. Ara bé: estàs obligat a esbrinar-nos la teva tasca com a compositor i la trajectòria del The King Combo Five, a més del panorama en quant a figures artanques de la música. Fent-nos bona

cara, volem un resum testimonial de quan fores titular de la Banda Nuestra Señora de San Salvador. Per encetar la crosta de la memòria, permeten-nos servir als lectors de l'Artà i en bacina d'argent, aquest agut poemeta, original de l'amo En Bartomeu Ginard Esteve, *Violí*, adreçat a tu l'any 1959, amb motiu de l'estrena de batuta al front de la nostra banda.

P.G.

El temps, suprem jutge de totes les coses, és qui realment emmotlla a les persones. Ningú s'escapoleix del seu transcórrer. Com la Parca, no fa parts ni quarts i a tots ens arrasa amb la mateixa tarraca.

Només els humans, miserables escal·lèbits jutjadors prepotents de penes alienes, som capaços de ditat l'inditable.

Tant mos costa fixar-nos amb el regne animal?

La gran Mare Naturalesa, comença a estar-ne farta, de fillastres desagraïts. L'home ja

BATLES D'ANTANY

es comporta just un sanguinari insadollable de mals d'altri, estant a punt d'autodestruir-se, essent els auguris d'autodestrucció imminents i esgarifadors. No hi valen lleis, perquè enlloc de considerar a la Natura com un tot, el que feim és totalitzar-la al nostre capritx. I així mos va.

Mestre Bartomeu Flaquer Esteve, *Mengol*, hagué d'atendre la batleria més difícil del segle XX. Qualsevol persona

que hagués ocupat el càrrec des del setembre de 1938 a l'agost de 1946 hauria tengut les ma-

teixes dificultats polítiques i humanes. Aquells temps foren difícilíssims per les circumstàncies a l'abast conegudes.

No obstant, deixà la relíquia de l'edifici consistorial, sentinella vivent i patent dels nostres actes cívics.

El proper 1991, el casal complirà les noces d'or. Si Déu ens correspon amb salut i eima, publicarem una cabal biografia.

Cinquanta anys de presidir la comuna artanenca, donen motius sobrats per narrar-ne la història.

Mi respetable señor:

Atento a las personas que me han visitado para esclarecer varios puntos acerca de los artículos referentes a Don Andreu Casellas, publicados, también en su digna revista, pláceme aclararle los siguientes datos; ya que a mí incumbe hacerlo.

DON ANDRÉS CASELLAS EN LA REALIDAD

Nací en Artà, el 23 de noviembre de 1906; según un escrito de mi hermana mayor, María Encarnación, en la calle Vila Nova nº 17, al lado de Ca'n Salom y de Ca'n Francesc Gurries, con quien he tenido durante toda su vida, relaciones amistosas, comerciales y artístico-literarias en lo que a las canciones de Sant Antoni (Argument) se refiere.

Conocí a D. Andrés, capellán de la iglesia parroquial, pero en especial cuando yo trabajaba en la imprenta, elaborando el *Llevant* y *Tresor dels Avis* encargándome, además, de la Secció Amena i Humorística i de Ca Nostra, después de la muerte de mi hermano Miguel.

Don Andreu, frecuentaba la imprenta y publicaba algún artículo, con el falso nombre de Silvestre, como lo hacía es potecari Pujamunt, D. Lorenzo García, con otro. Además de esto cuando creamos, José Llabrés y yo, el Coro San Salvador, él se unió a nosotros cantando de tenor.

Al pasar a Palma yo, de encargado en la imprenta La Esperanza, D. Andrés también lo hizo, frecuentando el taller en cual también se publicaba *El Correo de Mallorca*.

Al entrar el Movimiento, D. José Sabater y D. Antonio determinaron cerrar el estableci-

miento y yo les compré gran parte del material y me establecí en la plaza de Quadrado, 14, ahora 5. De momento me limité a pocos clientes ya que la sastrería que poseía era más productiva, en aquellos aciagos tiempos. D. Andrés actuaba de vicario en Santa Eulalia, cerca de nuestra casa, y seguíamos visitándonos.

Terminada la furia del Movimiento yo engrandecí el negocio de imprenta y don Andreu frecuentaba nuestra casa, hasta que convinimos unimos en sociedad y editar *El Amigo del Pueblo*, para lo cual, yo compré, por mediación de Antonio Sureda, representante de la casa Iranzo, una máquina marca Alausette que entró en mi taller en el mes de febrero de 1940 y el 1 de marzo ya salió el primer número.

Yo enseguida vi que la máquina tenía una soldadura en uno de los raíles y no la acepté pero D. Andrés se la quedó. Y ahora empiezan las erratas y contradicciones publicadas en las diferentes revistas. No es cierto que *El Amigo del Pueblo* se publicara en nuestro taller solamente dos meses ya que la máquina estuvo en casa hasta el mes de agosto.

El que motivó la rotura de nuestra unión no fue don Andrés ni yo, sino la criada que tenía que convivir con nosotros y yo no me avine a ello. Ni ella tampoco.

Pero la máquina era muy difícil de manejar, semejante a la de el *Llevant*, y pronto volvió don Andrés para establecer el compromiso laboral. Al llegar al local, no hallé máquina, sino un montón de piezas.

CARTA AL DIRECTOR

Tampoco es cierto que elaboráramos el diario mis dos hijos y yo, que mis hijos son ocho y no dos. Y parte del semanario lo componíamos en casa, especialmente mis originales.

Ni es cierto que don Andrés escribiera todo el semanario, quien quiera darse cuenta de ello basta que repase la colección y se dará cuenta que excepto uno o dos artículos, los demás eran copiados de diferentes diarios y revistas, y las crónicas de fútbol las hacía yo mismo, como las de Teatro en las cuales me firmaba Helo, además de los entrefiletes y lecciones morales que compartía yo con el Sr. cortés. Las Cartas al director, pocas eran suyas, ya que de leyes poco sabía y su biblioteca era muy corta. De tanto en cuanto yo publicaba algún otro artículo.

Tampoco es cierto que hubiera desavenencias entre el obispo y Casellas, pues entre ambos existía amistad hasta...

Como tampoco es cierto que el diario muriera de inanición ya que acabábamos de recibir de la Papelera de Alcoy una carretada a rebozar de papel que hubiera bastado para varios años.

Don Andrés no tuvo nunca suministro de papel prensa, pues no pagaba contribución, ni arbitrios, ni se hallaba autorizado por la Jefatura de Industria; Siempre figuró nuestra casa la responsable y el único pie de imprenta que figuró fue el de mi industria. Tampoco pagó nunca seguros sociales ni se hallaba inscrito, al menos en tiempo de nuestra unión, en tal entidad. Frecuentemente empleábamos sobras de papel bobina de la

Última Hora, por mediación de Raimundo el maquinista, y de *Diario de Mallorca*.

Lo que sí es cierto que fue demandado ante la Curia eclesiástica y el demandante expuso la supresión de la misa por no hallarla competente con delitos sociales muy diferentes las obras de los sermones. Considerándolo falta grave. Y que requerido ante el obispado no quiso rectificarse.

El aspecto de especie de anticatólico a mí no me consta, ya que conmigo hablábamos frecuentemente de religión y nunca, nunca le oí criticar ni negar ningún dogma y me consta que creía con la existencia del diablo, demonio. Y a mí no tenía por qué adularme. De modo que el Obispo no la tomó contra él, tal vez fuera él el que no quiso obedecer al Obispo. Si no hubiera tenido papel, Casellas tenía méritos para hallarlo, como habíamos hecho hasta entonces. Además, en mi casa, todavía existen varias toneladas de papel.

Espero que lo apuntado hasta aquí aclara un poco la conducta de Casellas que a mi entender no fue más que una caparredesa. Este fue su fallo. Hacía poco más de un mes que yo no me hallaba ya con él. Gracias.

Juan López Llull

‘Vocabulari comercial’: un gran desbarat

Reproduïm de *Perlas y Cuevas* un article d'En Lluís Cerdó, president de s'associació Cultura en Llibertat, que aclareix molts de punts an es qui diuen que no entenen ets escrits en sa nostra llengua. Naturalment que no els poden entendre mai, si estan escrits en sa modalitat d'es barceloní que mos entaferren es

lletraferits de barba llarga i idees curtes. Es castellà havia ferit fort es nostro parlar, però ara és quand el volen matar, amb aquestes formes forasteres que es mallorquins no hem emprat mai. Lletgint aquest article vos en temereu d'es desbarats que se poden arribar a cometre.

Està molt bé que ses botigues mallorquines duguen es cartells en sa nostra llengua. És meravellós que facem esforços per fomentar es mallorquí arreu i per evitar que se faça malbé o, pitjor encara, que desapareasca. Tenim s'obligació de conservar es nostro patrimoni cultural i no hi ha dubte que, d'aquest patrimoni, sa llengua n'és un element essencial.

Es fenomenal que s'Ajuntament de Manacor col·labori en sa protecció i foment de sa nostra riquesa lingüística. S'idea d'editar un *Vocabulari comercial* mereix, en principi, tota casta d'alabances. És impecable: se tracta de fer un vocabulari que puga orientar es comerciants a s'hora d'utilitzar es mallorquí a ses seves botigues (cartells, avisos, factures...). D'aquesta manera, tots contribuïrem a una bona causa: fomentar lo nostro.

Però ses coses se poden fer de moltes maneres: bé o malament, amb estima o de mala gana, amb esment o de qualsevol manera, amb ganes de fer feina o amb peresa i malfaneria. Es *Vocabulari comercial*, editat per sa delegació de Política Lingüística de s'Ajuntament de Manacor, podria haver estat una eina molt pràctica d'orientació p'es comerciants. Ho podria haver estat... però d'aquella gran idea just ha sortit un desbarat, un bunyol, un esguerro que no té agafada.

Per què ha estat així? Perque qualcú va pensar que, per estoviar-se sa feina de redactar es vocabulari, lo més senzill seria copiar-ne un de fet a Catalunya. I així ho han fet. Ni tan sols s'han molestat a repassar-ho o a adaptar-ho una mica. No sabem qui estat es *meige* de sa parida, però sa veritat és que sa *criatura* de Na Maria Antònia Vadell és un esvort sense cap ni peus. I ho hem de dir ben clar: ella i s'Ajunta-

—Dona'm es tornavís.

—No en tenc. Si vols un desengramponador...

ment són ets únics responsables d'aquesta animalada. Es vocabulari copiat i editat no serveix per res: no duu ses paraules que noltros feim servir cada dia, sinó just aquelles altres que s'utilitzen a Catalunya i que a Mallorca resulten completament estranyes i, de vegades, forasteres i tot.

Ses catalanades d'es vocabulari no són petits detalls sense importància. Sa portada ja comença malament. Surt una avioneta que recomana: «Poseu els rètols en català». *Poseu* en lloc de *posau*; *rètols* en lloc de *cartells* o *anuncis*. I si el fulletjam per dedins veim que tot va de lo mateix: allà on sa paraula mallorquina és diferent de sa catalana, es vocabulari només duu sa catalana. Sa mallorquina no existeix. Paraules com és ara *picapedrer*, *poal*, *ciurons* o *guàtleres* són completament ignorades p'es vocabulari; en lloc d'aquestes trobarem *paleta*, *galleda*, *cigrons* i *guatilles*, típicament catalanes i desconegudes a Mallorca. Qui gosarà posar cap paràlota d'aquesta casta per anunciar sa seva botiga? Si es públic no les coneix i no sap què volen dir! I per acabar-ho de fotre, sa contraportada només duu aquesta frase: «El rètol comercial és un senyal de identitat». Quina identitat? Sa mallorquina o sa barcelonina? Sa nostra o sa d'es veïnat? Això només s'explica d'una manera: mos han pres per beneits.

En aquest sentit, En Biel Veny acaba de publicar un article encertadíssim a sa revista *Manacor Comarcal*. Ha dit, clar i llampant, que es *Vocabulari Comercial* és un atac directe a sa nostra cultura balear i a s'Estatut d'Autonomia. Té tota sa raó: s'article 14 de s'Estatut diu clarament que ses modalitats lingüístiques de ses

Balears han d'esser objecte «d'estudi i de protecció». Quin estudi de ses nostres modalitats ha fet s'Ajuntament copiant un vocabulari fet a Catalunya? De quina manera han protegit ses nostres modalitats?

Es dos quadros que publicam ara són una mostra —feta damunt-damunt i, per tant, incompleta— d'es desbarats que hi trobam. A sa primera columna d'es quadro de paraules, sa referència d'es mots en castellà; a sa segona, ses formes mallorquines més usuals; i a sa tercera, ses formes que ha recollit es *Vocabulari Comercial* de Na Maria Antònia Vadell, pagat amb es doblers de tots es manacorins. Es segon quadro duu una mostra de ses expressions mallorquines comparades amb aquelles que han sortit an es vocabulari. Qualsevol comentari és per demés: convit es lector a pegar una ullada an aquestes taules i a treure'n ses conclusions oportunes. Fa oi.

A Catalunya, a ningú li passaria p'es cap editar un vocabulari comercial baratant ses paraules catalanes per ses nostres. A Mallorca, en canvi, n'hi ha que són tan curts de gambals que tiren pedres a damunt ca seva. Una vegada més, queda demostrat que es catalanisme més radical no ve de Catalunya ni d'es catalans, sinó de determinats mallorquins entabanats que no saben on tenen sa mà drete i sa mà esquerra.

Es vocabulari de Na Maria Antònia Vadell és una perla digna de formar part de s'antologia d'es desbarat. És s'exemple més clar de sa manera com no s'ha de fer s'anomenada *normalització lingüística*. I es mallorquins que conservam una mica de dignitat ho hem de denunciar públicament.

Lluís Cerdó Fernández
(President de Cultura en Llibertat)

—No, no deu esser d'aquí. Jo vull saïm per una ensaimada.

—T'agrada sa meva vaixela nova?
—(Se deu referir a s'esdudellam?)

Formes castellanes	Formes mallorquines	Català «normalitzat»	Formes castellanes	Formes mallorquines	Català «normalitzat»
abogado acordeón albahaca albañil albóndigas almendras bandeja basurero bocadillo	misser, advocat orque alfabega picapedrer pilotes ametles bacina femater panet, mosset, pa amb...	advocat acordiò alfàbrega paleta mandonguilles ametlles safata escombriaire entrepà, sandvitx	gasolinera goma de pegar grifo huevos fritos huevos pasados por agua jamón jícara jofaina juguetes llavero manteca margarita mecedora medias mejorana melocotones menaje	benzinera goma d'aferrar grifó, xeta ous frits ous bullits cuixot xicara ribella juguetes portaclus, clauer saim, satgi margalida engronsadora, balanci calces moradui melicotons ometsos de cuina, parament de cuina	gasolinera goma d'enganxar aixeta ous ferrats ous passats per aigua pernil xicra rentamans joguines clauer llard, sagí margarida balanci mitges mardui préssecs estris de cuina
botella bragas calabacín calabaza calcetines calzoncillos camiseta cántaro caracoles caramelos caramillo cayado cementerio cenicero cepillo	botella bragues carabassó carabassa calcetins calçons blancs camiseta gera caragols caramel-los fabiol gaiato cementeri cenrer (per cabells o vestits) espalmador; (per bísties) raspall	ampolla calces, bragues carbassó carbassa mitjons calçotets samarreta càntir cargols caramels flabiol gaiata cementiri cendrer raspall	molde muñeca navaja nevera níspers pajarería pajaritos panadería pan redondo pantalones pañales pañós patatas fritas patoànnera pavo real perejil rabo ramillete ranagranot rodaja servilletas tenedor tocadiscos tocinería tocino tomates tomillo tomillo turroneiro uva rem, reim vajilla vaso venta	molto nina de uè, pepa guinavet, ganivet; (d'afaitar) raor gelera nesples aucelleria aucellets fom, fleca (ant.) pa redó calçons draps pedaços patates frites ànc pago juevert coa ramell granota rotlana, rotlo torcabques forqueta tocadiscs camisseria xulla tomàtignes frigola grampó, pem, caragol torroner ràim escudellam tassó venuda	motlle nina navalla nevera nespres ocelleria ocellets fleca pa rodó pantalons bolquers draps patates fregides paó julivert cua pomell, toia
cepillo de dientes cerillas codomices cola de carpintero colmado cómoda cordel cordero cubo cubo de basura cuévano chaleco depósito desayunar destornillador	espalmador de dents mistos guatleres aiguacuita botiga cantarano cordell xot, mè poalgalleda poal de fems covo guardapits depòsit berenar engramponador, desengramponador	raspall de dents cerilles guatlles aiguacuit adrogueria calaixera cordill xai, be galleda d'escombraries cove armilla dipòsit esmorzar tomavís	dirección disfraz ensalada escoba espalda espárragos flotador fresas garbanzos	direcció, domicili desfressa, fressa ensalada, enciam granera esquena espàrecs surador fraules, maduixes, maduixes ciurons	adreja disfressa amanida escombra espatlla espàrecs flotador maduixes cigrons
Formes mallorquines			Formes «normalitzades» d'es vocabulari		
<p>alerta! conservau es billets fins an es final d'es trajecte entrada de franc per vendre, se ven no entreu, per favor no guaitau cap a fora passau sense tocar pitjau es botó prohibit cantar i fer renou respectau ses flors, respectau s'herba (o s'herbei) silenci, per favor tancat per vacances tancau amb esment tancau sa porta, per favor tancau a poc a poc tocau es timbre venuda especial tancat es dissabtes horabaixa es cans han d'anar fermats i amb morral es nins petits han d'anar acompanyats hem de menester personal entrau per s'altra porta, per favor hi ha un llibre de reclamacions a disposició d'es client per canvis de gènere es dilluns, per favor feis via, faça via, afanyau-vos a sa vostra disposició, an es vostro servici aprofitau s'ocasió molts d'anys!, bones festes! carregau-ho an es meu compte comprau ara i pagau més envant comprau a ca nostra consultau-mos, mos consulti gran varietat no vos en penedireu no vos deixeu res pagau a caixa pagau a poc a poc, pagau a bocins preus que no enganen servici ràpid tracte amable, tracte cordial darrers dies venuda extraordinària visitau-mos, mos visiti vos volem esser útils</p>			<p>compte! conservau els bitllets fins al final del trajecte entrada lliure en venda no entreu, si us plau no us aboqueu a l'exterior passeu sense trucar premeu el botó prohibit cantar i fer soroll respecteu les flors, respecteu la gespa silenci, si us plau tancat per vacances tanqueu amb compte tanqueu la porta, si us plau tanqueu suaument toqueu el timbre venda especial tancat el dissabte a la tarda els gossos han d'anar lligats i amb morrió els nens petits han d'anar acompanyats ens cal personal entreu per l'altra porta, si us plau hi ha un llibre de reclamacions al servei del client per canvis de gènere el dilluns, si us plau afanyeu-vos, afanyi's al vostre servei aprofiteu l'ocasió bon any nou, bon Nadal, felicitats carregueu-ho al meu compte compreu ara i pagueu després compreu a casa nostra consulteu-nos, consulti'ns gran assortit no us en penedireu no us deixeu res pagueu a caixa pagueu a terminis preus que no enganyen servei ràpid tracte cordial últims dies venda extraordinària visiteu-nos, visiti'ns volem ser-vos útils</p>		

Està més clar que l'aigua que, a segons quins estaments, encara se diferencia la manera d'esser, tenguent en compte el sexe. Per la nostra banda creim que a Mallorca, afortunadament, mai ha estada tan clara la definició del masclisme. És més l'illa en el fons era un matriarcat. A Mallorca comandaven ses madones.

No volem entrar a discutir aquesta temàtica. La dona de cada dia guanya més punts superant la marginació on alguns la volien mantenir, i com a companyona de l'home camina dins la vida amb un pla d'absoluta igualtat.

El fet que la duquem a les pàgines de L'Artà, en sol·licitut d'unes opinions, és perquè creim que en segons quins assumptes la dona té un punt més de sensibilitat, una mica més d'espontaneïtat i no hi ha dubte que és la part més essencial per a l'estabilitat de la casa.

I tampoc ens cap cap dubte de que les dones d'Artà, cantades pel poeta, mantenen l'estirp d'un poble al que ha fet una mica diferent la geografia i la història.

A elles, idò, ens dirigim per a ferlis quatre preguntes que aniran contestant al vol d'una cridada per telèfon, amb tota naturalitat i la sinceritat que deixa el poc temps per a la reflexió.

Les preguntes son aquestes:

- 1 - Què opines del temps d'ara en relació al de la teva adolescència?
- 2 - Que trobes del sistema d'educació a la casa i de l'ensenyança i del comportament dels fills o de la gent davant la vida?
- 3 - Opina del consumisme i de l'economia.
- 4 - Opina de la democràcia.

Francesca Fuster Sancho

1 - Hi ha hagut un canvi grandíssim. Sa joventut ara s'ho passa millor. Nosaltres havíem d'arribar a ca nostra abans de les nou. Ara tothom fa el que vol i arriba quan li cau bé.

2 - Mira; ara els ensenyen que han d'esser independents dels seus pares i, per tant, no els tenen el respecte que els teníem.

Ara no creuen a ningú. TROP que hi ha massa independència. L'ensenyança és molt bona.

3 - Hi ha massa abundància. Amb lo que tiram podríem ajudar a gent dels països que passen fam. Però ningú no hi pensa.

4 - Me reserv l'opinió. És a dir, no en vull sebre res.

Maria Àngela Sureda Amorós

1 - Crec que nosaltres anàvem molt retrassats. La gent d'ara viu més, està més avançada. A quinze anys pereixien de deu o dotze. A més, els pares d'ara són més oberts. A les nou o a les deu ja havíem d'esser a ca nostra. Hi havia una altra, molta més severitat.

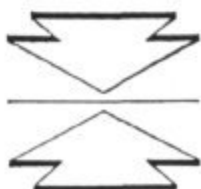
2 - L'ensenyança que reben és també molt més oberta, així com l'educació. No hi ha res que no puguin sebre. No hi ha cap tema tabú com teníem nosaltres. Un professor és ara un amic i això no vol dir que no se'l respecti. Tal vegada la problemàtica d'ara és que no pots estudiar la carrera que

tu voldries. S'ha d'estudiar la que tengui sortida o la que admet la Universitat. No es pot fer valer la vocació. Abans estudiàvem el que volíem;

ara el que podem.

3 - És un consumisme exagerat. Qui més qui manco té un cotxe abans de complir els deu anys. A vegades el consumisme comporta insatisfacció. Era més hermoso estalviar per anar comprant el que te fes falta i per tant, tenies més il·lusió.

4 - La democràcia, la llibertat, és un dret que tenim des del moment de néixer. Per tant, no cal discutir-la. L'hem d'exigir per a tots.

**CENTRE DE RECONeixEMENT
MÈDIC-PSICOLÒGIC
ARTÀ**

**certificats mèdics per
permís de conduir i
llicència d'armes
servel de planificació
familiar**

Avinguda Ferrocarril, 2
(Damunt Bar Almudaina)
ARTÀ

**OBERT
DILLUNS I DIMECRES
DE 17 A 21 H.**

Margalida Tous Riera

1 - La meva adolescència va esser un privilegi a devora el que hi ha avui. Existia més il·lusió. Ara tot es més complicat i se veu a la joventut com passant de tot. És que a la meva adolescència les acostums no eren tan rígides com abans ni tampoc hi havia la llibertat que hi ha ara.

2 - Molt complicat. Però crec que l'únic sistema per enfrontar-se a la vida es una ensenyança dura.

Donar-lis unes bones bases, i me referesc tant a la part moral com a la material.

3 - Està desbordat. És un caos.

4 - No contesta.

Maria Genovard Sancho

1 - Ha canviat el cent per cent. Abans, i abans sols són els darrers quinze anys, ja que la meva adolescència no està gaire alluny, era tot molt diferent. No hi havia la llibertat que hi ha ara. De fet, jo no sortia a divertir-me fins que vaig tenir desset o devuit anys. Però teniem més il·lusió. Un mes abans de Nadal ja havíem projectat la nit de matines i la nit de cap d'any. Ara ni es mateix dia saben el que

faran. Falta il·lusió. Es clar, fan festa cada dia.

2 - S'ha prosperat molt. Abans

hi havia com a terror envers els mestres. Avui els mires com a amics. S'educació també ha millorat. L'únic que trop és que a l'al·lot se li ha de fer valorar el que se li dona. Se li ha de fer entendre el valor de les coses.

4 - Està bé. És necessari.

4 - No contesta.

Virginia Mislata Torres

1 - Hi ha hagut un canvi gran. A la nostra adolescència érem més innocents, i te diré

que per segons què es millor i per segons què pitjor. És hermes que una criatura tengui il·lusio. Que cregui en els Reis, per exemple.

2 - Està molt bé. Ara que jo som una mica partidària de corregir els nins amb una mica de severitat. Crec que un nin petit entén millor si li dones un toquet per ses anques que si li fas

sermons.

Per entendre sermons encara no tenen edat, però a un toquet

l'entenen tot d'una.

3 - Va endavant es consumisme. En canvi, ja veus, no tenim res per entretenir nins de deu a dotze anys. Falta un cine, un club, qualque cosa. Es tristíssim veure-los dins un cafe o enfront de ses màquines de jugar.

4 - Aixó es un rollo. Tanmateix tots fan el que volen.

Lita Botellas

1 - Ha canviat molt, però trop que son massa *pasotas*. Passen de tot. És clar que nosaltres teníem un horari més estricte. Però ara pereix que no tenen il·lusió.

A L'Institut, si érem trenta que hi estudiàvem en suspenien dues. Ara, de trenta sols n'aproven dues o tres i elles s'ho pasen de lo millor, no te diré a on.

2 - Trop que és molt millor. Amb sos fills has d'esser una amiga. Això es el que m'agrada. Abans això no hi era. Els sistemes d'en-

senyança han prosperat molt. Hi ha formes més modernes d'ensenyar. Inclús pots dispondre d'un psicòleg que t'ajuda a encaminar la vida.

3 - El consumisme va començar amb dos *porrets*, però ara se passen una mica. La gent gasta molt. És cert que quasi pensen més en els electrodomèstics o amb el cotxe que amb el menjar. Pereix que no és possible. No sé si està bé o malament. Però és així.

4 - Hi estic totalment d'acord

IMPREMTA

L'Activitat

Tipografia i offset

Artà - c/ Llebeig nº 2 - Tel. 56 20 05

Pre4tesa

Taller de Preimpressió

Sant Vicenç de Paül, 5-7 interior
07010 Palma de Mallorca
Tel. 20 74 63 Fax. 20 74 02

Aquells jocs que s'han perdut

No fa encara massa temps que els carrers del nostre poble oferien un panorama ben distint al que actualment poden contemplar. La manca de paviment asfàltic i la gairebé total absència de tràfic rodat — fa d'això trenta-cinc o quaranta anys, any envant, any enrera — permetia que els nins despleguessin una amplíssima gama de jocs que, un bon dia, ens trobarem que, com a tals jocs de carrer, pràcticament havien desaparegut.

Els al.lots eren aleshores els senyors dels carrers, i el carrer l'escenari dels jocs infantils més diversos. Ara ja no és així, o ho és apenes. Temps enrera, els únics renous procedents dels trànsit rodat que rompien a l'aire polsos de la vila eren els dels xiscladissos tîmbres de les bicicletes, l'aspre cuixir de les pedres sota les llantes metàl.liques dels carros i el rîtmic renou de les potes de les bîsties, quan tornaven cap al poble a l'horabaixa. Carros i bicicletes eren, doncs, els únics i insignificants perills que atemptaven contra la integritat física i l'exhuberància lúdica dels nins de llavors.

Qualsevol placeta o carrer, qualsevol racó, qualsevol cantonada, eren aptes perquè el infants, organitzats en grups més o manco nombrosos, passassin hores i hores absorts en aquesta expansió tan infantil i tan humana que es diu jugar. Havia d'esser molt que justament passàs per allà, el

cotxe del menescal Batlet, o el del metge Solivelles, o el de l'apotecari Pujamunt, o el d'En Perico Guixó (per a citar-ne alguns dels pocs que aleshores circulaven per dins el poble), o es camió d'En Serra, que marxava a *gasógeno* i feia una fumassa espatosa.

De focs, n'hi havia una mala fi: a *bolles*, a *baldufa*, a *pam i toc*, a *piola*, a *burro*, a *xangues*, als *quatre cantons* i un llarguïssim etcètera. De tots ells en dóna complida compta el germà de La Salle Antoni Puo en el seu llibret *Jocs popu-*

jocs populars
Antoni Pou

lars"⁽¹⁾ que és l'aplec d'una sèrie d'articles publicats prèviament a la revista *Perlas y Cuevas* de Manacor amb el títol genèric d'"*Així jugàvem nosaltres*". A la introducció a aquesta obreta diu l'autor:

Es tracta de recobrar els jocs del nostre poble, precisament avui que molts d'al.lots no saben jugar a res més que a fer bregues i a tirar-se empentes (...). Creim sincerament que (aquests jocs) poden aprofitar-se per les classes d'expressió dinàmica als cursos de preescolar i als primers d'EGB.

Cada joc mallorquí — continua diguent Antoni Pou — pareix una obra d'art feta per un bon autor desconegut. Poques paraules, molt de moviment, que és lo que la carn que creix necessita. Tot està mesurat amb una gran precisió i abundància de detalls, que per jugar bé no en poden deixar cap.

Encara que tinguin petites variants de nom i de detallets, tots pareixen sortits de mà mestra. Sense que mai ningú no els ensenyàs, ni haver-los après de cap llibre, dins cada un dels pobles de Mallorca hi trobam els mateixos i amb la mateixa precisió quasi matemàtica.

Per altra banda, Gabriel Janer Manila, en el pròleg del llibre de Pou, escriu:

Diuen els psicòlegs que l'observació de les formes de jugar que tenen els nins ens permet conèixer la seva vida globalment, perquè el joc ens possibilita la percepció de la totalitat de la seva mena d'esser, tant pel que respecta a la seva mobilitat, com a la seva vida social i afectiva.

Quan un estol de nins només sap jugar a tirar-se empentes i a rebotar-se pel trispol, fàcilment ens explica que viu en una societat ben apartada de la imaginació, de la creativitat i de la norma acceptada responsablement. Quan un estol de nins només sap barallar-se a l'hora del joc, també ens explica quina és la seva capacitat de convivència.

Eren efectivament jocs col·lectius, cada un d'ells amb el seu típic repertori de veus (un petit i deliciós *argot* que era un vertader tresor lèxic) i unes regles fixes i ben definides que — ho recordam molt bé tots els que els jugàrem — s'imposaven al grup amb rotunditat inapel·lable.

En ocasions tenien també un cert punt d'agressivitat, i fins i tot en això eren psico-pedagògicament vàlids (en tant i quant podien servir per alliberar i canalitzar positivament possibles sentiments d'agressivitat reprimida). Com aquell que consistia de destrossar la baldufa a base dels pois del clau de les altres baldufes, llançades amb habilitat i perícia pels oponents; o aquell altre, variant del joc de piola, consistent en propinar una sonora bescollada — *coia suro!* — i un gran cop de tacó al cul, mentre es saltava àgilment per sobre l'esqua-

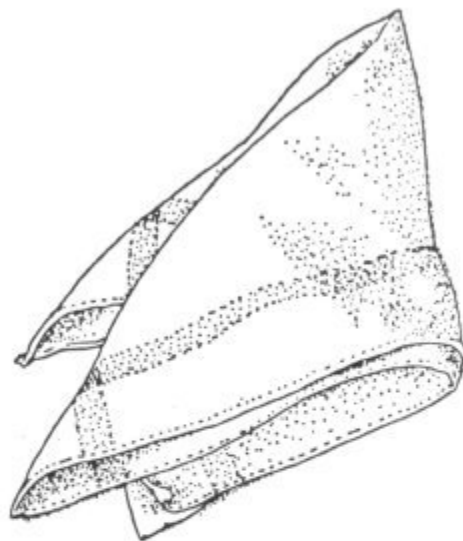
ma del suït participant que les regles del joc havien col·locat en la incòmoda situació de víctima propiciatòria. I en els temps en que en Di Stéfano va començar a meravellar en els estadis espanyols amb passes i gols de tacó, això del cop de tacó al cul va adquirir un major èmfasi. En perjudici de les anques, naturalment, que més d'unes quedaren blaves. Un poc bèsties ho eren, sí...

Qualsevol lloc era bo i lo suficientment tranquil per a traçar en el centre mateix de la via, un cercle més o manco rodó amb la punta d'una pedra a la pols blanca i fina del carrer i començar a jugar a bolles, que era el joc número u, gairebé podríem dir que el joc rei. Aquest joc, per al seu perfecte desenvolupament, precisava de la placidesa d'un carrers sense cotxes i de les irregularitats del terreny pedregós (que li conferien una emoció del tot punt impossible, sobre una capa asfàltica). No ens hem d'estranyar, doncs, que l'adveniment de l'asfalt i el creixent destorb del vehicles motoritzats marcàs la seva quasi irrecuperable decadència. ¿Quant de temps, no obstant, les petites esferes multicolors d'argila cuita correueren i correueren pels nostres carrers i carrerons fent les delícies de tants i tants d'al·lots que mediren amb elles la seva habilitat i dessa...?

Riquíssims en el seu contingut lúdic i en virtualitats pedagògiques foren en canvi jocs d'una absoluta pobresa, d'una po-

bresa gairebé evangèlica quant als elements materials que els servien de suport i de base. Pobres en els seus elements materials i rics en imaginació, no hi ha dubte que foren jocs per nins pobres: petites bolletes d'argila, una baldufa de fusta, un ximple vencís, capsetes de mistos, les pedres mateixes de carrer... Degueren néixer a un temps molt anterior al que evocam, quan quasi tots els nins eren pobres i jugaven amb pepes i pilotes de pedaç; un temps en el qual els materials més humils bastaven i sobraven per a donar lloc a la creació de jocs senzills, però bells i divertits. Al capdavant, això es el que sempre han demostrat —i seguiran demostrant— els infants: que els materials més elementals i pobres afavoreixen la seva imaginació i capacitat creadora deu vegades més que les típiques joguetes-complicació, mecanitzades fins al ridícul, que inhibeixen i frustren la creativitat.

A poc a poc, l'augment del número de motos primer, i de cotxes després, va anar fent dels carrers un lloc intranquil i perillós. Quasi simultàniament, la televisió amb els seus programes *infantils* (las mes de les vegades doïudíssims) comença a ser un poderós reclam els capvespres, en acabar l'escola. L'automobil es possessiona del carrer i els jocs que havien divertit l'oci infantil de generacions i generacions, els jocs que jugàrem nosaltres (els nins de la postguerra), els que jugaren els nins de la

guerra, i els de la República i de la Dictadura, i els d'abans de tot això, des de temps immemorials, anaren llanguint lentament. Quasi es pot dir que fórem nosaltres els darrers que els jugàrem tal i com s'havia vingut fent des de sempre. Moriren, podríem dir, juntament amb la nostra pròpia infantesa, com a part de nosaltres mateixos.

Després, els espanyolets que anaren vinguent al món, especialment per aquestes latituds nostres, amb tot allò del *boom* turístic i el *despegue* econòmic, anaven naixent i creixent en el si d'una incipient societat de consum que va omplir fins afartar la seva infantesa d'una juguetada increïble i, en molts de cassos, complicada i absurda. Poc els disposaven tals condicionaments a fixar la seva atenció, almenys amb la mateixa intensitat d'altres temps, en la simplicitat d'una bolla, en la humilitat d'una baldufa o en l'exigüitat d'un vencís.

I així va ésser com aquells jocs moriren. Desapercebudament, en silenci. Com es mor un arbre o cau la fulla de la tardor, com el declinar del sol en el cap al tard de qualsevol dia. Moriren enmig, gairebé, de la silent indiferència còsmica que glosa aquell poeta vellet i cec de *La nit de la iguana*, poc abans de morir:

Amb quina serenitat la branca de l'oliviera

contempla la llum del cel, que ja declina...

Sense un plany,
sens un dolor,
sens desconhort.

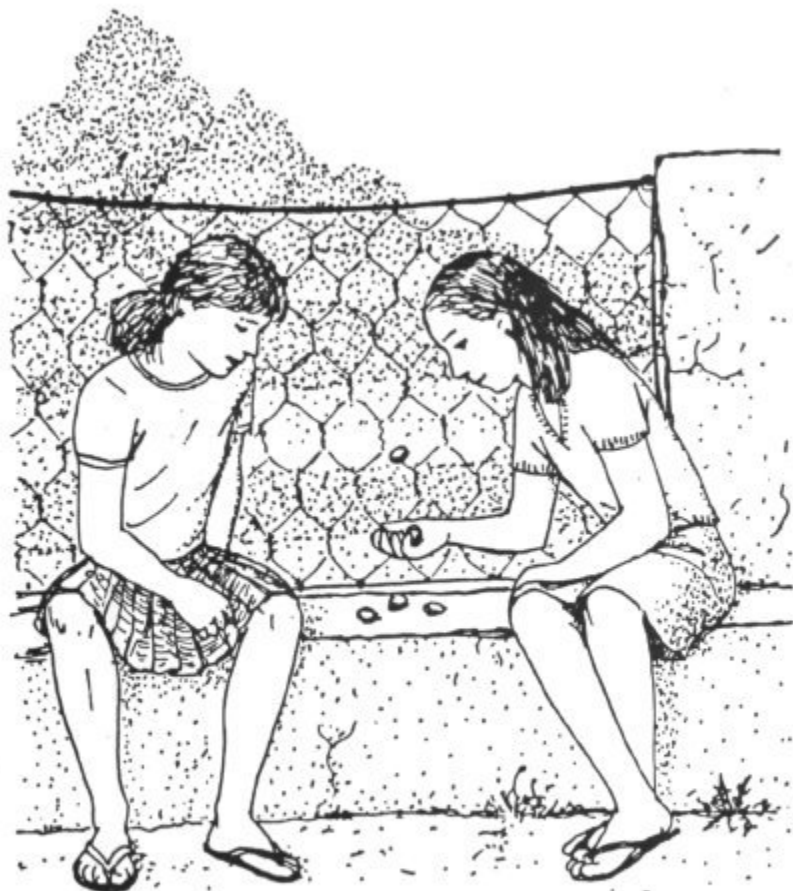
Sense un rés per aquest sol que s'ha perdut.

Els matà el temps. Ni més ni pus que el temps. El temps, que passa i tot ho acaba per esvaïr.

Tenguem almanco per ells una llàgrima. Un rés per aquells jocs que s'han perdut.

Gabriel Genovart Servera

(1) POU, A.: *Jocs Populars*. Bib. Les Illes d'Or. Ed. Moll. Palma de Mallorca, 1980.

La magia de los números

Los cabalistas, conocedores del lenguaje de los números y de su aplicación en nuestra vida ordinaria, dan a la numerología un significado profundo.

No obstante esto, nuestro propósito no es otro que el ayudarte a entretenerte durante unos minutos, dejando de un lado el que puedas o no creer en la magia de los números.

En primer lugar pasaremos a exponerte brevemente las virtudes de cada número.

El significado de los números:

1.- La fuerza de voluntad, que es la que mueve todas las cosas, revelándonos que el individuo es capaz de realizar lo que se proponga.

2.- El amor divino, que protege por mediación de la Divina Providencia, el sujeto no deberá oponer resistencia a la corriente de las cosas, puesto que ella te conducirá a buen puerto.

3.- La inteligencia activa, que nos indica una gran capacidad de análisis, síntesis y equidad, siendo capaz de valorar

una determinada situación y sacar provecho de ella.

4.- El poder, la persona dispone de una autoridad natural que ha de llevarla a las más altas cotas; es un número de esperanza y su mensaje es: tus deseos se realizarán.

5.- Conflicto; su aparición indica que las cosas se complicarán y que de la misma complicación nacerá la solución; busca el error y rectifícalo, así tu vida volverá a cobrar sentido.

6.- Armonía reencontrada; es anunciador de un cambio de conducta del individuo.

7.- Lucidez; proviene de la superación de un estado emotivo que permitirá al individuo proceder con lógica y su razón le permitirá triunfar en todas las pruebas a que le someta su destino. El 7 es el número de la suerte.

8.- Comunicabilidad; el individuo debe comunicar sus ideas a los demás, porque han alcanzado en él un punto de madurez que exige que se desprendan de él, ya que si no lo

hace se le deteriorarán e infectarán toda su vida.

9.- Síntesis final; el sujeto irá siempre hasta el final del asunto, no se quedará por las ramas, no deteniéndose ante las adversidades; cuando peor vayan las cosas más se crecerá.

Después de conocer el significado de los números pasemos a su aplicación en nuestra vida; en primer lugar analizaremos ¿cuál es el objetivo de nuestra vida?

Se encuentra sintetizado en la suma de los números de nuestra fecha de nacimiento.

Por ejemplo, una persona nacida el 21.02.1962, la suma de los números nos daría 23, es decir 5 (2+3).

El talento natural:

Es la virtud que aporta el individuo al mundo por el sólo hecho de nacer; es el valor numérico de cada letra que forma nuestro nombre y apellidos.

A=1. b=2. c=3. CH=4. D=5. E=6. F=7. G=8. H=9. I=10. J=11. K=12. L=13. LL=14. M=15. N=16. Ñ=17. O=18. P=19. Q=20. R=21.

JUEGOS DE ENTRETENIMIENTO

Biel Tous

S=22. T=23. U=24. V=25. X=26. Y=27. Z=28.

Tomemos el nombre de Juan Pastor; J=11. U=24. A=1. N=16. P=19. A=1. S=22. T=23. O=18. R=21 = 156 = 12 = 3; es decir, su talento natural sería 3.

La tarea esencial en la vida:

Es la suma de los números que representan el objetivo de la vida y el talento natural. En nuestro caso 5+3=8.

La personalidad intelectual:

Se obtiene sumando los valores de las consonantes de nombre y apellidos. Siguiendo con el caso de Juan Pastor.

J=11. N=16. P=19. S=22. T=23. R=21. = 112 = 4

La personalidad sentimental:

Se obtiene sumando los valores de las vocales que componen el nombre y apellidos del sujeto. U=24. A=1. A=1. O=18. = 44 = 8.

XAFARDERIES

A pesar de que a molts mos caigué tort, el batle d'Artà va aconseguir una paga de 60.000 pts. mensuals més assistències.

Ara resulta que s'ha pujat a 95.000 més les mateixes assistències i això sumat fa un total reial que ens aclareix lo següent: El mes que cobra manco se'n va a les 107.000 i la mitja de qualsevol mes normalet li passa les 200.000 pts. Això sense posar gens en dubte la seva honradesa.

I si fos un bon batle i sabés defensar el nostres doblers, jo estaria ben contenta de que s'omplís la butxaca, i crec que voltros també.

Per cert: he sentit dir que ara volen invertir uns quinze milions en ordenadors. Tot ho volen tenir molt controlat. Valdria més que ho invertissin en capital humà ben qualificat o en pagar hores nocturnes als municipals, així com mentre tothom dorm, n'hi ha qui aprofiten per buidar les màquines recreatives del bars, destrossar faroles per Na Batlessa, o fer un renouer per la barriada del Trui.

Els veïnats estan molt queixosos i

sovint ho han denunciat a l'Ajuntament. Però és clar, no hi ha cap regidor independent amb un infant petit a qui despertin a mitja-nit els motoristes desenfrenats ni els camorristes en plena baralla; ni cap d'ells té un establiment en perill de robatori, tots tenen les espatles ben guardades; i respecte a la trencadissa, la paga es poble.

A propòsit, vos recordau lo fort que ens va caure això de pagar fardetes noves? Doncs bé, un altre ajuntament de Mallorca va voler copiar la idea al nostre i es va trobar que els seus vilatants no dormen tant como ho fam noltros. Un misser es va encarregar de treure a llum que el manteniment o canvi capricios del il·luminat públic no se paga com a un extra, sinó dins la contribució urbana. Mirau com ens prengueren el pel, els nostres estimats dirigents!

A més, aprofitaré per criticar també la mala distribució d'aquest il·lusionat nostre, ja que hi ha carrers massa il·luminats i altres, com el de Costa i Llobera, que no hi veus a dos pams.

Sabeu que les cintes on es registren els plens són un poc misterioses? O bé es perden, o s'enregistren malament, o s'esborren sense voler. Amb una paraula, que no es permeten escoltar el públic interessat.

Així, no es estrany que a les actes hi manquin coses essencials i només hi figurin lo que els convé.

És ben hora que l'oposició s'instali a un despatx de l'Ajuntament. No aclariran gaire cosa, perquè tanmateix faran mangarrufes d'amagat, però almanco imposaran un poc de temor i respecte.

M'ha estranyat que a un poble governat pels independents, PSM, hagi passat desapercebuda la diada independentista del 31 de desembre, que commemora el desembarc del Rei En Jaume i ens uneix als Països Catalans.

Tal vegada s'estimaren més anar a fer caramull per Ciutat en lloc d'organitzar qualche acte cultural al nostre poble, que tanta falta hi fa. Però és clar, organitzant això s'haurien d'oblidar del PSOE, ja que és un interès polític que els separaria; o bé el PSOE s'hauria d'oblidar del partit que constitueix la seva força a Artà i seria tot un suïcidi.

Vos imaginau al poble de Mallorca on més socialistes hi ha, que es quedàs sense líder clar de cara a les pròximes eleccions municipals?

Aquesta és la demagògia que utilitzen el dos grups que formen la majoria municipal.

Nuredduna

Esteticien - Christiane: Vita Culture

Siempre es agradable dar la noticia de la inauguración de un nuevo salón de belleza y más si, como en este caso, además de los servicios clásicos como depilación a la cera, masaje, limpieza de cutis, puede añadirse la nueva depilación americana (indolora) electroterapia, tratamiento de arrugas, acné, flacidez, celulitis, dolores musculares) con la gran novedad de la puesta en marcha de una sala destinada a la gimnasia con las célebres mesas de Vita Culture (*tanning tables*) las cuales pueden ser empleadas por inválidos, personas mayores, jóvenes y deportistas, obesas, débiles, etc., sin límite de edad.

Propiedades: Incluso las personas mayores y las que estén físicamente incapacitadas en participar en programas de ejercicios tradicionales pueden utilizar las mesas sin peligro y conseguir una movilidad mejorada y de bienestar.

Sin dolor, sin esfuerzo, solamente placer, los músculos son tonificados con el resultado de un cuerpo mas esbelto y saludable incrementando la circulación de la sangre y del oxígeno, eliminando la celulitis, las grasas y toxinas. Este mé-

todo esta también muy aconsejado después del parto pues contribuye al fortalecimiento del abdomen y permite a las jóvenes madres obtener un vientre plano con gran rapidez.

La inauguración tuvo lugar el pasado treinta de noviembre y a ella asistió numerosísimo público, muy bien atendido por esta magnífica profesional es que Christiane. Será una nueva cita las las

personas de Artá y su comarca que cuiden su salud y su apariencia.

Recibirán toda la información en Salón de Belleza Chistianne. C/ Monturiol s/n. Cala Ratjada. Tel. 56 47 87 - 56 58 84.

ENTREVISTA

Juan Ferrer Pons

Juan Ferrer Pons es un joven de 25 años que forma parte de la Junta Directiva de la Sección Juvenil de la Hermandad de Donantes de Sangre de la Seguridad Social. Hemos querido entrevistarnos con él para que nos aclare qué pasa con la sangre, ya que últimamente hemos oído que ha habido problemas por la falta de sangre.

—Efectivamente, esto es así. Durante los meses de verano se han tenido que aplazar operaciones quirúrgicas por falta de sangre. Está claro que estas intervenciones no tenían carácter de urgencia, pero lo ideal es que se hubiesen podido realizar en el momento que estaban previstas.

—Eso significa que no se puede atender a accidentados y operaciones urgentes.

—No. Tampoco es trágico el momento; siempre tenemos reservas para esos casos que tú citas. Pero lo que nosotros pretendemos es que no sólo se puedan atender estas circunstancias, sino también las previ-

siones que tengan hechas los médicos en situaciones normales.

—¿Y qué es lo que estáis haciendo vosotros?

—Nosotros somos una rama de la Hermandad de Donantes de Sangre de Son Dureta y colaboramos con la Hermandad en todo cuanto nos solicite. Pero concretando en tu pregunta, te diré que lo que pretendemos es que la juventud se conciencie de esta problema y colabore en solucionarlo.

—¿Tenéis algún problema para conseguir este objetivo?

—Sí. Nuestra Sección Juvenil está organizada para atender dos sectores de la juventud. Los menores de 18 años y los mayores de esa edad. Situamos ese límite únicamente porque es a partir de esa edad cuando ya se puede dar sangre.

—¿Qué tenéis planteado para los más jóvenes?

—Tal como te he dicho, esos muchachos aún no pueden dar sangre, pero nuestro objetivo es que estén en relación con

la Sección Juvenil, para que se vayan motivando en este tema. Para ello está previsto que visiten nuestro Banco de Sangre, participen en concursos de distinta índole, competiciones deportivas, etc.

—¿Y para los que ya pueden ser donantes?

—Para este colectivo está previsto organizar unas charlas en los clubes deportivos, culturales, donde se reúnen los jóvenes, con la misma finalidad: inculcarles la necesidad de dar sangre, porque hemos de tener presente que la sangre es un producto que no se puede comprar ni en hospitales, ni en su-

permercados. Es necesario que la gente se dé cuenta de que si no la dan ellos, no se puede conseguir en ningún otro sitio.

—Si alguien quiere ser donante, tanto una persona mayor como un joven, ¿qué debe hacer?

—Ponerse en contacto conmigo o con el colaborador de la Hermandad en este pueblo, Israel Sánchez, Batlesa 32, y así cuando la Unidad Móvil de la Hermandad se desplace aquí, será avisado para que pueda dar sangre.

—¿Quieres añadir alguna cosa más?

—Insistir una vez más en la importancia de la donación de sangre y hacer un llamamiento especial, para los jóvenes, que demos una vez más que somos generosos y que no olvidemos que mucha de la sangre que se transfunde va a parar a las venas de gente joven. Desgraciadamente las víctimas de los accidentes muchas veces son jóvenes, y nosotros lo que queremos es que en Mallorca nadie muera por falta de sangre.

Drogas blandas: la antesala del infierno

Según recientes estadísticas, en lo que concierne a Baleares, los consumidores de drogas blandas en poco más de 10 años se han multiplicado por mil y los adictos son cada vez más jóvenes. En Palma se expende droga blanda en cantidades importantes. Los camellos la ofrecen en cualquier discoteca, bares y en especial en puntos neurálgicos de nuestra ciudad como el barrio chino, plaza de Atarazanas, Palou y Coll, Vallori, Puerta de San Antonio y en barriadas bien definidas como Son Gotleu, la Soledad y Calatrava.

Según recientes estadísticas es verdaderamente alarmante el elevado número de individuos que en nuestra sociedad se dedican al consumo de las llamadas drogas blandas. Sin ir más lejos, y a lo que concierne a las Baleares, el uso y abuso de este tipo de drogas en poco más de diez años se ha multiplicado por mil y lo realmente triste es que los adictos a la drogadicción son individuos cada vez más jóvenes, adolescentes en muchos de los casos.

En las escuelas e institutos se consume droga, esto no representa ya ningún secreto, el *porro* de turno es compañero inseparable en tertulias de café y corros estudiantiles. Dicen que es menos dañino que el tabaco siempre que se consuma con moderación, sin embargo esta observación no deja de ser una hipótesis muy discutible. Lo que si se ha comprobado es que el estudiante adicto al hachís rinde menos que el compañero no adicto a ningún tipo de drogas. Sus reflejos son más lentos y su capacidad de asimilación menor.

En Palma se expende droga blanda en cantidades muy importantes y su consumo lógicamente es espectacular; te la ofrecen con descaro en cualquier discoteca, bares, y en especial en puntos neurálgicos de nuestra ciudad. Lugares bien concretos como el Barrio Chino, la Plaza de Atarazanas, Palou y Coll, Vallori, Puerta de San Antonio etc., y en barriadas bien definidas como la de Son Gotleu, La Soledad,

Calatrava...

Consumir droga blanda esporádicamente, "pegarle algunas caladitas al petardo de tarde en tarde" no creo perjudique a nadie, pero cuando el vicio domina, cuando se convierte en hábito, se abre un peligroso paréntesis que en la mayoría de los casos conlleva a la "antesala del infierno" o sea al consumo de las drogas duras, a la dependencia de las mismas y en no pocos casos a una muerte anunciada de antemano.

Los efectos de las drogas blandas

Entran dentro de esta clasificación todas aquellas drogas que no producen adicción física, y cuyo uso moderado no se ha probado tenga efectos nocivos sobre la salud. Se identifican prácticamente con los llamados alucinógenos o drogas que ensanchan la conciencia y pueden ser naturales (marihuana, hachís, peyote, hongo sagrado, yagé) u obtenidas químicamente (LSD, mescalina, psilocibina, DMT, STP, etc.). El efecto de todas ellas es diametralmente opuesto al de los opiáceos y demás drogas duras, no sólo en cuanto respecta a la salud, sino también —y sobre todo— a nivel social: así como el heroinómano, por ejemplo, se evade de la realidad y se forma una barrera entre su persona y todo lo que no tenga relación con la droga, el fumador de marihuana asiste a la apertura de su con-

ciencia y tiende por naturaleza al contacto y a la comunicación con los demás.

La planta del cannabis

Tanto la marihuana como el hachís se extraen de la planta hembra del cáñamo indio (*Cannabis indica*), que puede alcanzar más de dos metros de altura y crece con cierta facilidad en cualquier sitio donde haya agua y haga calor. Los principales países cultivadores de esta planta son: Oriente Medio, África del Norte, América del Sur y Central.

Las hojas secas de esta planta —marihuana o *hierba*— se fuma directamente en unas pipas especiales o en cigarrillos. Con la resina destilada de las flores se fabrica el hachís.

Los efectos físicos de la *hierba* son bien conocidos: enrojecimiento de los ojos, sequedad en la boca, aumento del apetito... Sin embargo estos signos exteriores son apenas nada si los comparamos con los efectos psíquicos. El fumador de *porros* experimenta primero una euforia locuaz irresistible, un bombardeo de sensaciones y sentimientos de trepidante intensidad que puede durar unos pocos minutos o media hora a lo máximo. Sigue luego un período de clara exaltación sensorial, en el que se "abre", por así decirlo, la conciencia y se profundiza la percepción del entorno. Finalmente, al cabo de una hora o dos, sobre-

viene el estado de tranquilidad que los orientales llaman *kief*, conocido también por el *reposo beato*.

El abuso de la *hierba* incita a la pereza, dispersa la atención y acaba socavando la voluntad casi tanto como el alcohol. No está de más recordar el viejo proverbio marroquí: "El kif es como el fuego; poco, calienta; mucho, quema."

Hachís, rey de las drogas blandas

Para potenciar los efectos de la "hierba" los árabes intentaron un nuevo producto que pronto revolucionaría el mundo entero: el hachís, conocido también por los hombres de (hash, tate, chocolate, mandanga, mierda).

Fabricado a partir de la resina de las flores del cannabis indica, que contiene un 40 por 100 del elemento activo de la planta (en las hojas sólo se da un 10 por 100), el hachís es, en su origen, un polvo fino de penetrante olor que, prensado, da lugar a unas pastillas compactas de color amarillado que al quemarlas un poco se deshacen. Se fuma directamente en pipa o mezclado con tabaco, en cigarrillos o *porros*, petardos, canutos, joints.

La difusión de hachís por toda Europa ha eclipsado por completo el consumo de *hierba*. Sin embargo en Estados Unidos se sigue fumando casi exclusivamente marihuana. Es cuestión de hábitos.

Los efectos que produce el hachís a sus adictos son: pereza mental, amodorramiento,

taquicardias y consumo prolongado termina con la más sana dentadura.

Otras drogas

El empleo de sustancias alucinógenas naturales con el fin de alcanzar estados de trance y entrar en contacto con lo sobrenatural ha sido una costumbre muy difundida entre los pueblos de la Antigüedad. El peyote y los hongos sagrados de los indios mexicanos, el yagé del Brasil, el banisteriopsis del Perú. La Amanita muscaria de los ainus en Siberia Oriental, el soma de la antigua India, el beleño, la belladona y la mandrágora de la brujería europea son solo un pequeño muestrario de la interminable lista de sustancias que ha utilizado el ser humano desde siempre para modificar su estado de ánimo y trascender el mundo material.

En la farmacología moderna se han aislado los alcaloides de muchos de estos productos naturales, dando lugar a alucinógenos sintéticos, que son los que se toman tan frecuentemente, incluso sin receta médica.

De peyote se extrajo la mescalina, su alcaloide más activo, que alcanzó gran difusión en Norteamérica en la pasada época beat. Del hongo sagrado *Psilocybe mexicana* se aisló la psilocibina. Pero sin lugar a dudas la más importante de todas estas sustancias modernas tanto por su potencia como por su difusión, es el conocido ácido lisérgico dietilamida (LSD).

Sintetizado por el profesor Hofmann en 1938 a partir del cornezuelo de centeno, el LSD-25 es el alucinógeno sintético de mayor difusión desde la época hippie. Es también la sustancia más poderosa que se conoce para provocar cambios psíquicos. Basta decir que 50 microgramos (0,00005 gr) son suficientes para tener un viaje completo de seis a ocho horas.

¿Cómo es posible que una dosis tan insignificante pueda afectar como lo hace a una persona? Parece ser —a esta conclusión han llegado las investigaciones modernas— que el efecto no se debe al LSD en sí, sino que éste se limita a *liberar* alguna sustancia química corporal que sería la causante de los famosos efectos psíquicos.

Arturo Pomar Thomás

JARDINERIA

Construcció y manteniment

Juan Llabate Morey

Pça. Conqueridor, 8 Tel. 83 52 44

CAFETERIA

MANIX - BURGUER

Restaurante a la carta y Menú diario

Ciutat, 31 - ☎ 56 20 48 - ARTÁ

AUTOVENTA MANACOR

COCHES DE OCASION

Servicio

FIAT

Avda. Junípero Serra, 50
Teléfono 55 01 61

07500 MANACOR (Mallorca)

BAR CENTRAL

ARTÁ

pipades i vivències

Joan Bonet i Nadal

A Manacor, aquell horabaixa de tardor de mil nou-cents trenta-sis, les campanes tocaven de mort, i una cameta d'aranya que quasi no arribava en terra completava la tristor del dia.

Les campanes tocaven de mort, quan aquell padrí, vell de cos i cara pansida i abatuda, replegava les eines, la botilla i el senalló, col·locant-los dins el carro que just acabava d'enganxar, metre intentava donar resposta com podia a les diverses preguntes que li feia el seu nét, un al·lotet de set anys, fill d'un pres polític per qui patia la família, temorenc que d'un moment a l'altre es produís la mala nova de la seva mort. L'ambient d'angúnia que aquells dies afligia ca seva, havia fet que aquell menut s'adonàs, més prest que molts d'altres al·lots, de la tristesa del sol de les campanes en tocar de mort.

Les campanes tocaven de mort aquell horabaixa, les campanes tocaven de mort gairebé tots els horabai-xes, i això que no tocaven per tots els morts —pels de Son Coletes no tocaven: haurien hagut de fer-ho durant molt de temps de dia i de nit.

Les campanes seguien tocant de mort, escampant per tot arreu la seva funestedat. Assussuaixí la cara del nin reflectí l'estupor que li produïa allò que veia: prop d'ells passava un ca de bestia amb una pipa a la boca. Aleshores el padrí, que no se sorprengué gaire, explicà al seu nét que segurament es tractava del ca del pastor d'Es Fangar, que devia venir de les cases de cercar la pipa de son amo, on aquell l'hauria deixada sense voler..., o volent, per tal de distreure's una mica amb el ca. El ca i la pipa eren els seus millors amics, potser fins i tot els únics, ja que aquell home solitari, que no anava quasi mai al poble, on se sentia un extern, havia depositat tot el seu afecte en aquells benvolguts companys, amb

qui formava com un món a part, àdhuc dins el medi de la possessió a la qual dedicava el seu treball mal pagat.

Les campanes tocaven de mort quan partiren de cap a la vila, i com que no ho pagava col·locar la vela, tot just es taparen amb ella. Això agradà ferm a l'al·lot, que trobà una bona distracció amagant-s'hi del tot a davall i guaitant adesiara per tal de comprovar si el camí recorregut pel carro es corresponia amb el que ell havia calculat. Les campanes tocaven de mort, els núvols havien baixat més encara, emboirant l'atmosfera i accentuant la foscor, quan el nin va treure el cap per assabentar-se del motiu pel qual s'havia aturat el carro. Aleshores, una visió fantàstica, que havia de quedar-li gravada per sem-

pre, el va deixar retgirat. El seu padrí s'havia llevat la gorra i se senyava. Pel camí gran, al qual havien d'entrar en deixar la camada, passava el cotxe dels morts portant les despulles de la madona de Llodrà, per qui tocaven les campanes. El seguia un llarg acompanyament de carretons amb els nombrosos parents i amics de la família, tot ells endolats, murmurant els seus resos. Les seves ombres semblaven quimèriques bubotes, allargant-se i canviant de forma constantment per tremolor de les flames dels fanals dels carretons. Tot això, junt amb el fum d'aquells llums d'oli i el renou sord de les rodes i les potades de les bísties, completaven l'espectacle, espaventable per l'al·lot, que mirava en silenci i gairebé sense alenar. Quan tornaren partir,

la comitiva, seguida de l'esguard astorat del nin, va anar prenent-los avantatge fins que es perdé de vista dins la boira. Mentrestant, les campanes seguien tocant de mort.

Havien passat uns mesos; a ca l'al·lot el pànic dels primers dies s'havia convertit en abatiment i mal-sofridesa, i les abraçades ploroses de la seva mare en sofronyades i eixabucs per qualsevol cosa. Padrí i nét tornaven esser a fora vila; el dematí, per ventura sense adonar-se'n ben bé, havien gaudit del silenci del camp i dels sons que l'accentuen, com és ara el cant dels aucells, el cantusseig llunyà d'un home que espolsa ametles o els sons descompassats d'un carro que baixa pel camí de la muntanya, i tants d'altres que se senten quan el silenci ho permet.

Però a l'horabaixa tornaren tocar de mort les campanes, pertorbant-los altre pic amb el seu so, mentre aplegaven i partien cap a la vila. ¿I creureu que, quan arribaren al camí gran, tornava venir el cotxe dels morts? Però aquesta vegada el seguici era molt curt, tot just l'acompanyava un carretó. Padrí i nét es miraren comentant amb una ullada el sentiment que els produïa l'escena: darrera darrera el carretó hi anava el ca del pastor amb una pipa a la boca.

Fa pocs anys, després que havíem comentat la feta anterior amb alguns amics, es presentà a la tertúlia dels fumadors En Pep Curtixo acompanyat del seu ca, un animallet vell, sense il·lusió ni raça definida, que va ajeure's resignadament arran de son amo. Aquest esperà que la cosa estàs

ben animada, i aleshores aprofità per fer la seva exhibició. Així que, alçant la veu perquè tots el sentissin, ordenà al ca:

—Tom, vés a cercar-me la pipa.

El canet, amb les obres ben mortes, s'aixecà i, daixo-daixo, sortí del cafè. Passada una bona estona el varen entrar amb una pipa de cirerer silvestre a la boca. Quan arribà devora En Curtixo, aquest, en lloc d'inflar-se i presumir, agafà la pipa i tirant-la en terra, la va esclafar d'una potada, sortint després tot alçurat, flastomant i amollant llamps i pestes.

—¿Què passa? —va demanar un dels qui contemplaven la feta.

—¿Què passa? —respongué un altre—. Que en lloc de dur-li la seva pipa li ha duit la d'En Mindano, que diuen que s'entén amb la seva dona!

Dia 31 de desembre celebraren la seva Primera Comunió els nins Joan Emilio i David, fills de Na Maria Escanellas i En José R. Piñeiro.

El dinar va ser al restaurant Sol Naixent i després la festa va ser amenitzada pels pallassos Xolo i Poxolo, de lo més simpàtic.

Que no sigui la darrera!

Enllaç d'Esteban i Mª Cristina.

Ell és fill de Jakob Piix i d'Elisabeth Obles. Ella és filla de Joan Selles i Catalina Vicens.

Les noces es celebraren dia 11 de novembre a les 18'30 h. al Convent dels Pares Franciscans d'Artà.

Soparen a la Porxada de La Torre.

Molts anys a tots dos!

El propassat 25 de novembre serà, per a les famílies Rosselló-Sancho i Gili-Servera, una data memorable. Els seus fills Serafi i Catalina pujaren al Sant Altar per rebre la carta matrimonial al Santuari de Sant Salvador, de mans de l'ecònom D. Rafel Umbert.

Signaren la unió sacramental Joan Rosselló Sancho, germà del contraent i Ana Marí Pasqual Alzamora, Leva, íntima de la novia.

El sagrat temple llua les gales pròpies del succés, essent corpenedora la solemnitat de l'acte.

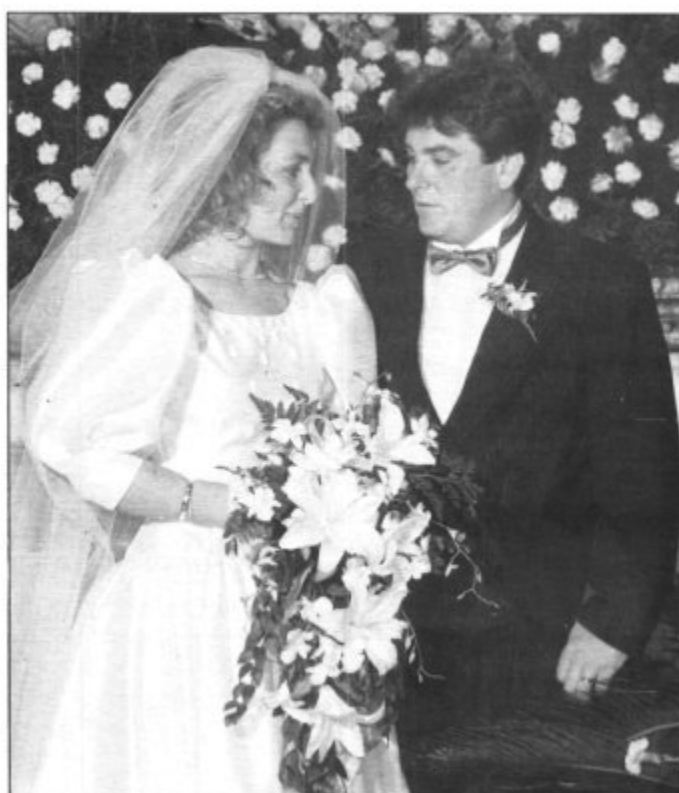
Tot seguit, la nova parella oferí un àpat al Molí d'En Sopa. Els nombrosos començals feren senyor cap de taula, arregusant, de bell avenir, el succulent tiberi nupcial.

Després, els recent casats partiren en viatge de noces, rumb al sud-est asiàtic. Concretament a Tailandia.

Des d'ara, En Serafi Rosselló Sancho (un dels herois dels Pirineus en bicicleta) i Na Catalina Gili Servera, vos ofereixen el luxós domicili: Gran Via, 12. Artà.

Rebin la més cordial enhorabona i que Déu els procuri una eterna lluna de felços encants.

Per la part que els correspon, felicitem de tot cor als pares del neòfit, Jaume Rosselló Tous, de Sa Calobra, i Àngela Sancho Amorós, de Son Morey. També, i molt especialment, als nostres amics corals Miquel Gili Cantó, de Son Ametller, i Maria Servera Sancho, de Ca'n Coves, pares de l'exuberant desposada.

NECROLÒGQUES

Dins aquest passat mes de desembre han mort a Palma dues artanenges enc que ja feia anys que residien allà. Eren germanes i nomien Margalida Mestre Bernat, de 79 anys, i Antònia, de 76 (*Floretes*).

Perque pogueu sebre mes bé de qui vos parlam, eren ses germanes més grans de Na Catalina, sa dona d'En Joan Picó, a qui donam el pesar d'aquesta redacció de l'Arta, així con també a s'altra germana Aina.

Després d'haver viscut en carn mortal durant 87 anys, l'amo en Miquel Estelrich Gili, de Son Calletes, el prop passat dia 29 de desembre, C/. Major, 14, son ànima apunta l'Alba en el cel.

L'amo en Miquel era conegut de tothom. Va ser regidor en temps de la batleria de l'amo en Miquel Artigues, de So Na Sopa. Nasqué a Son Calletes el 15 de novembre de 1902, essent els seus pares l'amo en Miquel Estelrich Lliteras, de Son Calletes, i Margalida Gili Tous, Peu.

Casà amb Catalina Carrió Dalmau, de Sa Creu Vella, l'11 de juliol de 1929.

Sentim de veritat el seu òbit i acompanyam amb el sentiment a tota la família, en especial a Madò Catalina, als fills Miquel i Gabriel, filla política Magdalena Alcover Mestre, des Racó, i als néts, Miquel, Catalina, Maria Magdalena i Assumpció.

... Allunyau, Senyor, tota temença en aquesta hora sagrada: Polsin els àngels sistres aurífics i dins el temple sonin cimbals de glòria.

Si està de Déu, el desenllaç és inevitable. El dia de cap d'any, madona Magdalena Ginard Alzamora, Salurdiana, el Totpoderós volgué premiar amb el Cel els penosos i llargs sofriments patits en vida mortal.

Finada a l'edat de 66 anys al carrer d'En Pep Not, 38 (havia nascut el 30 desembre de 1924), deixa un buit abissal a son marit l'amo en Jaume Nadal Galmés, de Sa Bugura, i als fills Gabriel i Catalina.

El dia 6 de desembre de 1947, don Pep Fusta Fortesa, Asdoro, beneïa la Santa Unió amb l'amo En Jaume, sota el testimoniatge d'En Miquel Gili Carbonell, Pinzell, i N'Andreu Alcover Cabrer, veí de Manacor.

Que el Senyor hagi premiada sa virtut amb la Glòria Eterna i doni a la família resignació i consol.

Tenguin el nostre sentiment son espòs, fills, fill polític, Jeroni Bisbal Ginard, Borró, néts, germans i cunyats.

El dia 10 de novembre de 1989, Na Francisca Ginard Ferrer, Cirera, deixà les humanals vestidures perquè el Creador disposà vestir-la amb la mudada de gràcia. Des de llavors, jamai les lluernes de la negror li esquitaran les blancors impecederes.

Víctima de cruel malaltia (suportada amb estoica abnegació), morí cristianament en plena joventut.

Son caràcter afable en extrem i bondados a més no poder, li tenien guanyades les simpaties de tota la població.

Na Francisca vengué al món el 13 de febrer de

1945, carrer Santa Catalina, 20.

Filla de Jaume Ginard Llaneras, Mallet, i de Catalina Ferrer Terrassa, Cirera, difunta, marità amb

En Rafel Terrassa Rebollo, Nonga, propietari de la carnisseria Ca'n Rafel, el 28 de maig de 1967, rebent els anells de mans del celebrant, mossèn Antoni Gili Ferrer, al Convent de Sant Antoni de Pàdua.

Que Déu doni a la família la conformança necessària per suportar tal pèrdua, especialment a son desconsortat espòs, fills Margalida Bonaventura, Catalina, Llorenç i també al gendre Gabriel Pastor Tous.

Movimiento demográfico de la población — Año 1989

Defunciones: 77.- Se han registrado 59 defunciones en la localidad y 18 se produjeron en hospitales o clínicas y fueron registradas en otros Juzgados.

Nacimientos: 61.

Matrimonios: 46.- De éstos, 39 pasaron por la Sacristía y los siete restantes se casaron únicamente por lo civil.

Hípica

Este año que acabamos de despedir ha sido un año que sin duda alguna, la hípica artanense hará historia dentro del mundo del trote; los acontecimientos más destacables entre otros han sido la asociación de más de cien socios del Club Hípic Artá.

En enero el caballo Niki du Padoueng y en un crono récord de 1'18"1, en la carrera que se batió el récord de la historia del trote en España. E. Marisol, en el mismo día en la prueba del Premio Sant Sebastià, registró una marca de 1'21"9 conducida por Gaspar Rayó.

Bernardo Escanellas Llinás fue elegido presidente del Club Hípic el día 21 de abril y en el mismo mes el caballo Jeremi fijaba su récord a 1'26"6.

Durante el mes de mayo y el día 14 el potro Nostro V.X. se proclamaba vencedor del Gran Premio Nacional 89 a 1'24"6 y el día 17 por la noche la afición le tributó un merecido homenaje con la participación de las autoridades, banda de música y aficionados en general.

La yegua de las Hnas.

Massanet, Junita, en el mes de junio establece su propio récord a 1'21"5, así como E. Marisol que lo hace a 1'20"9.

Además de los diferentes días de carreras de Son Catu no podían falta las tradicionales que se celebraron el día de San Salvador, con mucha participación de público y con un extenso programa a desarrollar. Los ganadores de las nueve pruebas de trote fueron Grillo, Pastorelli, Maika de Ego, Mont Jorim R., Joly Grandchamp, Nort Fox, Falcon Cartumach y Plaisir d'amour.

El día de la feria de septiembre, en la plaza del mercado, hubo una interesante exposición de equinos de todas las razas, así como la II muestra de ponys galeses de montaña, con la participación de la casi totalidad existente en Mallorca. El día 17, otra vez es noticia el caballo Nostro V.X. por hacerse con el título de Campeón de Campeones en la carrera que lleva dicho nombre, y rebaja su récord a 1'23"9.

Otra página de oro queda escrita en el mundo del trote, cuando el 8 de Octubre la yegua E. Marisol consigue ser la primera yegua nacional en rebajar la barrera del 1'17 y estableciéndolo a 1'16"7. (Nuevo

Cuadra Giapasu. De izquierda a derecha: Gabriel pascual Carrió, Juan Amorós Bauzá, Guillermo Sureda Santandreu y Miguel Ángel Gili Ferrer

récord absoluto nacional del kilómetro lanzado). Esta marca y su continuada trayectoria deportiva la configuraba como la mejor yegua de su generación.

A lo largo del año, se han hecho tres importantes adquisiciones con el potro Peleo B por José Fuster, el caballo Quick Lui por Damián Ginard y la yegua Quenotte Sablaise por Cristóbal Ferrer.

Por otra parte han muerto el potro hijo de Aronita P., el caballo Krecops y la yegua Harisol.

Por su regularidad hay que destacar la yegua Mel, por quedar tercera en el Ranking de Manacor y en el mes de agosto fue la yegua más destacada del Hipódromo de Manacor, por conseguir 5 victorias consecutivas y el 17 de diciembre logra su mejor marca a 1'24"1.

Dos potros de un año artanenses ya han pisado la arena de Son Pardo en la presentación anual para esta categoría, tales han sido Remei y Rata Zalea.

Tomeu Femenías Sard

Tercera edad: billar

Terminada la temporada veraniega el salón del club reanuda su actividad y los billares vuelven a funcionar a pleno rendimiento. Los directivos, conscientes de ello, se preocupan de renovar los paños de las mesas algo maltrechos por la presión de 14 horas diarias del imparable rodar de las bolas y cuida de los mismos, con cariño desmesurado, Jaime Vives Sureda que, entre broncas y bromas, procura mantener en perfecto estado.

Juan Ginard (Butler) es el alma mater y organizador inagotable de estos torneos. Confecciona los grupos, cita los participantes, anota puntuaciones y resultados sin dejar nada en el aire.

Las categorías vienen establecidas de años anteriores. En ellas no hay descensos. Ascenden los vencedores de las últimas competiciones. De descensos, ni hablar. Per amunt s'ha dit. Aquellas, se establecieron un poco al aire de las actuaciones normales de cada jugador. Pero luego vienen

las partidas con los dos puntos en litigio y la cosa se complica. Los nervios toman más partido que la cabeza. El corazón se acelera y la sangre se agolpa en las sienes. Los tacos pifian con frecuencia y los promedios descienden vertiginosamente. Destaca alguno por su aparente calma y parsimonia, templado por los tiros de las muchas novelas del "oeste" que ha leído. Pero cuando le toca "peix" también pierde los estribos. Los demás, a pesar de los años, no pueden evitar el tembleque. Y nadie se lo explica.

Los trofeos, como en ediciones anteriores, han sido donados por La Caixa y Sa Nostra y consisten en seis tacos (uno por categoría) que serán entregados en una comida de compañerismo que D.m. tendrá lugar al finalizar la competición.

Hasta la fecha se han registrado los siguientes resultados:

En 4ª categoría B, a la distancia de 30 carambolas, hubo un triple empate que se

A. Femenías

M. Carrió

resolvió mediante una liguilla entre ellos y esta fue la clasificación:

En la 4ª categoría A, quedaron empatados para el primer puesto Miguel Caldentey y Guillermo Danús, clasificándose para el 3er. lugar Juan Ginard. El desempate se hará mediante una partida a 40 carambolas durante estas fiestas de San Antonio.

En la 3ª categoría, a 60 carambolas, la clasificación fue:

A punto de finalizar la 2ª categoría con sólo cuatro participantes, para después terminar con los menos malos. Daremos cuenta en próxima edición.

Retaco

Comentario

Este mes de diciembre ha servido para dar un giro de 180 grados sobre las opiniones que vertíamos alrededor del equipo de M. Bestard; si en nuestro anterior número alabábamos la fortaleza del conjunto en Ses Pesqueres, al tiempo que nos quejábamos de que esta no fuera refrenada en las salidas. En estos momentos basta con echar un simple vistazo a la tabla de resultados para darnos cuenta de que todo lo que antes era negro ahora es blanco y viceversa.

Empezó el mes con un gran triunfo en casa de nuestros "queridísimos" vecinos, lo que alegró sobremanera a nuestra sufrida afición, que al siguiente domingo iría a Ses Pesqueres con ganas de ver espectáculo, o en su defecto goles; estos no faltaron, pero por desgracia tardaron mucho en lle-

FÚTBOL PREFERENTE:

Trofeo al mejor jugador
35 ptos. Pedro Juan (20)
34 " Quique (19)
30 " A. Vives (19)
29 " P. Ginard (20)
26 " Colorado (13)
24 " Nieto (15)
24 " A. Nadal (16)
23 " R. Piris (14)
23 " Arrom (14)

MÁXIMOS GOLEADORES

10 goles Nieto
10 " Quique
7 " Colorado
4 " P. Ginard
3 " S. Ginard
2 " A. Ginard
1 " A. Nadal
1 " R. Piris
1 " A. Vives

RESULTADOS:

- Escolar 0 - Arta 3 (Quique)
- Arta 2 - La Victoria 1 (Nieto)
- Pollensa 2 - Arta 3 (2 Colorado-S. Ginard)
- Arta 1 - La Soledad 3 (P. Ginard)
- Arta 1 - Atl. Rafal 0 (Quique)

gar, en su defecto diríamos que enfrente se tenía a uno de los mejores conjuntos de esta devaluada preferente. Y como la vida sigue nos desplazamos a Pollensa, sin entrenador y con la ilusión máxima en un empate, la cosa salió mejor de lo esperado y regresamos de aquellos lares con dos puntos y dos positivos en las alforjas. Todo era de color de rosas y aún más si pensamos que debíamos ser visitados por dos

flojísimos conjuntos: La Soledad y el Atl. Rafal; llegó el primero con dos ex jugadores del Artà, que dicho sea de paso seguro que estos no serán los que salvarán al Atl. Baleares, y se llevó los positivos, los puntos y muchos sueños de grandeza y los turroneos no se nos atragantaron gracias a una genialidad de Quique a pocos minutos del final ante el Atl. Rafal; puesto que el partido había sido malo de solemnidad.

CARTA AL DIRECTOR

Estimat Director de la revista Artà:

Lo que més m'agrada de la vostra revista és el seu esperit de lluita contra les injustícies que es cometien dins aquest poble nostre d'Artà. A més, vull donar-vos les gràcies per permetre que es publiqui aquest cas d'abús que em fan a jo i altres propietaris d'establiments d'alimentació. Que serveixi com a primer pas perquè ens deixin de prendre es pèl d'aquesta manera.

El menescal d'Artà, fa una passadeta de tant en quant per tots aquests establiments com es meu, inclosos es bars. Pega una ullada al menjar i a la neteja del local, mos demana la quantitat de 1.500 pessetes i sense donar-mos cap certificat o justificanat se'n va. I voltros direu, per què consentiu a pagar-ho? Idò i bé, ho feim així perquè és més còmo-

de que tenir problemes amb ell. Però ara crec que seria millor reunir-mos tots i aclarir quin dret té per fer això. La unió

fa sa força, i crec que hi ha molta de gent tan descontenta com jo.

J.P.

Foto comentada

No vos espanteu. Ells no són capos mafiosos, sinó generals de la bona vida i millor viure. Sense cercar Na Maria per la cuina, ni la Grècia culta parí semblant mitja dotzena de passarells dentats. Així mateix, és gros poder contemplar aquests sis ministres mata-rellotges, plantant bitla entorn de la taula familiar del cafè regentat pel matrimoni Serra-Mestre (Damià Serra Salas, *Sales*, i Antònia Mestre Santandreu, *Vella*), carrer Rafel Blanes, 20, mentre arreglen el país amb la molt noble i alta filosofia del palo amb sífó, la cubata nacional fins l'any 1956, efemèride de la coca-cola.

Com podeu veure, també s'endilgaren una ampolla de cervesa perquè llavors feia fi.

Qui fou l'errat de comptes que s'inventà la nefasta dita de que "el cap no és per portar capell"? Per ventura, el barret amaga les vergonyes del rostre? Naturalment que no.

Començant per l'esquerra, tenim a l'amo En Pere Sancho Flaquer, *Monseriu*. Aquest exemple de simpatia era el pare de N'Àngela Sancho Ginard, *Monseriva*, viuda de l'amo En Mateu Sancho Gayà, *Papa*.

L'amo En Pere s'enfluixava de seguir aquell esbart de coloms d'escampadissa i cigales d'hivern, bevent una ronda i net. Però reia a somades.

Mestre Tomeu Esteve Garau, *Pancecola*, jugant al conillet acotat, ens mira de reüll fent-se la troneta del ball i els xeremiers. Maldament la foto sia fet damunt migdia, ell ja s'havia empassolada i engolida una notable ració de cafès. De fet, el podem considerar el *Juan Valdés* local.

Com tothom que sap tòrcer els obstacles, mestre Tomeu gaudia d'un estrany sentit per olorar les circumstàncies plaents. Guaretava, semblava, i batia tot junt, feixant d'un sol cop, tota mena de plaers terrenals. Com a bon cullerot, sabia cuinar els ingredients indispensables per fruit els millors guisats, amb la aquiescència personal del "visquem avui i ja

"Els ben plantats"

veurem demà".

No obstant una vegada, l'amo N'Andreu Mondoi, l'amo En Tòfol del Dorado, l'amo En Perico Gixò, l'amo En Joan Mosca i els germans Barxo, el tengueren de bescuit jugant a burro.

Ceremoniós i greu com un monarca, els enflocà: "Mai pus jugaré." "Que no jugaràs més? Es primer pic que et trobis amb doblers".

L'amo En Toni Vaquer Massanet, *Rai*, tenia dues debilitats; els cans eivissencs i els cavalls. La última faceta l'ha heretada el seu nét Toni.

Va ser propietari dels trocadors N'Alger i N'Omeara en temps de la segona República. Si no menten els papers, dugué Na Divette, rival acarnissada d'En Damasco, l'any 1947.

Traginava les set tares i les catorze virtuts. Mercader, caçador, bohemí, sornegós, que quan deia "au Toni", ni un parpal el torcia. Ah! només es costipava de butxaca.

Juntament amb l'amo En Joan Terres, company de caceries, formava la colla més representativa del seny ben entès. A imatge d'en Tià de Sa Real, els duros li llenegaven i ningú mai tengué penyora suficient per comprar-li Na Quala, la famosíssima cussa eivissenca.

El fotògraf el sorprengué posant el tascó a la conversa.

De debò, a l'amo En Joan Carrió Ferragut, dels Olors, el coneixen fins i tot a les antípodes. Home extravertit, gallard, mestre d'En lo gai saber de la ciència antipruaga, tan li va com li ve. Per dissort, amb ell finí una ètnia irrepetible. Don Toni Maria alcover va perdre (i

ensem l'antropologia artanenca) un tresor per no aprofitar-lo d'hora.

L'expressió alcoveriana "sabia del llim de les olles" s'hagués augmentada espigolant els amagatalls cervellers de l'amo En Joan. Un exemple cuïtor: "Meam l'amo, de quin peu coixeja en Martí?" - "De cap, perquè només és coix quan ha de córrer".

Del llarguissim rosari anecdòtic, estam promptes a dir que posà una llocada d'ous de gallina, posteriorment covada per una lloca humana.

El cinquè tertuliare és un altre tornem-hi tornei. Mestre Perico Ferrer font, *Blanc*, artesanal fuster del Pou Nou d'Artà, pare del prop finit Perico Blanc.

Gras com un re, a l'estil terratinent sudeny i barrament tabaco sa que clama els auxilis d'un barramer professional. Assegut mig arrufat i a l'ample, es fa un nuu a la coa, del paradís i de l'infern. La faixa semidol de la solapa, poc l'impedeix de passar-ho metxa.

Finalment veieu una autèntica aglà campaneta: D. Joan Sard Sureda, fill de D. Francesc Sard Lliteras, metge Terres, i de Catalina Sureda Tafoña. Africanassos reconegut.

Sibarita honorari de la cort de Son Rebot, la qual investidura li collerà el president vitalici, el confrare gourmet, D. Pep Carnisser.

Seguint els postulats carns i sentimentals, en Sard no morí delitós de res. Visqué just un rajà oriental sense importar-li un siurell els deu manaments, essent un vertader gall de brega que mai deixà d'escaïnar les injustícies humanes.

Acèrrim i mecenas de l'ídol ciclista Tomeu Flaquer. Impulsor del velòdrom antic. Conversador fàcil i desimbolt, malgrat aparentàs una malsofridesa a flor de pell.

Com administratiu de la Sala, mostrà diversitat de caràcter degut als símptomes interns de malaltia. Així encara, quan estava de lluna era genial.

A finals de 1949 (no asseguram la data) dugueren a Palma uns quants cavalls de primera, importats d'Itàlia. Entre ells, en Juti, Eléctrico, Zibibbo, Frisso, etc. Vengué el diumenge del debut d'En Frisso i En Sard no hi podia fer falta. El s'endemà dilluns, l'amo En Toni Sureda, Botigueta (un home que parlava amb sordina per por d'ofendre) li preguntà: "Que tal en Frisso?" "Bé, molt bé. Tot lo que comença amb efe és bo: femelles, Na Fineta, En Frisso, formatge maonès..."

Fadrí etern, excel·lent i insadollable gastrònom, colà la vida així com manen els cànons. Una panxada d'esclatsangs el dugué a visitar Sant Pere.

La present foto és una de tantes joies de l'artista de Maria de la Salut Pere Mascaró Castelló, aquell home peus plans, miop excels que portava unes ulleres estil mestre Andreu Ranxer, filòsof pastat amb la xeixa del cor de Mallorca, blanc d'ànima, virtuts que sempre colgà dins la caliuera amb la cendra de l'enteresa.

Qualque dia parlarem d'ell.

Amic lector: a sa pàgina que segueix hi ha un titular que diu: "Avis emporuguit". Sabeu què vol dir, això? Ben segur que no, perquè aqueixa parauleta és una catalanada que, en mallorquí clar i llampant, vol dir "espantat". Així que ja ho sabeu. Vos ho diu

El Dimoni Cucarell

Aquest ramell de joveçans artanencs, nasqueren entre 1936 i 1939.

Dels vuit, tres ja no mos contemplen. Però assegurariem que, allà on són, continuen somrients i feliços, perquè la gran Anada final, els catapultà directament al Paradís encantat.

Contra el desig diví, l'home no fa ni la grossària d'una pampallola del no res, no havent sobre la terra ningú capaç de rebel·lar-s'hi. Per tant, l'únic conhort dels mortals sia la meravellosa impotència per jutjar la voluntat del Creador.

La foto és una aclaparadora mostra del que deim. Veient aquest roser de poncelles a punt d'esclatar en roses, sols en resta la recança del record; present en uns i passat definitiu en els altres.

Els són: Toni Llabrés Ferrer, *Boter*; Joan Ginard Seguí, *Violl*, difunt. Sebastià Gili Garau, *Melindro* o *Comuna*. Damià Serra Bisbal, *Clutadà*, també difunt. Ga-

briel Bisqueria Estelrich, de Sa Cova, recentment desaparegut a l'Argentina. Damià Serra Mestre, *Sales*. Joan Llaneras Lliteras, *Manyà*. I Joan Amorós Negre, *Sopa*.

Ara mateix, no podem profunditzar en la biografia individual de cadascun d'ells. Seguirem escorcollant-la i, si Déu ho permet, tindrem ocasió de parlar-ne en un pròxim futur.

Avís emporuguit

Bé. Mai ens havíem espantat. Cap foto n'era motiu per estar-hi, però amb aquest préssec de terra seca, confessam que la figa per força ha de caure de secallona i a punt d'encistar.

Mirau per on, els picapedrers artanencs tenguieren la idea de celebrar la seva festa patronal.

Cansats de preguntar, poquíssimes coses en net havien aconseguides. Els consultats no recorden ni mè ni perdiu del succès.

L'ambigüitat de les respostes obtingudes, no ens eixerma la bardissa dels dubtes. I ja se sap: quan la núvia és casada li surten els bons partits.

A posta, sotapostam el comentari definitiu per a quan tenguem la certesa històrica de l'aconteixement.

I com, deia el comptable Goretti, "salvo errore u omissione" els números no collen ni collaran fins que no disposem de

dades prou fidedignes. Així que la multitudinària foto queda postergada sense dret a cap observació mitges aigües.

Molt possiblement fos feta a l'any 1948, tota vegada que el dissabte de cap d'any passat un dels retratats ens mostrà un paper bastant fiable.

Des de llavors, una vintena ens precedeixen fent camí a la trobada final i definitiva. Amb greu recolliment preguem per ells.

Seguint el transcórrer d'un rellotge, veieu-los.

Francesc Massetes, Montserrat Mates, Antoni Petaca, Jaume Caballero, Jeroni Caminal, Miquel Cinto, Miquel Poll, Gabriel Corona, Joan Caragol, Joan Càn-dil, Miquel Barret, Mtre, Antoni Garameu, Seraffí Tunió, Guillem Mola, Tomeu Pusseta, Bartomeu Terres, Ignasi Maria,

Joan Etxau, Josep Maria, Mateu Metler, Jaume Marín, Joan Cama, Pere Rotlet, Joan Baleu, Tòfol Moliner, Andreu Molinet, Toni Eloi o Mossón, Jaume Baleu, Ginés Sol, Perico Cinto, Jaume Garreta, Gabriel Canet, Francesc Moma, Sebastià Calet, Joan Metler, Joan Piris, Tòfol Sagristà, Miquel de Sa Talaia, Gabriel Bossa, Pedro Mondoí, Toni Rei, Toni Caballero, Guillem Canet, Joan Poletí, Andreu Corona, Joan Nonga, Perp Marín, Joan Peix, Toni Manxo, Mateu Mengol, Toni Seu, Miquel Corona, Bernat Siurell, Miquel Melindro, Joan Moner, Sebastià Balaguer, Pep Borró, Gabriel Comte, Andreu Boira, Tomeu Leu, Miquel Terres, Joan Galaní, Jaume Monjo, Bernat Roca i Jaume Moner.

Poques corbates i ni un sol peninsular.

La sensacional fotografia és un testimoni entranyable de la nostra classe treballadora, la divina *massa obrera*. O sigui, gent del poble i per al poble, davant la Casa del Poble.

Amb una postal Nadalenca volem dir-vos que una torbada en sa composició i s'espenyada d'una màquina impresora feren que faltàssim per ses festes. Això ho hem compensat amb aquest extraordinari, que voldriem que fos entre vòltros es dia de Sant Antoni.

Es trull el duu enguany En Jaume Gil. Noltros, celebrant s'aniversari en el qual vàrem sortir a la llum, volem estar en es seu costat en dia tan senyalat. Fa vuit anys que férem néixer Sa Comare que va donar vida a l'ARTÀ. Per una publicació de poble, vuit anys són una llarga vida. Esperam poder continuar com a notaris dels llindars de l'any dos mil que ja s'entrelluca enllà del temps.

Per molts d'anys i enguany que no compt!

AVISO URGENTE

Se recuerda a los suscriptores que reciben el ARTÀ por correo y no hayan abonado el importe de 1.500 ptas. correspondiente a la suscripción del año 1989, pueden hacerlo a través de las c/c bancarias que la revista tiene abiertas en la localidad.

Caja de Baleares "Sa Nostra"
Caja de Pensiones "La Caixa"
Banco Central
Banesto
Banca March
Banco Hispano
Crédito Balear

1.092.804-71
1385-19
0210390
99.101.271
13.447
1988/9
601.5560.15

Y para evitar las consiguientes molestias que ocasiona hacer la transferencia, adjuntamos impresos para que domicilien el pago, con lo que todos saldríamos beneficiados. Rogamos nos lo devuelvan una vez cumplimentado a:

Administración Revista ARTÀ
Cardenal Despuig, 8-10
07570 - ARTÀ

No vivimos de dinero público, como otros. Vivimos de nuestra suscripción.